

**ЕВАЛУАЦИЈА ИПАРД II ПРОГРАМА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ
ЗА ПЕРИОД 2017-2019. ГОДИНЕ**

ИЗВЕШТАЈ

**Институт за економику пољопривреде
Београд, 2020.**

Садржај	
РЕЗИМЕ ИЗВЕШТАЈА	5
1. УВОД	8
1.1. ИПАРД II програм у Републици Србији.....	8
1.2. ИПАРД логика интервенције.....	9
1.3. Сврха и циљеви евалуације.....	10
1.4. Тим за евалуацију.....	11
2. АКТИВНОСТ 1.: ЕВАЛУАЦИЈА ЗАЈЕДНИЧКИХ КОНТЕКСТ ПОКАЗАТЕЉА ИПАРД II ПРОГРАМА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	13
2.1. Методолошки приступ.....	13
2.2. Преглед реализованих активности.....	13
2.3. Евалуација заједничких контекст показатеља ИПАРД II програма Републике Србије.....	14
2.3.1. Евалуација социо-економских показатеља - табеларни приказ.....	14
2.3.2. Евалуација секторских показатеља – табеларни приказ.....	22
2.3.3. Евалуација показатеља животне средине – табеларни приказ.....	33
2.4. Преглед недостајућих заједничких контекст показатеља.....	37
2.5. Преглед најважнијих слабости и недостатака у прикупљању података.....	38
3. АКТИВНОСТ 2.: АДМИНИСТРАТИВНО ПОЈЕДНОСТАВЉЕЊЕ ОБРАДЕ ПОДНЕТИХ ЗАХТЕВА	41
3.1. Методолошки приступ.....	41
3.2. Преглед свих реализованих активности.....	42
3.3. Опис свих резултата.....	45
3.3.1. Реализација ИПАРД II програма у Републици Србији у периоду 2017-2019. године.....	45
3.3.2. Извештај о налазима са одржаних фокус група.....	60
3.3.3. Извештај о налазима са одржаних структурираних интервјуа.....	61
3.3.3.1. Извештај о налазима са одржаних интервјуа ИПАРД Управљачког тела.....	62
3.3.3.2. Извештај о налазима са одржаних интервјуа ИПАРД Агенције.....	62
3.3.3.3. Извештај о налазима са одржаних интервјуа удружења/институција која су чланови Одбора за праћење спровођења ИПАРД II програма.....	64
3.3.3.4. Извештај о налазима са одржаних интервјуа са представницима ИПАРД техничких тела.....	64
3.3.3.5. Извештај о налазима са одржаних интервјуа са представницима консултантских кућа.....	70
3.3.3.6. Извештај о налазима са одржаних интервјуа са представницима ПССС.....	74
4. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА И ПРЕПОРУКЕ	79
ПРИЛОЗИ УЗ ИЗВЕШТАЈ	98
Прилог 1. Постојећа статистичка класификација насеља у Србији и предлог класификације према степену урбанизације и урбано-руралној типологији ЕК.....	98
Прилог 2. Електронска база ажурираних вредности за заједничке контекст показатеље ИПАРД II програма за период 2012-2018. године, са тумачењем вредности.....	100

Прилог 3. Извештај са фокус група.....	102
Прилог 4. Извештај о спроведеним структурираним интервјуима	103
Прилог 5. Упитник – ИПАРД Управљачко тело	103
Прилог 6. Упитник – ИПАРД Агенција	104
Прилог 7. Упитник – ИПАРД Одбор за праћење	104
Прилог 8. Упитник – ИПАРД техничко тело: Инспекција за заштиту животне средине	104
Прилог 9. Упитник – ИПАРД техничко тело: Пољопривредна инспекција	105
Прилог 10. Упитник – ИПАРД техничко тело: Фитосанитарна инспекција	106
Прилог 11. Упитник – ИПАРД техничко тело: Ветеринарска инспекција.....	107
Прилог 12. Упитник – консултантске куће	108
Прилог 13. Упитник – Пољопривредне стручне и саветодавне службе.....	109

Списак скраћеница

АП	Аутономна покрајина
АПР	Агенција за привредне регистре
АРС	Анкета о радној снази
БДП	Бруто домаћи производ
БДВ	Бруто додата вредност
ГИС	Географски информациони систем
ГРЈ	Годишња радна јединица
ЕК	Европска комисија
ЕУ	Европска унија
ЗПП	Заједничка пољопривредна политика
ЗУП	Закон о општем управном поступку
ИА	ИПАРД Агенција
IACS	Интегрисани административни и контролни систем (енг. <i>Integrated Administration and Control System</i>)
ИПАРД	Инструмент за претприступну помоћ за рурални развој
КПЗ	Коришћено пољопривредно земљиште
LAU	Локална административна јединица (енг. <i>Local Administrative Units</i>)
LPIS	Систем идентификације земљишних парцела (енг. <i>the Land Parcel Identification System</i>)
МПШВ	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије
НБС	Народна банка Србије
НСТЈ	Номенклатура статистичких територијалних јединица
НО	ИПАРД Надзорни одбор
ОС	Оперативне структуре
СПВШ	Секретаријат за пољопривреду, водопривреду и шумарство АП Војводине
ПССС	Пољопривредна стручна саветодавна служба
ПГ	Пољопривредно газдинство
РГЗ	Републички геодетски завод
РЗС	Републички завод за статистику
РС	Република Србија
СЗК	Стратегија за земљу корисника
УАП	Управа за аграрна плаћања
УТ	Управљачко тело
FSS	Анкета о структури пољопривредних газдинстава (енг. <i>Farm Structure Survey</i>)

РЕЗИМЕ ИЗВЕШТАЈА

Евалуација ИПАРД II програма у Републици Србији за период 2017-2019. године извршена је за потребе МПШВ од стране Института за економику пољопривреде из Београда.

Општи циљ евалуације ИПАРД II програма је побољшање квалитета и ефикасности спровођења ИПАРД II програма у Републици Србији, као и процена доступности заједничких контекст показатеља, слабости и недостатака у процесу њиховог прикупљања, а за потребе праћења ефикасности спровођења ИПАРД II програма.

Имплементација ИПАРД II програма у Србији започета је Првим јавни позивом за Мериу 1 који је расписан 25. децембра 2017. године.

У оквиру Евалуација ИПАРД II програма у Републици Србији за период 2017-2019. године (*On-going Evaluation*) предложене су мере за побољшање квалитета ИПАРД II програма и његовог спровођења. Извршено је вредновање почетних резултата ИПАРД II програма, испуњеност планираних циљева са претходним (*ex-ante*) вредновањем, степен остварења краткорочних циљева (таргета) и опсега у којем су постигнути. Такође, процењен је и квалитет праћења и спровођења програма кроз процену доступности заједничких контекст показатеља, слабости и недостатака у процесу њиховог прикупљања, за потребе праћења ефикасности спровођења ИПАРД II програма.

У периоду 25.12.2017. до 21.12.2019. године расписано је пет јавних позива за Мериу 1 и два јавна позива за Мериу 3, док је спровођење Трећег јавног позива за Мериу 3 у току у време израде Извештаја. Одржано је укупно шест седница ИПАРД II Одбора за праћење. Усвојене су три измене ИПАРД II програма.

Резултати спровођења ИПАРД II програма су слабији у односу на планиране и пројектоване циљеве претходне *ex-ante* анализе, пре свега услед кашњења у почетку спровођења програма. Разлог кашњење је услед касног добијања акредитације (пренос овлашћења за управљање средствима). Финансијски споразум између Владе Републике Србије и Европске комисије ступио је на снагу 12.06.2018. године.

За Мериу 1 у оквиру Првог, Другог, Трећег и Четвртог, и Мериу 3 у оквиру Првог и Другог јавног позива, укупно је поднето 1.173 захтева за одобравање пројеката, 1.066 захтева за Мериу 1 (91% од укупног броја поднетих захтева) и 107 захтева (9%) за Мериу 3. Укупни трошкови за Мериу 1 у оквиру Првог, Другог, Трећег и Четвртог, и Мериу 3 у оквиру Првог и Другог јавног позива износе 176.171.467 ЕУР, од чега 123.937.360 ЕУР (70%) за Мериу 1, односно 52.434.107 ЕУР (30%) за Мериу 3. У периоду 25.12.2017. до 31.12.2019. године одобрено је за Мериу 1 - 229 захтева и за Мериу 3 - 24 захтева. Број исплаћених захтева је 145, са укупним износом исплаћене подршке од 6.103.360 ЕУР.

Мера 4 - Агроеколошко - климатске мере и мере органске производње није почела са применом у периоду 2017-2019. године.

Мера 5 - Имплементација локалних развојних стратегија - ЛЕАДЕР приступ није почела са применом у периоду 2017-2019. године.

Мера 7 - Диверзификација пољопривредних газдинстава и развој пословања није почела са применом у периоду 2017-2019. године.

Мера 9 - Техничка помоћ није почела са применом у периоду 2017-2019. године.

У периоду 2017-2019. године извршене су три измене ИПАРД II програма, две измене листе прихватљивих трошкова, три измене Правилника за Мериу 1 и три измене Правилника за Мериу 3.

Евалуација заједничких контекст показатеља за потребе праћења ефикасности реализације ИПАРД II програма Републике Србије обухваћена је Пројектном активношћу 1. Евалуација је укључила оцену доступности и квалитета за сваки

појединачни показатељ у све три групе показатеља (социо-економски, секторски и показатељи животне средине), постављених у документу ИПАРД II програм за Републику Србију за период 2014-2020. године. Евалуација је извршена на основу листе препоручених показатеља од стране ЕК *DG AGRI* (за земље са статусом кандидата за чланство у ЕУ за потребе евалуације ИПАРД II програма), уз детаљну анализу стања у овој области у Републици Србији. Поред тога, у оквиру ове пројекте активности формирана је електронска база података свих заједничких контекст показатеља за период 2012-2018. година, са израчунатим индексним вредностима за 2018. годину у односу на базну 2012. годину. Резултати евалуације указују да је највећи број социо-економских и секторских показатеља доступан, да је званични произвођач у највећем проценту РЗС (који константно усаглашава методологију за Еуростатом), да је квалитет ових показатеља релативно висок, а периодика прикупљања и публикавања у великој мери усклађена са Еуростатом. С друге стране, највећи број недостајућих показатеља и слабости у праћењу је у групи показатеља животне средине. У наредном периоду у *сегменту социо-економских и секторских показатеља* препорука је наставити даље усаглашавања методологије РЗС са методологијом Еуростата, као и увођење нових, тренутно недостајућих показатеља, од стране РЗС, посебно у сегменту националних рачуна и економских рачуна пољопривреде. Такође, од круцијалне важности ће бити успостављање класификације просторних јединица за ниво општина (*LAU 2*) према степену урбанизације, у складу са *DEGURBA* методологијом, и примена урбано руралне типологије ЕК за ниво области (НСТЈ 3), с обзиром да тек исправно дефинисање руралних подручја даје основу за успостављање релевантних индикатора за оцену стања развијености руралних подручја. У оквиру групе *показатеља животне средине*, најзначајније препоруке у сегменту отклањања слабости и недостатака су: јачање комуникације између јавних служби надлежних за успостаљање и праћење показатеља; јачање људских капацитета како би се стекао довољан ниво познавања методолошке основе за креирање и мониторинг индикатора; и стварање финансијске основе за континуирано праћење задатих параметара.

Реализација Пројектне **активности број 2. – Административног поједностављења обраде поднетих захтева**, заснована је на анализи кључних докумената који представљају оквир за ИПАРД II програм (*Guidance document on monitoring and evaluation*, Оквирни споразум, Секторски споразум, Финансијски споразум, као и ИПАРД II програм), те анализи јавних политика (Национална стратегија пољопривреде и руралног развоја, Национални програм руралног развоја и друго), закона и других прописа, као и доступних извештаја Управљачког тела и ИПАРД Агенције (УАП) припреманих у периоду 2017-2019. година (двомесечни извештаји за Европску комисију, полугодишњи извештаји за Одбор за праћење спровођења ИПАРД II програма, акциони планови за акредитацију нових мера и слично). У циљу реализације пројекта спроведено је укупно 45 структурираних интервјуа са: представницима ИПАРД Управљачког тела (Одељење за рурални развој, МПШВ); представницима ИПАРД Агенције (Управа за аграрна плаћања, МПШВ); представницима Сектора за рурални развој МПШВ - Група за саветодавство; представницима Одбора за праћење спровођења ИПАРД II програма; представницима техничких тела (Фитосанитарна инспекција, Инспекција за заштиту животне средине, Пољопривредна инспекција и Ветеринарска инспекција); представницима консултантских кућа које су ангажоване на ИПАРД II програму; и представницима ПССС. Одржано је пет фокус група са подносиоцима захтева који су одбијени и једна фокус група са одобреним корисницима ИПАРД II програма.

Основна карактеристика до сада спроведеног програма је мали број захтева из сектора сточарства, како је анализом утврђено примарно услед захтева у погледу испуњења техничких стандарда за овај сектор. Просечно време обраде захтева од пријема захтева до

издавања решења износи преко 270 дана, док је период од пријема захтева за исплату до саме исплате око четири месеца.

У спровођењу ИПАРД II програма постигнути су у кратком року значајни резултати, али остаје знатан простор за даље унапређење. Најзначајнији фактори који су утицали на одступање резултата спровођења ИПАРД II програма од планираних су: 1) кашњење у акредитацији свих планираних мера; 2) дужи период обраде захтева у свим фазама (ИПАРД Агенција спроводи константно унапређење обраде захтева); 3) несигурност подносиоца захтева у погледу остваривања права на ИПАРД средстава; 4) изостанак могућности за коришћење подршке у фази финансирања ИПАРД пројекта; 5) административне препреке за укључивање већег броја корисника, као немогућност покретања *Start-up* инвестиција (корисници и код Мере 1 и Мере 3 морају при подношењу захтева доказати да се већ баве производњом у сектору), објекти на листи *DGSanco* не могу конкурисати и слично; 6) процедуре подношења захтева у смислу потребе за три понуде; и 7) анализа показује да је најчешћи разлог одбијања захтева недовољна информисаност корисника.

У циљу унапређења спровођења ИПАРД II програма у Републици Србији на основу спроведених истраживања дате су препоруке за: (1) ИПАРД Управљачко тело: да се у случају измене мера омогући дужи временски период до објављивања позива за ИПАРД Агенцију у циљу припреме за имплементацију, омогућавање коришћења субвенционисаних кредита, успостављање сета индикатора за праћење спровођења ИПАРД програма које ће омогућити унапређење Програма на бази тачних и правовремених информација, и друго; (2) препоруке за ИПАРД Агенцију обухватају: Издвајање ИПАРД Агенције из састава МПШВ и дефинисање као независне институције, прелазак на једну понуду плус референтне цене, увођење *LPIS* и *IACS* система, уз списак одобрених корисника објавити и податке о консултантској кући која је радила на захтеву, омогућавање директног приступа ИПАРД Агенције подацима РГЗ, Регистру одобрених објеката који се води у Управи за ветерину, бази података Пореске управе и локалних самоуправа; (3) препоруке везане за ИПАРД техничка тела односе се на: јавно објављивање контролних листа које нису објављене, континуирану обуку, израду практичних упутстава и водича, омогућавање приступа техничких тела базама података које су од значаја за рад, унапређење у систему решавања жалби у ИПАРД програму; (4) ПССС имају велики значај и до сада је урађено пуно у циљу информисања и обуке корисника, за даљи развој препоручује се: израда два униформина захтева за све службе у Републици Србији, један којим би се корисници обраћали за оцену испуњености услова за конкурисање и други за помоћ у изради конкурсне документације, именовање пољопривредног саветодавца у свакој ПССС који је надлежан за ИПАРД програм, именовање особа у свакој ПССС које су надлежне за сваки од пет техничких стандарда, израда софтверског решења које ће омогућити пољопривредним саветодавцима брзу оцену корисника у смислу испуњавања специфичних критеријума за ИПАРД програм, што је и основна улога ПССС; (5) препоруке за МПШВ су препознате у: унапређењу Централног регистра објеката у који се уписују прерађивачки капацитети, даље унапређење поступања по жалбама у другом степену; (6) препоруке локалним самоуправама и министарствима задуженим за грађевину и локалну самоуправу односе се на: спровођење сета активности у циљу уједначавања критеријума за издавање дозвола и сагласности у пољопривредном сектору, кроз успостављање континуиране обуке и упутстава везаних за издавање дозвола и сагласности у пољопривредном сектору, кроз формирање међу-ресорне радне групе из три релевантна министарства која би континуирано радила на информисању локалних самоуправа и уједначавању и олакшавању издавања дозвола и сагласности у пољопривредном сектору; (7) Опште препоруке односе се на унапређење услова рада запослених у ИПАРД УТ и ИПАРД Агенцији.

1. УВОД

Предмет јавне набавке расписан од стране МПШВ је Ангажовање експерата за евалуацију ИПАРД II програма у Републици Србији за период 2017-2019. године.

1.1. ИПАРД II програм у Републици Србији

Имплементација ИПАРД II програма у Србији започета је крајем 2017. године¹, док је званична акредитација потписивањем Финансијског споразума између Владе Републике Србије и Европске комисије ступила на снагу 12.06.2018. године.

Први јавни позив за инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава у набавку нове опреме, машина и механизације расписан је 25. децембра 2017. године. По овом Јавном позиву опредељена су средства у износу од 1.000.000.000,00 динара. Позив је био отворен за подношење захтева од 25. децембра 2017. године до 26. фебруара 2018. године. Предмет Првог јавног позива су инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава и прихватљиви трошкови у набавку нове опреме, машина и механизације, искључујући набавку нових трактора. На овом позиву је пристигло укупно 85 пријава. Укупни захтевани износ ЕУ подршке је износио 5.424.392,00 ЕУР.

Други јавни позив за инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава у набавку новог трактора расписан је 4. јануара 2018. године. По овом Јавном позиву опредељена су средства у износу од 555.761.895,00 динара. Позив је био отворен за подношење захтева од 4. јануара до 26. фебруара 2018. године. Предмет Другог јавног позива су инвестиције у физичку имовину пољопривредног газдинства и прихватљиви трошкови у набавку новог трактора. На овом позиву су пристигле укупно 393 пријаве. Укупни захтевани износ подршке ЕУ износио је 8.598.510,00 ЕУР.

Први јавни позив за подношење захтева за одобравање пројекта за ИПАРД подстицаје за инвестиције у физичку имовину које се тичу прераде и маркетинга пољопривредних производа и производа рибарства у набавку нове опреме расписан је 27. марта 2017. године. По овом Јавном позиву опредељена су средства у износу од 878.498.105,00 динара. Позив је био отворен за подношење захтева од 27. марта 2018. године до 28. маја 2018. године. На овом позиву је пристигло укупно 26 пријава. Укупни захтевани износ подршке ЕУ износио је 5.554.284,00 ЕУР.

Трећи јавни позив за инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава расписан је 22. октобра 2018. године. По овом Јавном позиву опредељена су средства у износу од 3.015.976.278,00 динара. Позив је био отворен за подношење захтева од 1. новембра 2018. године до 9. јануара 2019. године. Предмет овог Јавног позива су инвестиције у физичку имовину и прихватљиви трошкови у вези са изградњом, као и набавком нове опреме, машина и механизације, осим инвестиција у набавку нових трактора. На овом позиву је пристигло укупно 151 пријава. Укупни захтевани износ подршке ЕУ износио је 32.520.687,00 ЕУР.

Други јавни позив за подношење захтева за одобравање пројекта за ИПАРД подстицаје за инвестиције у физичку имовину које се тичу прераде и маркетинга пољопривредних производа и производа рибарства расписан је 18. децембра 2018. године. По овом Јавном позиву опредељена су средства у износу од 3.525.926.538,00 динара. Предмет Јавног позива су инвестиције у физичку имовину и прихватљиви трошкови који се односе на изградњу и опремање објеката, као и набавку нове механизације. На овом позиву је пристигла укупно 81 пријава. Укупни захтевани износ подршке ЕУ износио је 13.310.321,00 ЕУР.

---

¹ МПШВ је донело одлуку да се распише јавни позив иако се још увек чекало на акредитацију.

Четврти јавни позив за подношење захтева за одобравање пројекта за ИПАРД подстицаје за инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава у набавку новог трактора расписан је 24. септембра 2019. године. По овом Јавном позиву одређена су средства у износу од 1.210.632.721,00 динара. Предмет Јавног позива су инвестиције у физичку имовину и прихватљиви трошкови у набавку новог трактора. На овом позиву по први пут уврштена су два нова сектора у ИПАРД II програму и то сектор јаја и сектор грозђа. На овом позиву пристигло је укупно 473 пријава. Укупни захтевани износ подршке ЕУ износио је 12.271.238,00 ЕУР.

Пети јавни позив за подношење захтева за одобравање пројекта за ИПАРД подстицаје за инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава расписан је 24. септембра 2019. године. По овом Јавном позиву одређена су средства у износу од 3.890.326.056,00 динара. Предмет овог Јавног позива су инвестиције у физичку имовину и прихватљиви трошкови у вези са изградњом, као и набавком нове опреме, машина и механизације, осим инвестиција у набавку нових трактора.

Трећи јавни позив за подношење захтева за одобравање пројекта за ИПАРД подстицаје за инвестиције у физичку имовину које се тичу прераде и маркетинга пољопривредних производа и производа рибарства расписан је 26. новембра 2019. године. По овом Јавном позиву одређена су средства у износу од 5.412.941.299,00 динара. Позив је отворен за подношење пријава за одобравање пројекта од 26. новембра 2019. године до 24. фебруара 2020. године. На овом позиву по први пут су у оквиру Мере 3 омогућене пријаве у секторима прераде јаја и прераде грозђа.

ЕК је 20. јануара 2015. године Одлуком бр. С (2015) 257 усвојила предлог програма претприступне помоћи ЕУ за рурални развој за период 2014-2020. године (ИПАРД II програм).

Прва измена ИПАРД II програма одобрена је од стране ИПАРД Одбора за праћење 31. јануара 2017. године, а од стране ЕК Прва измена програма је усвојена 05. јула 2017. године. Након прве измене, ИПАРД II програм је усаглашен са Секторским споразумом, како би се правилници за акредитоване Мере 1 и 3 квалитетније припремили.

У јуну 2018. године обезбеђена је сагласност ЕК на прву измену Листе прихватљивих трошкова, у циљу бољег спровођења акредитованих мера и појашњења инвестиција.

На четвртој седници ИПАРД Одбора за праћење, која је одржана 20. новембра 2018. године у Београду, усвојена је Друга измена ИПАРД II програма. Измене се односе на дерогацију за мале произвођаче у мери М1 како би им се дозволило да се достизање националних и стандарда ЕУ проверава само у сектору у оквиру кога подносе захтев, а не на целом газдинству.

На петој седници ИПАРД Одбора за праћење која је одржана 14. маја 2019. године у Новом Саду, усвојена је Трећа измена ИПАРД II програма. Овом изменом два потпуно нова сектора (сектор јаја и сектор вина) укључени су у ИПАРД II програм. Два нова сектора укључена су у обе акредитоване мере М1 и М3. Усвојена је од стране ЕК и друга измена Листе прихватљивих трошкова, након увођења нових сектора. Након измене програма и Листе прихватљивих трошкова измењени су и правилници за обе акредитоване мере М1 и М3, као и процедуре за спровођење ових мера. Након ових измена стекли су се услови за објављивање нових јавних позива.

1.2. ИПАРД логика интервенције

ИПАРД логика интервенције дефинисана је ИПАРД програмом. Циљ помоћи ЕУ је да подржи усклађивање пољопривредне политике са ЗПП, да допринесе стварању конкурентног, одрживог и ефикасног пољопривредног сектора, одржавајући руралне

заједнице живим, и да побољша безбедност хране, ветеринарске и фитосанитарне прописе, као и здравље животиња и биљака.

У табели 1.1. приказана је логика интервенције и одабране мере у Републици Србији.

Табела 1.1. Логика интервенције и одабране мере у Републици Србији

Мера	Квантификовани циљеви		Програмски циљеви (укупно као комбинација показатеља на нивоу мере)
Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава	Број подржаних пројеката Број газдинстава која спроводе пројекте за модернизацију Број газдинстава која уводе стандарде ЕУ Број газдинстава која инвестирају у производњу обновљиве енергије Број газдинстава која улажу у управљање сточарством у погледу смањења N ₂ O и емисије метана (одлагање стајњака) Укупна подржана инвестирања у физички капитал по газдинству (EUR)	720 600 380 60 120 168.977.778	Број пројеката који су добили ИПА подршку у пољопривредно-прехранбеном сектору и руралном развоју: 1.439 Укупан износ инвестиција добијених кроз ИПА за пољопривредно-прехранбени сектор и рурални развој (EUR): 370.768.547 Број пројеката који спроводе пројекте за модернизацију у пољопривредно-прехранбеном сектору: 1.063 Број пројеката који прогресивно напредују ка стандардима ЕУ: 843 Број остварених новостворених радних места (брото): 260
Инвестиције у физичку имовину које се тичу прераде и маркетинга пољопривредних производа и производа рибарства	Број подржаних пројеката Број предузећа која спроводе пројекте за модернизацију Број предузећа која уводе стандарде ЕУ Број предузећа која инвестирају у производњу обновљиве енергије Укупна подржана инвестирања у физички капитал по предузећу (EUR) Број новостворених радних места (брото)	463 463 463 46 165.893.333 160	Број пројеката који спроводе пројекте за модернизацију у пољопривредно-прехранбеном сектору: 1.063 Број пројеката који прогресивно напредују ка стандардима ЕУ: 843 Број остварених новостворених радних места (брото): 260
Агро-еколошко-климатске мере и мера органске производње	Број уговора Пољопривредно земљиште (ha) под еколошким уговорима Број подржаних типова активности Укупна површина према врсти, по типу активности (органска пољопривреда) Број подржаних газдинстава која се баве органском пољопривредном производњом	1.029 10.294 1 10.294 1.029	Број пројеката који спроводе пројекте за модернизацију у пољопривредно-прехранбеном сектору: 1.063 Број пројеката који прогресивно напредују ка стандардима ЕУ: 843 Број остварених новостворених радних места (брото): 260
Диверзификација пољопривредних газдинстава и развој пословања	Број подржаних пројеката Број пољопривредних газдинстава/предузећа која развијају додатне или диверзификоване изворе прихода у руралним подручјима	256 167 50 35.897.436 100	Број пројеката који спроводе пројекте за модернизацију у пољопривредно-прехранбеном сектору: 1.063 Број пројеката који прогресивно напредују ка стандардима ЕУ: 843 Број остварених новостворених радних места (брото): 260

Извор: ИПАРД Програм

1.3. Сврха и циљеви евалуације

Сврха евалуације ИПАРД II програма је обезбеђење спровођења евалуационих активности са циљем побољшања квалитета, ефективности и ефикасности спровођења ИПАРД II

програма у Републици Србији. Сходно Секторском споразуму између Владе Републике Србије и Европске комисије о механизмима примене финансијске помоћи Уније Републици Србији у оквиру инструмента за претприступну помоћ у области подршке пољопривреди и руралном развоју (ИПАРД) 30, децембра 2014 (Секторски споразум), евалуација ИПАРД II програма има за циљ побољшање квалитета и доследности помоћи из фондова ЕУ, стратегије и ИПАРД II програма. Пројектним задатком од стране МПШВ дефинисана су два очекивана резултата евалуације:

- Резултат 1: припремљен Преглед доступних заједничких контекст показатеља са методологијом обрачуна изведених показатеља; припремљен Преглед недостајућих заједничких контекст показатеља са предлогом извора података, односно релевантних институција за достављање недостајућих података; оцењен квалитет (релевантност, поузданост) података који се користе за заједничке контекст показатеље; и припремљена база података заједничких контекст показатеља за ИПАРД II програм са вредностима за период 2012-2018. године.
- Резултат 2: анализа квалитета поднетих захтева у оквиру ИПАРД II програма и припремљене препоруке, односно предложене мере за административно поједностављење процедура обраде поднетих захтева у сврху убрзања процеса обраде и повећања квалитета истих.

Циљеви евалуације су:

- Испитивање нивоа искоришћености средстава, утврђивање делотворности и ефикасности програмирања, његов социјално-економски утицај, као и утицај на утврђене циљеве и приоритете.
- Идентификовање фактора који су допринели успеху или неуспеху спровођења ИПАРД II програма, укључујући одрживост акција и препознавање најбољих пракси.
- Увид у степен остварености активности предвиђених ИПАРД II програмом, као и преглед утрошених средстава алоцираних на основу Финансијског споразума између Владе Србије и Европске комисије.
- Идентификовање заједничких контекст показатеља који нису у примени, као и заједничких контекст показатеља који се израчунавају, али постоји потреба за њиховим унапређењем.

1.4. Тим за евалуацију

Пројектни задатак реализовао је пројектни тим Института за економику пољопривреде, састављен од четири члана, и то: др Владо Ковачевић, вођа тима; проф. др Јонел Субић, члан тима; проф. др Зорица Васиљевић, члан тима; и др Марко Јелочник, члан тима.

Стручну подршку реализацији Пројектне активности 1 (Поглавље 2) пружили су др Весна Параушић, др Светлана Рољевић Николић и др Биљана Грујић Вучковски, научни сарадници Института за економику пољопривреде, као и запослени у општој служби Института за економику пољопривреде, Београд (за реализацију Пројектне активности 2).

1.5. Структура Извештаја

У поглављу 1. *Увод*, представљени су сажети подаци о спровођењу ИПАРД II програма у Србији, интервенциона логика, очекивани резултати и тим за евалуацију, као и циљеви евалуације.

У оквиру поглавља 2. *Заједнички контекст показатељи ИПАРД II програма*, дат је преглед свих заједничких контекст показатеља (доступних и недостајућих), уз евалуацију сваког појединачног показатеља по следећим елементима: званични произвођач (предлог произвођача, уколико се показатељ не прати); извор податка; методолошко објашњење; усклађеност са методологијом Еуростата; оцена квалитета; периодика; напомена /

преорука. У оквиру Пројектне активности 1. формирана је и електронска база свих заједничких контекст показатеља (документ у *Excel* формату, Прилог 2. Извештаја), постављених у ИПАРД II програму за Републику Србију за период 2014-2020. године, са унетим вредностима за сваку годину у периоду 2012-2018. године и израчунатим индексним вредностима за 2018. годину у односу на базу 2012. годину.

У поглављу 3. *Активност 2.: Административно поједностављење обраде поднетих захтева* у подтачки 3.1. описана је коришћена методологија и извори података. У оквиру подтачке 3.2. дат је комплетан преглед свих активности реализованих током пројекта. У оквиру подтачке 3.3. презентовани су резултати истраживања. Обрађени су резултати спровођења ИПАРД II програма на основу података достављених од стране УАП. Дат је извештај са шест одржаних фокус група, као и резултати анализе спроведених структурираних интервјуа.

У поглављу 4. дата су закључна разматрања и препоруке за административно поједностављење процедура како би се убрзао процес обраде и повећао квалитет поднетих захтева.

У оквиру тачке 5. дат је преглед коришћене литературе.

2. АКТИВНОСТ 1.: ЕВАЛУАЦИЈА ЗАЈЕДНИЧКИХ КОНТЕКСТ ПОКАЗАТЕЉА ИПАРД II ПРОГРАМА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

2.1. Методолошки приступ

Посебан сегмент текуће евалуације ИПАРД II програма за Републику Србију за период 2014-2020. године, у складу са Уредбом о спровођењу (ЕУ) бр. 447/2014 ЕК о посебним правилима за испуњење Уредбе (ЕУ) бр. 231/2014 Европског парламента и Савета о успостављању Инструмента за претприступну помоћ, као и Оквирним споразумом и Секторским споразумом закљученим између РС и ЕК, јесте евалуација заједничких контекст показатеља, која је обухватила: оцену доступности показатеља, усклађености са методологијом Еуростата, оцену слабости и недостатака у процесу прикупљања и предлоге (препоруче) за обезбеђење квалитетних и тренутно недостајућих података.

Заједнички контекст показатељи представљају оквир за праћење и оцену заједничке пољопривредне политике и политике руралног развоја у земљама ЕУ² и могу се груписати у три стуба: (I) социо-економски показатељи; (II) секторски показатељи; и (III) показатељи животне средине. Социо-економски и секторски показатељи служе за свеобухватну оцену стања развијености и трендова у укупној националној економији, сектору пољопривреде и руралним подручјима. Показатељи животне средине припадају листи показатеља посебно развијеној и препорученој од стране ЕК за праћење утицаја пољопривреде на животну средину. Њихово успостављање и мониторинг значајни су, не само за праћење утицаја подстицаја ЕУ на унапређење сектора пољопривреде, већ и да би се добили одговори на све фазе креирања политике заштите животне средине, од дизајнирања њених оквира, па до постављања циљева, односно од евалуације политике до комуникације између доносиоца одлука и јавности.

Евалуација заједничких контекст показатеља обухватила је евалуацију сваког појединачног показатеља (у све три групе), постављених у документу ИПАРД II програма за РС за период 2014-2020. година (Сл. гл. РС, бр. 30/16, 84/17, 20/19, 55/19)³, а на основу листе препоручених показатеља од стране ЕК *DG AGRI* (за земље са статусом кандидата за чланство у ЕУ за потребе евалуације ИПАРД II програма).

У циљу евалуације заједничких контекст показатеља спроведена су десет истраживања, највећим делом методолошке и електронске базе података Републичког завода за статистику (РЗС), као и анкетање (методом интервјуа, лично и/или телефоном и/или мејлом) великог броја стручних и компетентних лица у државним институцијама и органима.

Напомена у оквиру Активности 1. везана је за именовање показатеља (на српском језику) и могућност непоклапања са значењем на енглеском. Стога, у случају неподударања значења енглеске и српске верзије, енглеска верзија је релевантна.

2.2. Преглед реализованих активности

Резултати реализоване Активности 1. јесу следећи:

I) Припремљен детаљан преглед и евалуација свих заједничких контекст показатеља, постављених у ПАРД II програма за РС за период 2014-2020. године, са следећим елементима:

- Назив званичног произвођача (за показатеље који су доступни);
- Методолошка објашњења показатеља (са обрачуном изведених показатеља);

² Видети више на: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/context-indicator-fiches_en.pdf, COMMISSION IMPLEMENTING REGULATION (EU) No. 834/2014, COMMISSION IMPLEMENTING REGULATION (EU) No. 808/2014.

³ ИПАРД II програм за Републику Србију за период 2014-2020. године, www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/zakljucak/2016/30/1/reg

- Оцена квалитета показатеља (релевантност, поузданост);
- Оцена усклађености методологије РЗС са методологијом Еуростата (за показатеље које прати РЗС);
- Периодика показатеља;
- Анализа недостајућих показатеља и предлог званичног произвођача (релевантне институције за достављање података за показатеље);
- Преглед најважнијих слабости и недостатака у прикупљању показатеља и обрачуна;
- Препоруке за увођење недостајућих показатеља и побољшање методологије праћења показатеља, где је то потребно.

II) Формирана електронска база свих заједничких контекст показатеља (документ у Excel формату, Прилог 2. Извештаја), постављених у ИПАРД II програму за РС за период 2014-2020. година, са унетим вредностима за сваку годину у периоду 2012-2018. година и израчунатим индексним вредностима за 2018. годину у односу на базну 2012. годину, уз предвиђену допуну подацима за цео период спровођења ИПАРД II програма (укључујући n+3 правило). У Прилогу 2. дато је и тумачење вредности показатеља у анализираном периоду.

2.3. Евалуација заједничких контекст показатеља ИПАРД II програма Републике Србије

У овој тачки, за сваку групу показатеља (социо-економски, секторски и показатељи животне средине) и за сваки показатељ појединачно, дат је преглед постављених показатеља у ИПАРД II програму за РС за период 2014-2020. године, као и евалуација са следећим елементима: јединица мере; званични произвођач (предлог произвођача, уколико се показатељ не прати); извор податка; методолошко објашњење; усклађеност са методологијом Еуростата; оцена квалитета; периодика; и напомена/преорука.

2.3.1. Евалуација социо-економских показатеља - табеларни приказ

Табела 2.1. Приказ заједничких контекст показатеља: друштвено-економска и рурална ситуација (ИПАРД II програм за Републику Србију за период 2014-2020. године)

Назив контекст показатеља	Мерна јединица	Коментари + извор за верификацију
1. Становништво – укупно	милион становника	РЗС/Eurostat
Рурално	%	
Средње	%	
Урбано	%	
Становништво – укупно (ОЕЦД)		РЗС
Рурално	%	
Средње	%	
Урбано	%	
2. Структура (<15 година; 15–64 година; ≥ 65 година)	милион становника/ % држављана	РЗС
3. Територија – државна – укупно без Косова и Метохије	km ²	РЗС
Рурална	km ² %	РЗС
рурална (ОЕЦД)	km ² %	РЗС
4. Густина насељености	становништво/km ²	РЗС
5. Стопа запослености за становништво старости 15–64, укупно, рурално	%	РЗС

6. Неплаћени породични радници, 15–64 – државни	%	ИРС
7. Стопа незапослености, 15–64 година, укупно, рурално	% %	ИРС
8. БДП – национални	Паритет куповне моћи ЕУР/становник СКМ индекс	Eurostat
– рурални	СКМ индекс	
9. Стопа сиромаштва, укупно, рурално (слабо насељене области)	% %	Стопа ризика од сиромаштва за 2012. годину
10. Структурна привреда	мил. ЕУР, тренутне цене	РЗС
БДВ у примарном сектору	%	РЗС
БДВ у секундарном сектору	%	РЗС
БДВ у терцијарном сектору	%	РЗС
11. Структура запосленог станов. (15–64)	(000)	РЗС
	%	РЗС
Рурална	%	РЗС
структура запосленог станов. по секторима (примарни, секундарни, терцијални)	%	РЗС
12. Продуктивност радне снаге по привредним секторима, укупна, у примарном сектору	ЕУР по особи	РЗС

Извор: ИПАРД II програм за РС за период 2014-2020. године.

Табела 2.2. Евалуација I групе показатеља: СОЦИО-ЕКОНОМСКИ ПОКАЗАТЕЉИ

Број и назив показатеља	I/1 СТАНОВНИШТВО, почетком године, укупно
Јединица мере	Број.
Званични произвођач	РЗС, Витална статистика.
Извор податка	РЗС, процена становништва по старости и полу, на дан 01. јануар, база података, https://data.stat.gov.rs/?caller=SDDDB/ Еуростат, база података, Population on 1 st January by age and sex, https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/hui/show.do?dataset=demo_pjan&lang=en
Методолошко објашњење	Процене становништва засноване су на резултатима пописа становништва и резултатима обраде статистике природног и механичког кретања становништва. Резултати процена се израђују према полу, старости и типу насеља и публикују до нивоа општина. Попис становништва, домаћинства и станова је најкомплексније статистичко истраживање. У међупописном периоду процењује се број становника, и то за сваку годину, укључујући и пописну.
Усклађеност са методологијом Еуростата	Висок ниво усклађености.
Оцена квалитета	Висок ниво поузданости податка.
Периодика	Пописни подаци: на сваких 10 година. Процена: годишња.
Напомена/препоруча	У наредном периоду очекује се обезбеђивање података о међународним миграцијама, како би се унапредила процена броја становника.
Број и назив показатеља	I/1a СТАНОВНИШТВО, почетком године према урбано-руралној типологији и типу региона (претежно рурални региони, средњи и претежно урбани региони)

Јединица мере	У сваком типу региона: – број становника; – % учешће сваког региона у укупном броју становника.
Званични произвођач	<i>Показатељ се не прати.</i>
Предлог званичног произвођача	РЗС
Методолошко објашњење	Србија није израдила типологију региона (класификацију за ниво области НСТЈ 3) према урбано-руралној типологији, коју препоручује ЕК <i>DG AGRI</i> . За потребе овог Извештаја и формирања <i>Excel</i> базе са вредностима показатеља у периоду 2012-2018. година, за један број показатеља (укључујући и овај) претежно рурални регион представљен је типом насеља „остала“ (класификација РЗС према типу насеља), као и применом <i>OECD</i> методологије руралности (на локалном нивоу, критеријум густине насељености).
Предлог периодике	Годишња.
Напомена/преорука	Након Пописа становништва, домаћинства и станова 2021. године, РЗС ће располагати подацима о просторној дистрибуцији становништва до нивоа кућног броја и формираном мрежом популационих гридова величине 1 km ² . То ће бити основ да се напусти постојећа статистичка класификација насеља према типу (градска/остала), и да РЗС уради типологију региона (ниво области НСТЈ 3), према урбано-руралној типологији ЕК. Видети Прилог 1. Извештаја.
Број и назив показатеља	I/2 СТАРОСНА СТРУКТУРА СТАНОВНИШТВА, почетак године (мање од 15, 15-64 и 65 и више), укупно, национални ниво и према урбано-руралној типологији (претежно рурални региони, средњи и претежно урбани региони)
Јединица мере	Укупно и у сваком типу региона: – укупан број у свакој старосној групи; и – % учешће у укупном броју становника.
Званични произвођач	РЗС, Витална статистика.
Извор податка	РЗС, процена становништва по старости и полу, на дан 01. јануар, база података https://data.stat.gov.rs/?caller=SDDDB/ Еуростат, база података, Population on 1 st January by age group and sex, https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_pjangroup&lang=en
Методолошко објашњење	Видети индикатор број I/1.
Усклађеност са методологијом Еуростата	Висок ниво усклађености.
Оцена квалитета	Висок ниво поузданости податка.
Периодика	Пописни подаци: на сваких 10 година. Процена: годишња.
Напомена/Препорука	<i>Показатељ се не прати за тип региона.</i> Србија није израдила типологију региона (класификацију за ниво области НСТЈ 3) према урбано-руралној типологији коју препоручује ЕК <i>DG AGRI</i> . Видети методолошко објашњење и напомене/препоруке за индикатор I/1a.
Број и назив показатеља	I/3 ТЕРИТОРИЈА, укупна површина и по типу региона према урбано-руралној типологији (претежно рурални региони, средњи и претежно урбани региони)
Јединица мере	Укупно и за сваки тип региона:

	<ul style="list-style-type: none"> – km²; – % учешће у укупној територији.
Званични произвођач	РГЗ
Извор податка	РЗС, Регистар просторних јединица и ГИС, површина територије и број насеља по НСТЈ, база податка: https://data.stat.gov.rs/Home/Result/1201?languageCode=sr-Cyrl/ РЗС, Статистички годишњаци за одговарајуће године.
Методолошко објашњење	Показатељ укључује укупну површину територије земље, са површинским водама (реке, језера).
Усклађеност са методологијом Еуростата	У процесу.
Оцена квалитета	Средњи ниво поузданости податка.
Периодика	Годишња.
Напомена/преорука	Податак о површини територије РС, треба сматрати привременим (државна граница није целом дужином уговорно утврђена, у току је поправка квалитета дигиталних катастарских планова и слично). РГЗ континуирано врши унапређивање квалитета података дигиталних катастарских планова и просторних података регистра просторних јединица. <i>Показатељ није доступан то типу региона.</i> Србија није израдила типологију региона (класификацију за ниво области НСТЈ 3) према урбано-руралној типологији, коју препоручује ЕК <i>DG AGRI</i> . Видети методолошко објашњење и напомене/преоруке за показатељ I/1a.
Број и назив показатеља	I/4 ГУСТИНА НАСЕЉЕНОСТИ
Јединица мере	Становништво/km ²
Званични произвођач	РГЗ – површина територије / РЗС – број становника / Еуростат – калкулације.
Извор податка	Еуростат, Population density persons per km ² , база податка https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00003&plugin=1
Методолошко објашњење	Показатељ се израчунава као количник просечног годишњег броја становника и копнене површине територије (без језера и река). Уколико податак о копненој површини није доступан, користи се укупна површина територије земље.
Усклађеност са методологијом Еуростата	Успостављена.
Оцена квалитета	Средњи ниво поузданости податка. Очекивана побољшања методологије РГЗ (површина територије) и РЗС (број становника).
Периодика	Годишња.
Напомена/преорука	Еуростат израчунава показатељ за Србију са укупном површином територије, а без територије Косова и Метохије.
Број и назив показатеља	I/5 СТОПА ЗАПОСЛЕНОСТИ, укупно и према степену урбанизације (слабо/средње/густо насељена подручја)
Јединица мере	% учешћа запослених (укупно, мушкарци, жене) у старосној групи 15-64 у укупном броју становника радног узраста исте старосне и родне групе.
Званични произвођач	РЗС, Анкета о радној снази (АРС).
Извор податка	РЗС, АРС база податка https://data.stat.gov.rs/?caller=SDDDB/ АРС, билтени за одговарајуће године / Еуростат, Employment and activity by sex and age - annual data, https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsl_emp_a&lang=en

Методолошко објашњење	<p>АРС прикупљају се подаци о основним карактеристикама радне снаге, на основу којих се врши процена укупне радне снаге у земљи. Главни циљ овог истраживања јесте добијање података о три основна, међусобно искључива контингента становништва: запослена, незапослена и неактивна лица. Према Класификацији професионалног статуса запослених, они се деле на: samozапослене, запослене раднике и помажуће чланове домаћинства.</p> <p>Упоредивост серије података АРС у периоду 2012-2018. није потпуна, због различите периодике истраживања, али се подаци могу користити (подаци за 2014. годину су ревидирани). Упоредивост серије од 2015. године је потпуна. Почев од 2015. године, АРС се спроводи као континуирано истраживање на подручју Републике Србије.</p>
Усклађеност са методологијом Еуростата	Висок ниво усклађености. Приликом дефинисања основних контингената радне снаге користе се међународне препоруке и дефиниције.
Оцена квалитета	Висок ниво поузданости податка.
Периодика	Квартална и годишња.
Напомена/ Препорука	Показатељ није доступан за слабо/средње/густо насељена подручја , с обзиром да Србија не примењује класификацију локалних административних јединица (LAU 2) према степену урбанизације. Видети Прилог 1. Извештаја.
Број и назив индикатора	I/6 НЕПЛАЋЕНИ ПОРОДИЧНИ РАДНИЦИ/ПОМАЖУЋИ ЧЛАНОВИ ДОМАЋИНСТВА
Јединица мере	%, учешће помажућих чланова домаћинства у старосној групи 15-65 у укупном броју запослених у истој старосној групи.
Званични произвођач	РЗС, Анкета о радној снази.
Извор податка	РЗС, Анкета о радној снази (скр. АРС), база податка https://data.stat.gov.rs/?caller=SDDB/ Анкета о радној снази, билтени за одговарајуће године.
Методолошко објашњење	Односи се на лица која помажу другом члану домаћинства у вођењу породичног посла или пољопривредног газдинства, а да при томе нису плаћена за тај рад. Видети методолошко објашњење АРС у оквиру показатеља I/5.
Усклађеност са методологијом Еуростата	Методологија АРС усклађена је са методологијом Еуростата.
Оцена квалитета	Висок ниво поузданости податка.
Периодика	Квартална и годишња.
Напомена/препорука	Показатељ није на листи препоручених заједничких контекст показатеља ЕК за евалуацију ИПАРД 2 програма. Уместо овог показатеља препорука је увести показатељ <i>Стопа неформалне запослености у сектору делатности Пољопривреда, шумарство и рибарство</i> . Ова категорија обухвата запослене у нерегистрованој фирми, запослене у регистрованој фирми, али без формалног уговора о раду и без социјалног и пензионог осигурања, као и неплаћене помажуће чланове домаћинства.
Број и назив показатеља	I/7 СТОПА НЕЗАПОСЛЕНОСТИ, укупно и према степену урбанизације (слабо/средње/густо насељена подручја)
Јединица мере	% незапослених (укупно, мушкарци, жене) у старосној групи 15-24 у укупном броју активних становника исте старосне и родне групе (стопа незапослености младих) / % незапослених (укупно, мушкарци, жене) у старосној групи

	15 и више година у укупном броју активних становника исте старосне и родне групе.
Званични произвођач	РЗС, Анкета о радној снази (АРС).
Извор податка	РЗС, АРС, база податка https://data.stat.gov.rs/?caller=SDDB/ / АРС, билтени за одговарајуће године / Еуростат, Unemployment by sex and age - annual average, https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en
Методолошко објашњење	Видети показатељ I/5
Усклађеност са методологијом Еуростата	Висок ниво усклађености.
Оцена квалитета	Висок ниво поузданости податка.
Периодика	Квартална и годишња.
Напомена/преорука	<i>Показатељ није доступан за слабо/средње/густо насељена подручја</i> , с обзиром да Србија не примењује класификацију локалних административних јединица (LAU 2) према степену урбанизације. Видети Прилог 1 Извештаја.
Број и назив показатеља	I/8 БРУТО ДОМАЋИ ПРОИЗВОД (БДП) ПО СТАНОВНИКУ , укупно и по типу региона према урбано-руралној типологији (претежно рурални региони, средњи и претежно урбани региони)
Јединица мере	ЕУР/становнику / ЕУР/становнику, паритет куповне моћи (PPS*) / Индекс (ЕУ-27 =100), паритет куповне моћи (PPS*) <i>* PPS - конверзионе стопе које истовремено превode у заједничку валуту и уједначавају куповну моћ различитих валута, како би се обезбедила међународна упоредивост БДП</i>
Званични произвођач	РЗС, Национални рачуни.
Извор податка	Еуростат, база података (Main GDP aggregates per capita), https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do
Методолошко објашњење	Бруто домаћи производ (БДП) у текућим ценама. БДП представља резултат производних активности свих резидентних институционалних јединица. Представља најважнији макроекономски агрегат, исказује снагу и стабилност економије једне земље.
Усклађеност са методологијом Еуростата	Обрачун БДП и израда макроекономских рачуна за Републику Србију врше се у складу са међународно усвојеним стандардима, Системом националних рачуна 2008 (SNA 2008) и Европским системом рачуна 2010 (ESA 2010). Објављени подаци подлежу ревизији, што је међународни стандард. На тај начин обезбеђује се, не само конзистентан, квалитетнији и поузданији начин обрачуна, већ и упоредива серија података.
Оцена квалитета	Висок ниво поузданости податка.
Периодика	Годишња.
Напомена/преорука	<i>Показатељ није доступан по типу региона: претежно рурални региони, средњи и претежно урбани региони.</i> Србија није израдила типологију региона (класификацију за ниво области НСТЈ 3) према урбано-руралној типологији, коју препоручује ЕК DG AGRI. Видети методолошко објашњење и напомене/преоруке за показатељ I/1a.
Број и назив показатеља	I/9 СТОПА РИЗИКА ОД СИРОМАШТВА , укупно и по типу региона према урбано-руралној типологији (претежно рурални региони, средњи и претежно урбани региони)
Јединица мере	%

Званични произвођач	РЗС, Анкета о приходима и условима живота (The Survey on Income and Living Conditions – SILC).
Извор податка	РЗС, Сиromаштво и социјална неједнакост, саопштења за одговарајуће године, https://www.stat.gov.rs/oblasti/potrosnja-prihodi-i-uslovi-zivota/prihodi-i-uslovi-zivota/
Методолошко објашњење	Стопа ризика од сиромаштва представља проценат лица чији је еквивалентни приход мањи од релативне линије сиромаштва. Ова лица нису нужно сиромашна, већ само имају већи ризик да то буду. Праг ризика од сиромаштва (релативна линија сиромаштва) представља 60% медијане националног еквивалентног прихода и изражава се у динарима.
Усклађеност са методологијом Еуростата	Успостављена.
Оцена квалитета	Висок ниво поузданости податка.
Периодика	Годишња.
Напомена/преорука	<i>Показатељ није на листи препоручених заједничких контекст показатеља ЕК за евалуацију ИПАРД II програма. Није доступан по тупу региона, јер Србија није израдила класификацију региона за ниво области (НУТС 3) по урбано-руралној типологији.</i> Видети методолошко објашњење и напомене/преоруке за индикатор I/1a.
Број и назив показатеља	I/10 СТРУКТУРА ПРИВРЕДЕ - БРУТО ДОДАТА ВРЕДНОСТ, базне цене, укупно и по секторима (примарни, секундарни, терцијални)
Јединица мере	Бруто додата вредност (БДВ), укупно: мил. ЕУР По секторима (примарни, секундарни, терцијални): - БДВ у мил. ЕУР и - % учешћа у укупној БДВ.
Званични произвођач	РЗС, Национални рачуни.
Извор податка	РЗС, Национални рачуни, SNA 2008, БДП према производном приступу, БДВ по делатностима (КД 2010), база података https://data.stat.gov.rs/Home/Result0902010301?languageCode=sr-Cyrl
Методолошко објашњење	Показатељ приказује БДВ укупно и дистрибуцију по секторима (примарни, секундарни, терцијални). Национална класификација делатности КД 10 усклађена је са међународном статистичком класификацијом економских делатности (NACE, rev 2). Примарни сектор обухвата сектор делатности А Пољопривреда, шумарство и рибарство; Секундарни сектор укључује секторе делатности: B-E + F (рударство, прерађивачка индустрија, снабдевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација и грађевинарство); Терцијални сектор обухвата следеће секторе делатности G-I + J + K + L + M-N + O-Q + R-U. БДВ сваке делатности у базним ценама (at basic prices) израчунава се као разлика између вредности производње свих добара и услуга (аутпут у базним ценама) и међуфазне потрошње (вредност добара и услуге утрошених у процесу производње, по куповним ценама). Обрачун производње у базним ценама значи да су у обрачуну БДВ укључене све субвенције на производе и услуге, а искључени сви порези на производе и услуге, као и царине.

	БДВ исказан у текућим ценама/ енг. current prices (номинална вредност, не укључује се утицај инфлације).
Усклађеност са методологијом Еуростата	Обрачун БДП и израда макроекономских рачуна за Републику Србију врше се у складу са међународно усвојеним стандардима, Системом националних рачуна 2008 (SNA 2008) и Европским системом рачуна 2010 (ESA 2010). Објављени подаци подлежу ревизији, што је међународни стандард. На тај начин обезбеђује се не само конзистентан, квалитетнији и поузданији начин обрачуна, већ и упоредива серија података.
Оцена квалитета	Висок ниво поузданости податка.
Периодика	Годишња.
Напомена/преорука	РЗС у електронској бази података обезбеђује податке о БДВ по делатностима у мил. динара, текуће цене.
Број и назив показатеља	I/11 СТРУКТУРА ЗАПОСЛЕНОСТИ, укупно и по секторима делатности (примарни, секундарни, терцијални), концепт националних рачуна
Јединица мере	Укупно: број запослених, број (000); По секторима (примарни, секундарни, терцијални): - број запослених (000); и - % учешћа у укупној запослености.
Званични произвођач	<i>Показатељ се не прати.</i>
Предлог званичног произвођача	РЗС, Национални рачуни.
Методолошко објашњење	РЗС располаже бројем запослених по концепту националних рачуна само за период 2015-2017. година, али подаци имају карактер експерименталних и нису за јавну употребу.
Предлог периодике	Годишња.
Напомена/преорука	РЗС је у процесу увођења овог показатеља.
Број и назив показатеља	I/12 ПРОДУКТИВНОСТ РАДНЕ СНАГЕ, укупно и по секторима делатности: примарни, секундарни и терцијални сектор
Јединица мере	– ЕУР/особи.
Званични произвођач	Показатељ се израчунава на основу БДВ у базним ценама, концепт националних рачуна (показатељ I/10) и запослених по концепту националних рачуна (показатељ I/11).
Извор податка	БДВ - РЗС, Национални рачуни; Број запослених по концепту националних рачуна – <i>показатељ се не прати.</i>
Методолошко објашњење	Продуктивност радне снаге се израчунава као количник вредности показатеља I/10 (БДВ) и показатеља I/11 (запосленост).
Усклађеност са методологијом Еуростата	БДВ, концепт националних рачуна – успостављена усаглашеност; Број запослених, концепт националних рачуна – усклађивање је у току. РЗС располаже бројем запослених по концепту националних рачуна само за период 2015-2017., али подаци имају карактер експерименталних и нису за јавну употребу.
Оцена квалитета	-
Периодика	Годишња.
Напомена/преорука	<i>Показатељ Продуктивност радне снаге, укупно и по секторима делатности се не може израчунати.</i> Очекује се успостављање показатеља број запослених по концепту националних рачуна (РЗС) и методолошко усклађивање са

Еуростатом.

2.3.2. Евалуација секторских показатеља – табеларни приказ

Табела 2.3. Приказ заједничких контекст показатеља: секторски показатељи (ИПАРД II програм за Републику Србију за период 2014-2020. године)

Назив секторског показатеља	Мерна јединица	Коментар + извор за верификацију
1. Запосленост према привредној активности, укупно	(000)	Статистички годишњак 2013.
Пољопривреда	Хиљада лица/ % од укупног броја	
Шумарство		
Прехрамбена индустрија		
Туризам (Услуге смештаја и хране)		
2. Продуктивност радне снаге у пољопривреди		ЕУР/ГРЈ
3. Структура пољопривредне производње	Учешће следећих сектора: житарице, уљарице, шећерна репа, воће и поврће, месо, млеко, у укупној пољопривредној производњи (у квантитативном смислу)	РЗС
4. Продуктивност радне снаге у прехрамбеној индустрији	ЕУР/лице	Статистички годишњак 2013.
5. Пољопривредна газдинства* – према величини (у ha): број газдинстава /удео у укупном пољопривредном земљишту* 0 ha* <2 ha* 2–4,9 ha* 5–9,9 ha* 10–19,9 ha* 20–29,9 ha* 30–49,9 ha* 50–99,9 ha* >100 ha*	Укупно III* Број/%*	Попис пољопривреде из 2012. године*
6. Пољопривредно земљиште	1.000 ha 1.000 ha/% Обрадива земља Стални травњаци и ливаде Стални усеви	Статистички годишњак 2013.
7. Пољопривредна површина под органском пољопривредом	ha	МПШВ*
8. Земљиште које се наводњава	ha	Истраживање о наводњавању http://webrzs.stat.gov.rs / WebSite/repository/ documents/00/01/36/85/

		saopstenje_VOD4_2013_cirS.pdf
9. Сточарство	LSU	Попис пољопривреде
10. Пољопривредна радна снага	Број лица ГРЈ	Попис пољопривреде
11. Старосна структура управника ПГ <35: 35-54: >55:	Управници, број 1.000 лица/%	Попис пољопривреде
12. Пољопривредна обука управника ПГ Само практично пољопривредно искуство Основна пољопривредна обука Пуна пољопривредна обука	Број управника	Попис пољопривреде
13. Повећање основних средстава у пољопривреди	милиона евра % БДВ у пољопривреди	Национални рачуни
14. Шуме и остало пошумљено земљиште (ШОПЗ)	Укупна површина под шумама 1.000 ha % укупне површине без Косова и Метохије	Статистички годишњак 2013.
15. Инфраструктура туризма, укључујући инфраструктуру агротуризма	Укупно: број лежајева	Статистички годишњак 2013.

Извор: ИПАРД II програм за Републику Србију за период 2014-2020. године.

Табела 2.4. Евалуација II групе показатеља: СЕКТОРСКИ ПОКАЗАТЕЉИ

Број и назив показатеља	II/1 ЗАПОСЛЕНОСТ ПРЕМА ДЕЛАТНОСТИМА (ПОЉОПРИВРЕДА, ШУМАРСТВО, ПРЕХРАМБЕНА ИНДУСТРИЈА, ТУРИЗАМ)
Јединица мере	<p>Укупно: број запослених, (000) лица, 15 и више година По областима делатности (15 и више година): А 01 Пољопривредна производња, лов и пратеће услужне делатности:</p> <ul style="list-style-type: none"> – број запослених, (000) лица и – % учешћа у укупном броју запослених <p>А 02 Шумарство и сеча дрвећа:</p> <ul style="list-style-type: none"> – број запослених, (000) лица и – % учешћа у укупном броју запослених <p>С10 Производња прехранбених производа:</p> <ul style="list-style-type: none"> – број запослених, (000) лица и – % учешћа у укупном броју запослених <p>Туризам (I 55 Смештај + I 56 Делатност припремања и послуживања хране и пића):</p> <ul style="list-style-type: none"> – број запослених, (000) лица и – % учешћа у укупном броју запослених.
Званични произвођач	РЗС, Анкета о радној снази (АРС)
Извор податка	Еуростат, база података ЕУРОСТАТ-а, https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfsa_egan22d&lang=en (Employment by sex, age and detailed economic activity)
Методолошко	АРС прикупљају се подаци о основним карактеристикама радне

објашњење	<p>снаге, на основу којих се врши процена укупне радне снаге у земљи. Главни циљ овог истраживања јесте добијање података о три основна, међусобно искључива контингента становништва: запослена, незапослена и неактивна лица.</p> <p>Упоредивост серије података АРС у периоду 2012-2018. година није потпуна, због различите периодике истраживања, али се подаци могу користити (подаци за 2014. годину су ревидирани). Упоредивост серије од 2015. године је потпуна. Почев од 2015. године, АРС се спроводи као континуирано истраживање на подручју Републике Србије.</p>
Усклађеност са методологијом Еуростата	Висок ниво усклађености. Приликом дефинисања основних контингената радне снаге користе се међународне препоруке и дефиниције.
Оцена квалитета	Висок ниво поузданости податка.
Периодика	Квартална и годишња.
Напомена/преорука	Национална класификација делатности КД 10 усклађена је са међународном статистичком класификацијом економских делатности (НАСЕ, rev 2).
Број и назив показатеља	П/2 ПРОДУКТИВНОСТ РАДНЕ СНАГЕ У ПОЉОПРИВРЕДИ
Јединица мере	– ЕУР/ГРЈ
Званични произвођач	<i>БДВ у пољопривреди у базним ценама</i> – РЗС, Економски рачуни пољопривреде; <i>Запосленост (утрошак радне снаге у пољопривреди) - показатељ се не прати</i> (не постоји званични произвођач). Предлог званичног произвођача: РЗС, Економски рачуни пољопривреде.
Извор податка	За БДВ у пољопривреди РЗС, Економски рачуни пољопривреде, публикација „Економски рачуни пољопривреде у Републици Србији 2007-2018“, радни документ број 110, 2019, https://publikacije.stat.gov.rs/G2019/Pdf/G201910110.pdf <i>Утрошак радне снаге у пољопривреди - показатељ се не прати.</i>
Методолошко објашњење	<p>Продуктивност радне снаге у пољопривреди обрачунава се као количник бруто додате вредности (БДВ) у пољопривреди, у базним ценама и пуне запослености у пољопривреди, мерене преко ГРЈ.</p> <p><i>Бруто додата вредност у пољопривреди</i> једнака је разлици вредности пољопривредне производње у базним ценама (укључене све субвенције на производе и услуге, а искључени су сви порези на производе и услуге) и међуфазне потрошње (вредност утрошеног репроматеријала и услуга тј. инпута у пољопривреди) у куповним ценама.</p> <p><i>Годишња радна јединица/ГРЈ</i> (енг. <i>Annual Work Unit – AWU</i>) представља количину људског рада утрошеног за обављање пољопривредне делатности на сваком газдинству. Ова јединица представља еквивалент рада једне особе, тј. пуно радно време у једној години: осам сати дневно, 225 радних дана.</p>
Усклађеност са методологијом Еуростата	Економски рачуни пољопривреде раде се у складу са методологијом Еуростат-а „ <i>Manual on the economic accounts for the Agriculture and Forestry EAA/EAF 97</i> “, те постоји усклађеност за показатељ БДВ у пољопривреди. <i>Показатељ „Утрошак радне снаге у пољопривреди“ се не прати.</i>
Оцена квалитета	Висок ниво поузданости податка за БДВ у пољопривреди.
Периодика	Годишња.

Напомена/преорука	<p>Показатељ се не може израчунати, јер недостаје податак о утрошку радне снаге у пољопривреди.</p> <p>ГРЈ обрачунате су према Економским рачунима пољопривреде за период 2007-2017. година, у оквиру пројекта ИПА 2015. Међутим подаци нису објављени и још увек нису за јавну употребу. У наредном периоду, очекује се да РЗС - Економски рачуни пољопривреде, успостави статистику о утрошку радне снаге у пољопривреди.</p> <p>Дефинисање пољопривредне делатности у оквиру економских рачуна пољопривреде разликује се, у извесној мери, од начина на који је област пољопривреде дефинисана према општем оквиру националних рачуна. Разлике се односе на дефиницију како карактеристичних активности, тако и јединица посматрања.</p>
Број и назив показатеља	П/3 СТРУКТУРА ВРЕДНОСТИ (АУТПУТА) ПОЉОПРИВРЕДНЕ ПРОИЗВОДЊЕ
Јединица мере	– % учешћа сваке групе производа у укупној вредности (аутпуту) пољопривредне производње
Званични произвођач	РЗС, Економски рачуни пољопривреде
Извор податка	РЗС, Економски рачуни пољопривреде, публикација „Економски рачуни пољопривреде у Републици Србији 2007-2018.“, радни документ број 110, 2019., https://publikacije.stat.gov.rs/G2019/Pdf/G201910110.pdf
Методолошко објашњење	<p>Вредност пољопривредне делатности једнака је збиру вредности биљне производње, сточарске производње, пољопривредних услуга и вредности производње неодвојивих непољопривредних секундарних активности газдинства (прерада млека, грожђа, воћа и поврћа, и остале неодвојиве активности: остала добра и услуге).</p> <p>Пољопривредна производња се вреднује у базним ценама. Једна од главних карактеристика израде економских рачуна пољопривреде је употреба формуле „количина x цена“ приликом обрачуна вредности производње (аутпута) за већину пољопривредних производа. Базна цена је износ који произвођач прима од купца за јединицу произведене робе или услуге минус било који доспели порез и плус било која субвенција коју прима за ту јединицу, која је последица производње или продаје.</p>
Усклађеност са методологијом Еуростата	Успостављена.
Оцена квалитета	Висок ниво поузданости податка.
Периодика	Годишња.
Напомена/преорука	-
Број и назив показатеља	П/4 ПРОДУКТИВНОСТ РАДНЕ СНАГЕ У ПРЕХРАМБЕНОЈ ИНДУСТРИЈИ
Јединица мере	– ЕУР/особи
Званични произвођач	РЗС, Структурне пословне статистике за индикаторе: (а) БДВ по факторским трошковима за област делатности С 10 и (б) број запослених лица у области делатности С 10. Индикатор „Продуктивност радне снаге у прехранбеној индустрији“ резултат је калкулације на основу индикатора (а) и (б).
Извор податка	РЗС, Структурне пословне статистике, електронска база података,

	https://data.stat.gov.rs/Home/Result/190101?languageCode=sr-Cyrl
Методолошко објашњење	Показатељ представља бруто додатну вредност по факторским трошковима у области делатности Производња прехранбених производа (С 10) по запосленом лицу у овој области делатности, концепт структурне пословне статистике. Добија се као количник индикатора БДВ по факторским трошковима за област делатности С 10 и броја запослених лица у области делатности С 10. Структурни показатељи пословања предузећа деле се на демографске (број предузећа, број новоформираних предузећа, број локалних јединица итд.); на оне који се односе на инпуте (број запослених лица, број запослених, часови рада, укупне набавке добара и услуга, трошкови запослених, бруто инвестиције у материјална основна средства, итд.) и на оне који се односе на аутпут (промет, вредност производње, додатна вредност по факторским трошковима, бруто пословни вишак, итд.). Обрачунавају се у годишњој и вишегодишњој периодици, за предузећа, локалне јединице и јединице врсте делатности.
Усклађеност са методологијом Еуростата	Успостављена.
Оцена квалитета	Висок ниво поузданости податка.
Периодика	Годишња.
Напомена/преорука	Вредност БДВ у прехранбеној индустрији, по факторским трошковима, за сектор С 10 за 2018. годину очекује се током марта 2020. године. БДВ по факторским трошковима изражава се у мил. динара.
Број и назив показатеља	П/5 ПОЉОПРИВРЕДНА ГАЗДИНСТВА (ПГ) ПРЕМА ВЕЛИЧИНИ КОРИШЋЕНОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ЗЕМЉИШТА (КПЗ)
Јединица мере	ПГ укупно: број (000) Просечна величина ПГ: КПЗ/ ПГ у хектарима; У свакој категорији величине ПГ: – Број ПГ (000) и – % учешћа у укупном броју ПГ.
Званични произвођач	РЗС (на основу података Пописа пољопривреде и Анкете од структуре пољопривредних газдинстава).
Извор податка	РЗС, електронска база података, https://data.stat.gov.rs/?caller=SDDDB/ РЗС, за 2012: Попис пољопривреде 2012, Књига 1 Пољопривреда у Републици Србији, https://publikacije.stat.gov.rs/G2013/Pdf/G201314002.pdf/ РЗС, за 2018: РЗС, Анкета о структури пољопривредних газдинстава 2018 - Књига Земљиште, https://publikacije.stat.gov.rs/G2019/Pdf/G20196003.pdf
Методолошко објашњење	Попис пољопривреде је свеобухватна акција коју припрема, организује и спроводи РЗС у циљу прикупљања података о структурним карактеристикама пољопривредних газдинстава у Републици Србији. У међупописном периоду реализује се Анкета о структури пољопривредних газдинстава. Податак показује број ПГ у следећим категоријама просечне величине ПГ (величина ПГ изражава се у ха КПЗ): – 0 ха – <2 ха

	<ul style="list-style-type: none"> – 2–4,9 ha – 5–9,9 ha – 10–19,9 ha – 20–29,9 ha – 30–49,9 ha – 50–99,9 ha – >100 ha
Усклађеност са методологијом Еуростата	Успостављена.
Оцена квалитета	Висок ниво поузданости податка.
Периодика	Попис пољопривреде – на сваких 10 година. Анкета о структури пољопривредних газдинстава – на сваке три године у међупописном периоду (<i>планирана периодика</i>).
Напомена/преорука	Спровођење FSS од стране РЗС одређено је расположивим финансијским средствима за реализовање истраживања. Одсуство планирања финансијских средстава у буџету РС за ове намене, условљава немогућност реализовања FSS у планираној динамици. По методологији Еуростата, Попис пољопривреде у Србији први пут је реализован 2012. године, а Анкета о структури пољопривредних газдинстава (FSS) 2018. године.
Број и назив показатеља	II/6 ПОЉОПРИВРЕДНО ЗЕМЉИШТЕ
Јединица мере	Укупно коришћено пољопривредно земљиште (КПЗ): <ul style="list-style-type: none"> – број хектара (000). За сваку категорију КПЗ: <ul style="list-style-type: none"> – број хектара (000) и – % у укупном КПЗ.
Званични произвођач	РЗС, Попис пољопривреде и Анкета од структури пољопривредних газдинстава.
Извор податка	За 2012: РЗС, Попис пољопривреде 2012, Књига 1 Пољопривреда у Републици Србији, https://publikacije.stat.gov.rs/G2013/Pdf/G201314002.pdf За 2018: РЗС, Анкета о структури пољопривредних газдинстава 2018 - Књига Земљиште, https://publikacije.stat.gov.rs/G2019/Pdf/G20196003.pdf
Методолошко објашњење	Показатељ обухвата укупно КПЗ и његову структуру: <ul style="list-style-type: none"> – оранице и баште (енг. <i>arable land</i>); – ливаде и пашњаци (енг. <i>meadows and pastures/permanent grassland and meadow</i>); – стални засади (воћањаци, виногради, расадници и остало), (енг. <i>permanent crops</i>).
Усклађеност са методологијом Еуростата	Успостављена.
Оцена квалитета	Висок ниво поузданости податка.
Периодика	Попис пољопривреде – на сваких 10 година. Анкета о структури пољопривредних газдинстава – на сваке три године у међупописном периоду.
Напомена/преорука	Видети напомене/преоруке за индикатор II/5.
Број и назив показатеља	II/7 ПОВРШИНА ПОД ОРГАНСКОМ ПОЉОПРИВРЕДОМ

Јединица мере	<ul style="list-style-type: none"> – број ha / – % учешћа у укупном КПЗ.
Званични произвођач	Дирекција за националне референтне лабораторије МПШВ, Група за органску производњу.
Извор податка	Дирекција за националне референтне лабораторије МПШВ, Група за органску производњу, http://www.dnd.minpolj.gov.rs/o_nama/organska/organska_proizvodnja_u_srbiji.html ; ЕУРОСТАТ, база података, Organic crop area by agricultural production methods and crops, https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=org_cropar&lang=en РЗС, Статистички годишњак РС за 2016, 2017, 2018 и 2019 годину.
Методолошко објашњење	Показатељ укључује површину на којој се обавља органска производња и површину која је у фази конверзије у органску производњу. Подаци се прикупљају на основу годишњих извештаја које контролне организације овлашћене за послове контроле и сертификације у органској производњи достављају Дирекцији за националне референтне лабораторије МПШВ. Податке о органској производњи Дирекција доставља ЕУРОСТАТ-у и РЗС.
Усклађеност са методологијом Еуростата	Успостављена.
Оцена квалитета	Висок ниво поузданости податка.
Периодика	Годишња.
Напомена/преорука	-
Број и назив показатеља	II/8 НАВОДЊАВАНО ЗЕМЉИШТЕ
Јединица мере	<ul style="list-style-type: none"> – број ha / – % учешћа у укупном КПЗ.
Званични произвођач	РЗС, Попис пољопривреде и Анкета од структуре пољопривредних газдинстава
Извор податка	За 2012: РЗС, Попис пољопривреде 2012 - Књига 1, Пољопривреда у Републици Србији, https://publikacije.stat.gov.rs/G2013/Pdf/G201314002.pdf За 2018: РЗС, Анкета о структури пољопривредних газдинстава 2018, база података https://data.stat.gov.rs/?caller=SDDB
Методолошко објашњење	Наводњавана површина дефинише се као површина под главним усевима и засадима који су се наводњавали најмање једном током 12 месеци пре референтног дана истраживања. Нису укључене површине под пластеницима, стакленицима и на окућницама, с обзиром на то да се често наводњавање ових површина подразумева. Површина наводњавана више пута обухвата се само једном.
Усклађеност са методологијом Еуростата	Успостављена.
Оцена квалитета	Висок ниво поузданости податка.
Периодика	Попис пољопривреде – на сваких 10 година. Анкета о структури пољопривредних газдинстава – на сваке три године у међупописном периоду.
Напомена/преорука	Видети напомене/преоруке за индикатор II/5.
Број и назив показатеља	II/9 СТОЧАРСТВО

Јединица мере	– (000) грла по типу стоке.
Званични произвођач	РЗС, Попис пољопривреде и Анкета од структуре пољопривредних газдинстава
Извор податка	За 2012: РЗС, Попис пољопривреде 2012, Књига 1, Пољопривреда у Републици Србији, https://publikacije.stat.gov.rs/G2013/Pdf/G201314002.pdf За 2018: РЗС, Анкета о структури пољопривредних газдинстава, 2018 (Статистички годишњак 2019).
Методолошко објашњење	Пописом пољопривреде и Анкетом о структури пољопривредних газдинстава обезбеђују се подаци о броју стоке (властита и туђа) и исказује се укупан број по врстама и категоријама, као и остале животиње гајене ради производње меса, јаја и крзна (не у сврхе лова) и производње меда, односно ради стицања прихода, које су се у критичном моменту пописа, анкете налазиле на газдинству.
Усклађеност са методологијом Еуростата	Успостављена.
Оцена квалитета	Висок ниво поузданости податка.
Периодика	Попис пољопривреде – на сваких 10 година. Анкета о структури пољопривредних газдинстава – на сваке три године у међупописном периоду.
Напомена/препорука	Видети напомене/препоруке за индикатор П/5.
Број и назив показатеља	П/10 ПОЉОПРИВРЕДНА РАДНА СНАГА
Јединица мере	Укупно, радна снага: – Број лица (000) и – ГРЈ (000). За сваку категорију радне снаге, укупно и према полу: – Број лица (000) или ГРЈ (000). – % учешћа у истој категорији.
Званични произвођач	РЗС, Попис пољопривреде и Анкета од структуре пољопривредних газдинстава.
Извор податка	За 2012, база података РЗС https://data.stat.gov.rs/Home/Result/1300010301?languageCode=sr-Cyrl За 2018, база података РЗС https://data.stat.gov.rs/Home/Result/1300020501?languageCode=sr-Cyrl
Методолошко објашњење	Основне категорије радне снаге су: (1) РЕГУЛАРНА РАДНА СНАГА: породична (носилац газдинства + чланови породице и рођаци носиоца газдинства који раде на газдинству) + стално запослени на ПГ и (2) НЕРЕГУЛАРНА РАДНА СНАГА (сезонска радна снага). Годишња радна јединица/ГРЈ (енг. <i>Annual Work Unit – AWU</i>) представља количину људског рада утрошеног за обављање пољопривредне делатности на сваком газдинству. Ова јединица представља еквивалент рада једне особе, тј. пуно радно време у једној години: осам сати дневно, 225 радних дана.
Усклађеност са методологијом Еуростата	Успостављена.
Оцена квалитета	Висок ниво поузданости податка.
Периодика	Попис пољопривреде – на сваких 10 година. Анкета о структури пољопривредних газдинстава – на сваке три године у међупописном периоду.

Напомена/преорука	Сезонска радна снага приказана је у бази РЗС збирно, као сезонска и радна снага под уговором. Податак за сезонску радну снагу доступан је на упит. Додатно, видети напомене/преоруке за индикатор II/5.
Број и назив показатеља	II/11 СТАРОСНА СТРУКТУРА УПРАВНИКА ПГ
Јединица мере	Управници, укупно: – број (000). Управници, по старосним групама (млађи од 35, од 35 до 54 и 55 и више година): – Укупно, број (000) и – % учешће у укупном броју. Рацио: млади / стари управници.
Званични произвођач	РЗС, Попис пољопривреде и Анкета од структуре пољопривредних газдинстава
Извор податка	РЗС, база података https://data.stat.gov.rs/Home/Result/130001040401?languageCode=sr-Cyrl
Методолошко објашњење	Управник на ПГ је лице које организује пољопривредну производњу и које је одговорно за доношење дневних финансијских и производних одлука на газдинству. Управник или менаџер на газдинству може бити: носилац газдинства, било који други члан газдинства, као и стално запослени на газдинству. Старосна структура се посматра кроз категорије: – Млађи од 35 година – Од 35 до 54 године и – 55 и више година.
Усклађеност са методологијом Еуростата	Успостављена.
Оцена квалитета	Висок ниво поузданости податка.
Периодика	Попис пољопривреде – на сваких 10 година. Анкета о структури пољопривредних газдинстава – на сваких три године у међупописном периоду.
Напомена/преорука	Видети напомене/преоруке за индикатор II/5.
Број и назив показатеља	II/12 ПОЉОПРИВРЕДНА ОБУКА УПРАВНИКА ПГ
Јединица мере	За сваку категорију управника ПГ по старосним групама: – Број управника са сваком нивоом обуке; – % учешће у укупном броју управника исте старосне групе.
Званични произвођач	РЗС, Попис пољопривреде и Анкета од структуре пољопривредних газдинстава
Извор податка	Електронска база података РЗС, https://data.stat.gov.rs/?caller=SDDB
Методолошко објашњење	Ниво обучености управника на ПГ посматра се у три категорије: – Практично искуство; – Основна школа; – Виша обука. Управници ПГ по старосним групама: – Млађи од 35 година – Од 35 до 54 године и – 55 и више година.
Усклађеност са	Успостављена.

методологијом Еуростата	
Оцена квалитета	Висок ниво поузданости податка.
Периодика	Попис пољопривреде – на сваких 10 година. Анкета о структури пољопривредних газдинстава – на сваких три године у међупописном периоду.
Напомена/преорука	Видети напомене/препоруке за индикатор П/5.
Број и назив показатеља	П/13 БРУТО ИНВЕСТИЦИЈЕ У ОСНОВНА СРЕДСТВА У ПОЉОПРИВРЕДИ
Јединица мере	– Бруто инвестиције у основна средства у пољопривреди: у мил. ЕУР; – % учешћа у БДВ у области делатности Пољопривреда.
Званични произвођач	БДВ у базним ценама, у области делатности А 01 (Пољопривредна производња, лов и пратеће услужне делатности): РЗС, Национални рачуни. Бруто инвестиције у основна средства, концепт економских рачуна пољопривреде – <i>показатељ се не прати</i> . Препоручени произвођач: РЗС, Економски рачуни пољопривреде.
Извор податка	РЗС електронска база података за БДВ у мил. динара по секторима и областима делатности, https://data.stat.gov.rs/Home/Result/0902010301?languageCode=sr-Cyrl
Методолошко објашњење	Овај показатељ је кључни за конкурентност сваког сектора. Израчунава се као удео вредности бруто инвестиција у основна средства у пољопривреди (концепт Економски рачуни пољопривреде) у укупној БДВ области делатности А 01 (Пољопривредна производња, лов и пратеће услужне делатности), у базним ценама, по концепту националних рачуна.
Усклађеност са методологијом Еуростата	Успостављена у делу БДВ по концепту националних рачуна. <i>Показатељ бруто инвестиције у основна средства по концепту економских рачуна пољопривреде није успостављен.</i>
Оцена квалитета	-
Периодика	Годишња.
Напомена/преорука	<i>С обзиром да показатељ „Бруто инвестиције у основна средства у пољопривреди“ по концепту економских рачуна пољопривреде није доступан</i> , као супститут овом показатељу, док РЗС не обезбеди исти, користити бруто инвестиције у основна средства у пољопривреди по концепту националних рачуна, РЗС (подаци доступни на упит).
Број и назив показатеља	П/ 14 ШУМЕ И ОСТАЛО ПОШУМЉЕНО ЗЕМЉИШТЕ
Јединица мере	Укупна површина: (000) ha; % учешћа у укупној територији
Званични произвођач	FAO Global Forest Resources Assessment (FRA)
Извор податка	Еуростат, Forest resources, база: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=for_area&lang=en Извештај за Србију за 2015. годину припремљен у оквиру FAO FRA, http://www.fao.org/3/a-az330e.pdf .
Методолошко објашњење	Показатељ везан за светске шуме и њихово управљање обезбеђује се кроз националне процене и извештаје, које земље припремају у оквиру FAO Global Forest Resources Assessment (FRA), http://www.fao.org/forest-resources-assessment/en/
Усклађеност са	Потпуна.

методологијом Еуростата	
Оцена квалитета	Висок ниво поузданости податка.
Периодика	5 година.
Напомена/преорука	Извештај за Србију у оквиру FAO FRA са проценама за 2020. годину очекује се у јуну 2020. године. РЗС обезбеђује податке о шумском фонду на основу националне инвентуре шума, коју припрема МПШВ, Управа за шуме и објављује на сваких 10 година. Додатно, податке о променама у површинама шума РЗС обезбеђује на основу редовних трогодишњих статистичких истраживања. Последња национална инвентура шума је из 2007. године, а последње трогодишње статистичко истраживање о променама у површини шума је из 2017. године. У току је нова национална инвентура шума, која се очекује у наредне две године. Подаци о шумарству РЗС доступни су у Статистичким годишњацима за одговарајуће године и билтенима Шумарство, за одговарајуће године. Препорука <i>DG AGRI</i> јесте да се за овај показатељ користи истраживање FAO (Global Forest Resources Assessment), како би подаци по земљама били методолошки усклађени.
Број и назив показатеља	III/15 ИНФРАСТРУКТУРА ТУРИЗМА, УКЉУЧУЈУЋИ ИНФРАСТРУКТУРУ АГРОТУРИЗМА
Јединица мере	Број лежајева у колективним туристичким смештајним објектима
Званични произвођач	РЗС, Туризам
Извор податка	Еуростат, статистика Туризма, Number of establishments, bedrooms and bed-places, база https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=tour_cap_nat&lang=en
Методолошко објашњење	Показатељ укључује број кревета (сталних лежаја, без помоћних) у хотелима и сличним објектима (I 55.1), одмаралиштима и сличним објектима за краћи боравак (II 55.2) и камповима, ауто камповима и камповима за туристичке приколице (III 55.3). Енг. <i>Hotels; holiday and other short-stay accommodation; camping grounds, recreational vehicle parks and trailer parks</i>
Усклађеност са методологијом Еуростата	Потпуна.
Оцена квалитета	Средњи ниво поузданости податка. Известан број туриста у објектима у власништву физичких лица (приватним собама, кућама и становима ...) није обухваћен статистичким истраживањем због непријављивања гостију.
Периодика	Годишња.
Напомена/преорука	РЗС званично не објављује овај податак у својим публикацијама и електронској бази података. РЗС објављује податак о укупном броју лежајева на националном нивоу (сталних и помоћних) у свим објектима, који на комерцијалној основи пружају услуге смештаја, укључујући и оне класификоване у оквиру гране 559 (Остали смештај: кола за спавање и ручавање, радничка преноћишта и сл). Подаци доступни у Статистичким годишњацима, за одговарајуће године. Успостављањем Централног информационог система (ЦИС, Е

	туриста) у области угоститељства и туризма омогућиће се РЗС-у преузимање података о туристичком промету и смештајним капацитетима из административног извора, односно из базе података ЦИС-а, чиме ће подаци бити унапређени и квалитетнији. Успостављање ЦИС Е туриста очекује се до краја 2020. године.
--	---

2.3.3. Евалуација показатеља животне средине – табеларни приказ

Табела 2.5. Приказ заједничких контекст показатеља: показатељи животне средине (ИПАРД II програм за Републику Србију за период 2014-2020. године)

Назив показатеља животне средине	Мерна јединица	Коментар + извор за верификацију
1. Тип земљишне вегетације	Укупна површина, (000) ha – Пољопривредна површина – Природни пашњаци – Укупна површина под шумом, 000 ha	Статистички годишњак 2013.
2. Индекс пољских птица на земљишту ПГ (FBI), (уколико је доступно)		
3. Травњаци (према статусу заштите), (уколико је доступно)		
4. Заштићена шума (уколико је доступно)		
5. Квалитет воде	– kg N/ha/година – kg P/ha/година	
6. Ерозија земљишта водом	km ²	Истраживање о заштити од штетног дејства вода http://webzrzs.stat.gov.rs/WebSite/repository/documents/00/01/44/83/ZS10_107_srb+cir.pdf
7. Пољопривредне површине под ризиком од ерозије земљишта водом	%	РЗС
8. Производња обновљиве енергије из пољопривреде и шумарства	Шумарство (% производње из шумарства у укупној производњи обновљиве енергије)	Статистички годишњак 2013.

Извор: ИПАРД II програм за Републику Србију за период 2014-2020. године.

Табела 2.6. Евалуација III групе показатеља: ПОКАЗАТЕЉИ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Број и назив показатеља	III/1 ПРОМЕНА НАЧИНА КОРИШЋЕЊА ЗЕМЉИШТА
Јединица мере	ha/% од укупне површине
Званични произвођач	Агенција за заштиту животне средине Републике Србије
Извор податка	Агенција за заштиту животне средине Републике Србије, на основу CORINA Land Cover базе података. За 2012. годину, линк: http://indicator.sepa.gov.rs/pretrazivanje-indikatora/indikatorilat/allfindp/37e74d6a9f6d46728079ab7857f2c4c2 За 2018. годину, линк: http://www.sepa.gov.rs/download/FIN_JubilarnaPublikacija.pdf

Методолошко објашњење	Показатељ се обезбеђује на основу CORINA Land Cover базе података. Приказује трендове у пренамени пољопривредног, шумског и другог полуприродног и природног земљишта у урбана земљишта и друге вештачке површине. Праћење промене начина коришћења земљишта врши се анализом база CORINE Land Cover (CLC) за 2000., 2006., 2012. и 2018. годину у односу на базну вредност показатеља из 1990. године. CLC номенклатура је хијерархијска са 44 класе на трећем, 15 класа на другом и 5 класа на првом нивоу. Минимална јединица површине која се картира је 25 ha, а минимална ширина јединице 100 m. Размера картирања је 1:100.000 са тачношћу картирања не мањом од 100 m.
Усклађеност са методологијом Еуростата	Висок ниво усклађености.
Оцена квалитета	Висок ниво поузданости податка.
Периодика	Шест година (периодика израде CLC базе података).
Напомена/преорука	У односу на ИПАРД II програм за РС 2014-2020., где је показатељ именован као „ <i>Тип земљишне вегетације</i> “, при евалуацији назив је промењен у „ <i>Промена начина коришћења земљишта</i> “, како би се извршило усклађивање са називом под којим овај показатељ прати Агенција за заштиту животне средине Републике Србије.
Број и назив показатеља	III/2 ИНДЕКС ПОЉСКИХ ПТИЦА НА ПОЉОПРИВРЕДНОМ ЗЕМЉИШТУ
Јединица мере	Индекс, базна година = 100
Званични произвођач	<i>Показатељ се не прати.</i>
Предлог званичног произвођача	Завод за заштиту природе Србије, Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине, Агенција за заштиту животне средине Републике Србије, невладине организације (Друштво за заштиту и проучавање птица Србије, „BirdLife“ international).
Методолошко објашњење	<i>Индекс пољских птица на пољопривредном земљишту</i> један је од основних показатеља којим се мери и процењује утицај пољопривреде на биолошку разноврсност пољопривредних станишта. То је сложен показатељ, који показује број врста и бројност популације појединих врста птица на одабраним локацијама. Индекс мери стопу промене појаве уобичајених врста птица чији су исхрана и гнезђење везани за пољопривредне површине, и које на другим стаништима тешко опстају. Година у којој се први пут врши идентификација и бројање популације птица, узима се за базну и додељује јој се вредност 100, тако да се развој индекса кроз године успоређује у односу на базну годину. Добијени подаци обрађују се у неком од препоручених статистичких пакета (TRIM, BirdSTATs, или DISTANCE).
Предлог периодике	Годишња.
Напомена/преорука	У односу на ИПАРД II програм за Републику Србију 2014-2020. у тачки 3.6, Табела контекст показатеља, назив показатеља <i>Индекс пољских птица на земљишту III (FBI)</i> промењен је у <i>Индекс пољских птица на пољопривредном земљишту</i> , како би се ускладио са називом показатеља на енглеском језику. <i>Показатељ се у Србији још увек не прати</i> , обзиром да нису донесени подзаконски прописи којима се ближе одређује форма мониторинга биодиверзитета, осим за заштићена подручја и заштићене врсте. Такође, неопходно је развити методолошку основу за креирање и праћење показатељ.
Број и назив показатеља	III/3 ТРАВЊАЦИ (ПРЕМА СТАТУСУ ЗАШТИТЕ)
Јединица мере	ha/% од процењених станишта.
Званични произвођач	<i>Показатељ се не прати.</i>
Предлог званичног произвођача	Завод за заштиту природе Србије, Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине, Агенција за заштиту животне средине

	Републике Србије (теренска истраживања и коришћење CLC базе података, података о NATURA 2000 и другим подручјима вредним са аспекта биодиверзитета).
Методолошко објашњење	Показатељ приказује стање очуваности пољопривредних станишта, односно природних травњака. Израчунава се као % травњака у категоријама очуваности (повољан / неповољан неадекватан / неповољан лош) у односу на површину процењених травњака. Овим показатељем обухваћено је неколико типова станишта, датих у Анексу 1. <i>Директиве о стаништима</i> , за која се сматра да су од значаја за пољопривредне и травнате екосистеме Еропске уније. То су станишта чије су природне границе мале, у опасности су од нестајања или представљају јединствене примере биогеографских региона са типичним карактеристикама. Параметри који се користе за процену статуса заштите подручја су трендови и статус <i>ранга, подручја, структуре и функције</i> станишта, као и његове <i>будуће перспективе</i> .
Предлог периодике	Шест година.
Напомена/преорука	Агенција за заштиту животне средине спровела је идентификацију и мапирање типа 1 пољопривредног земљишта високе природне вредности (пољопривредно земљиште са великим уделом полуприродне вегетације) у периоду 2008-2010. године, укључујући и травњаке (<i>Пољопривреда и животна средина у Републици Србији - индикаторски приказ</i> , http://77.46.150.206/download/publikacije/Poljoprivreda_2016.pdf). Међутим, за креирање индикатора и успостављање мониторинга неопходно је извршити детаљно мапирање подручја пољопривредног земљишта, нарочито типове 2 и 3 пољопривредног земљишта високе природне вредности која у првом истраживању нису била идентификована.
Број и назив показатеља	III/4 ЗАШТИЋЕНЕ ШУМЕ
Јединица мере	% заштићене <i>FOWL</i> у свакој <i>MCPFE</i> класи.
Званични произвођач	<i>Показатељ се не прати.</i>
Предлог званичног произвођача	Управа за шуме МПШВ Републике Србије.
Методолошко објашњење	Показатељ мери процентуални удео заштићених шума и других шумских површина (<i>FOWL</i>) на којима се чува биодиверзитет, пејзаж или друге природне вредности према <i>MCPFE</i> класама (1.1, 1.2, 1.3 и 2). Општи принципи заштите шума и осталог шумског земљишта према <i>MCPFE</i> критеријумима односе се на постојање <i>званичног</i> (закон, одлука Владе и слично) и <i>сталног</i> статуса заштите (преко 20 година), као и јасно <i>разграничење подручја</i> заштите (унутар фиксних географских граница које одређују циљно подручје и/или изван географских граница као јасно описане вертикалне и хоризонталне зоне у пејзажу). <i>MCPFE</i> Класа 1. укључује очување биолошке разноликости у шумама (очување ретких генетских ресурса, заштиту врста, екосистема и станишта, као и одржавање природних еколошких процеса), док је главни циљ управљања у оквиру Класе 2. заштита пејзажа и специфичних природних елемената.
Предлог периодике	Пет година.
Напомена/преорука	<i>MCPFE</i> класификација очувања биодиверзитета и пејзажа у Републици Србији није извршена, нити се на националном нивоу врши праћење површина заштићених шума у оквиру ових класа. Подаци приказани у извештајима <i>FOREST EUROPE (State of Europe's Forests 2015)</i> , https://www.foresteurope.org/docs/fullsoef2015.pdf резултат су процена у оквиру истраживачких пројеката и не могу се сматрати званичним.
Број и назив показатеља	III/5 КВАЛИТЕТ ВОДЕ
Јединица мере	kg N/ha/год; kg P/ha/год;

	% места праћења.
Званични произвођач	Показатељ се не прати.
Предлог званичног произвођача	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Агенција за заштиту животне средине Републике Србије
Методолошко објашњење	Показатељ указује на потенцијални утицај пољопривреде на воде кроз загађење нитратима и фосфатима. Састоји од два подиндикатора (<i>брutto биланс хранљивих материја и нитрати у слаткој води</i>) од којих сваки има по два показатеља. <i>Подиндикатор 1. Брутто биланс хранљивих материја</i> Показатељи: 1.а) Потенцијални вишак азота у пољопривредном земљишту (kg N/ha/год) 1.б) Потенцијални вишак фосфора у пољопривредном земљишту (kg P/ha/год) <i>Подиндикатор 2. Нитрати у слаткој води</i> Показатељи: 2.а) Подземне воде: % места праћења у 3 класе квалитета воде (висок, умерен и лош). Граничне вредности садржаја нитрата за категорије квалитета подземних вода: Висок квалитет: <10 mg/l NO ₃ + >=10 mg/l NO ₃ и <25 mg/l NO ₃ Умерен квалитет: >=25 mg/l NO ₃ и <50 mg/l NO ₃ Лош квалитет: >=50 mg/l NO ₃ 2.б) Површинске воде: % места праћења у 3 класе квалитета воде (висок, умерен и лош). Граничне вредности садржаја нитрата за категорије квалитета површинских вода: Висок квалитет: < 0,8 mg/l N + >= 0,8 mg/l N and <2,0 mg/l N Умерен квалитет: >= 2,0 mg/l N и <3,6 mg/l N + >=3,6 mg/l N и >5,6 mg/l N Лош квалитет: >=5,6 mg/l N and <11,3 mg/l N + >=11,3 mg/l N
Предлог периодике	Брутто биланс хранљивих материја: две године. Нитрати у слаткој води: годишње.
Напомена/преорука	При евалуацији ИПАРД II програма, показатељ <i>Квалитет воде</i> постављен је у складу са методологијом Европске Комисије. Подиндикатор <i>Брутто биланс хранљивих састојака</i> представља потенцијални вишак азота и фосфора у пољопривредном земљишту и још увек се не прати у складу са препорученом методологијом ЕК. Са друге стране, контрола садржаја нитрата у површинским и подземним водама представља део редовног мониторинга стања животне средине у Републици Србији и врши се континуирано у периоду 2008-2017. године. Подаци о садржају нитрата у површинским и подземним водама достављају се <i>European Environmental Agency</i> (линкови до података дати у литератури). Потребно је ускладити категорије квалитета на основу задатих граничних вредности нитрата за површинске и подземне воде у све три класе квалитета.
Број и назив показатеља	III/6 ЕРОЗИЈА ЗЕМЉИШТА ВОДОМ
Јединица мере	t/ha/год; ha, % укупне пољопривредне површине.
Званични произвођач	Показатељ се не прати у складу са методологијом ЕК.
Предлог званичног произвођача	Агенција за заштиту животне средине Републике Србије - на основу различитих база података земљишног покривача, сателитских снимака терена, истраживања научних и високообразовних институција (Институт за земљиште, Институт за шумарство, Шумарски факултет, Географски факултет, Пољопривредни факултет и други).
Методолошко објашњење	Показатељ процењује губитак земљишта процесима водене ерозије и даје процену подручја која су под утицајем одређене брзине ерозије земљишта. Састоји се из два подиндикатора:

	<p>1. <i>Стопа губитка земљишта водном ерозијом</i> који се изражава у тонама земљишта по хектару површине на годишњем нивоу (t/ha/год).</p> <p>2. <i>Пољопривредне површине под ризиком од ерозије земљишта водом</i> представља процењену пољопривредну површину захваћену умереном до јаком воденом ерозијом (> 11 t/ha/год). Овај подиндикатор се прати и изражава као:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ha, % укупне пољопривредне површине; – ha обрадиве и површине вишегодишњих засада и % од укупне пољопривредне површине; – ha сталних ливада и пашњака и % од укупне пољопривредне површине. <p>Добијени подаци обрађују се применом модела <i>RUSLE</i>, <i>PESERA</i>, <i>G2</i> и <i>MESALES</i> и слични.</p>
Предлог периодике	У интервалима 5 до 10 година.
Напомена/препоруча	При евалуацији ИПАРД II програма, показатељ <i>Ерозија земљишта водом</i> постављен је у складу са методологијом ЕК, која за овај показатељ предвиђа два подиндикатора са јасно дефинисаним мерним јединицама. У наредном периоду планирана је припрема пројекта којим ће се финансирати реамбулација карте ерозије Србије коришћењем препоручене методологије.
Број и назив показатеља	III/7 ОБНОВЉИВИ ИЗВОРИ ЕНЕРГИЈЕ
Јединица мере	- кТое; - % укупно произведене обновљиве енергије.
Званични произвођач	<i>Показатељ се не прати.</i>
Предлог званичног произвођача	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде и Министарство рударства и енергетике, извор за верификацију Републички завод за статистику.
Методолошко објашњење	Показатељ мери производњу обновљиве енергије из пољопривреде и шумарства и удео ове у укупној производњи обновљиве енергије. Према методологији ЕК, обновљива енергија из пољопривреде обухвата производњу биодизела (из уљарица), етанола (из усева богатих скробом/шећером), биогаса (стајњак, енергетски усеви, отпад, и остаци), али не обухвата енергију насталу из сламе жита и слично. Производња обновљиве енергије из шумарства подразумева енергију добијену из енергетских усева (топола, врба и сл.), остатака дрвне/папирне индустрије и отпада попут љуске орашастих плодова, пиринчане плевне и слично.
Предлог периодике	Годишња.
Напомена/препоруча	При евалуацији ИПАРД II програма, показатељ <i>Обновљиви извори енергије</i> постављен је у складу са методологијом ЕК, која за овај показатељ предвиђа два подиндикатора и мерну јединицу кТое. Упоредивост постојећих података које објављује Републички завод за статистику (биланси биогаса и дрвних горива, https://www.stat.gov.rs/sr-latn/oblasti/energetika/tabele/) није потпуна са земљама ЕУ, првенствено због одступања у мерним јединицама, али се подаци могу користити при анализи. Генерално, правни оквир у области производње обновљиве енергије још увек није у потпуности усклађен са регулативама ЕУ, произведене количине неких врста горива су још увек веома мале, те се њихова евиденција не спроводи.

2.4. Преглед недостајућих заједничких контекст показатеља

У групи *социо-економских показатеља* недостаје један број показатеља по типу региона (према степену урбанизације: слабо/средње/густо насељена подручја, односно према

урбано-руралној типологији: претежно рурални региони, средњи и претежно урбани региони)⁴. Детаљније, недостајући показатељи у овом сегменту јесу следећи:

- *Становништво*, према урбано-руралној типологији (претежно рурални региони, средњи и претежно урбани региони);
- *Старосна структура становништва*, према урбано-руралној типологији (претежно рурални региони, средњи и претежно урбани региони);
- *Територија*, према урбано-руралној типологији (претежно рурални региони, средњи и претежно урбани региони);
- *Стопа запослености и стопа незапослености*, према степену урбанизације просторних јединица нивоа ЛАУ 2 (слабо/средње/густо насељена подручја);
- *Бруто домаћи производ* (БДП) по становнику, према урбано-руралној типологији (претежно рурални региони, средњи и претежно урбани региони).

Поред тога, РЗС не прати „запосленост“, укупно и по секторима делатности, по концепту националних рачуна, услед чега није могуће израчунати ни изведени показатељ „продуктивност радне снаге, укупно и по секторима: примарни, секундарни и терцијални сектор“. РЗС располаже бројем запослених, по концепту националних рачуна, за период 2015-2017. година, али ови подаци имају карактер експерименталних и нису за јавну употребу.

У другој групи показатеља (секторски), РЗС још увек не располаже податком о утрошку радне снаге у пољопривреди (у ГРЈ), по концепту економских рачуна пољопривреде, због чега није могуће израчунати изведени показатељ „продуктивност радне снаге у пољопривреди“. Такође, РЗС није установио праћење „*брuto вредности инвестиција у основна средства у пољопривреди*“, по концепту економских рачуна пољопривреде.

У групи **показатеља животне средине**, највећи је број оних који још нису успостављени. Још увек недостаје праћење следећих показатеља: индекс пољских птица на пољопривредном земљишту, травњаци (према статусу заштите), заштићене шуме, квалитет воде и производња обновљиве енергије из пољопривреде и шумарства.

2.5. Преглед најважнијих слабости и недостатака у прикупљању података

Социо-економски показатељи. У овој групи, већина показатеља није доступна на националном нивоу по типу региона према урбано-руралној типологији (претежно рурални региони, средњи и претежно урбани региони) и према степену урбанизације (слабо/средње/густо насељена подручја). Ово из разлога што Србија још увек није израдила класификацију просторних јединица за ниво општине LAU 2 према степену урбанизације (енг. *Degree of Urbanisation*) у складу са методологијом DEGRURBA, нити класификацију просторних јединица за ниво области НСТЈ 3 према урбано-руралној типологији ЕК (енг. *Urban-rural Typology*). **Недостатак поменутих показатеља условљава да се не може обезбедити квалитетна и поуздана статистичка основа за анализу стања и развијености руралних подручја у Србији** (видети Прилог 1. Извештаја). Поред тога, у првој групи показатеља недостаје статистичко праћење броја запослених (укупно и по секторима делатности), по концепту националних рачуна, услед чега није могуће израчунати изведени показатељ *продуктивност радне снаге*, укупно и по секторима (примарни, секундарни и терцијални сектор).

Секторски показатељи. Најзначајнија ограничења и слабости у овој групи индикатора јесу следећа:

⁴ Више о ове две типологије видети у Прилогу 1. Извештаја (Постојећа статистичка класификација насеља у Србији и предложена класификација према степену урбанизације и урбано-руралној типологији ЕК).

- ✓ Недостатак финансијских средстава ограничава РЗС да реализује *анкетно истраживање структуре пољопривредних газдинстава* (енг. *FSS*) на сваке три године у међупописном периоду. Након Пописа пољопривреде 2012. године, Анкета о структури пољопривредних газдинстава реализована је тек 2018. године. Путем Анкете о структури пољопривредних газдинстава прати се велики број показатеља, као што су: „Пољопривредна газдинства према величини КПЗ“, „Пољопривредно земљиште“, „Површина под органском пољопривредом“, „Наводњавано земљиште“, „Сточарство“, „Пољопривредна радна снага“, „Старосна структура управника ПП“ и „Обука управника ПП“;
- ✓ РЗС - Економски рачуни пољопривреде још увек нема успостављену статистику праћења утрошка радне снаге у пољопривреди (у ГРЈ), услед чега се не може израчунати изведени показатељ *Продуктивност радне снаге у пољопривреди (ЕУР/ГРЈ)*. РЗС – Економски рачуни пољопривреде израчунао је утрошак радне снаге у пољопривреди у ГРЈ за период 2007-2017. година (у оквиру пројекта ИПА 2015), међутим ови подаци нису објављени и још увек нису за јавну употребу. Поред тога, недостаје праћење „Бруто инвестиција у основна средства у пољопривреди“, по концепту економских рачуна пољопривреде (РЗС);
- ✓ Показатељ везан за шуме, прати се различитом методологијом од стране различитих институција и организација (МПШВ, РЗС, или FAO);
- ✓ Релативно је низак ниво поузданости и квалитета показатеља „*Број лежајева у колективним туристичким смештајним објектима*“, који обезбеђује РЗС, имајући у виду да један број туриста у објектима у власништву физичких лица (приватним собама, кућама и становима ...) није обухваћен статистичким истраживањем због непријављивања гостију.

Показатељи животне средине. На пољу прилагођавања и даљег развоја методолошке основе за креирање задатих показатеља животне средине, њихове примене и стандардизације мониторинга, Србија није учинила много у протеклом периоду. Још 2010. године ЕК је дала мишљење, у оквиру Извештаја о напретку у области заштите животне средине, да недостају капацитети који ће осигурати адекватну имплементацију стратегије интегралног мониторинга животне средине (ваздух, вода и земљиште). Наиме, јавне службе које би требало да имају улогу произвођача података, углавном нису упознате са административним условима и методологијом за праћење ових показатеља према захтевима ЕК, нити располажу информацијама о њиховој усклађености. Такође, као значајни ограничавајући фактори наводе се недостатак људских ресурса (развој и усклађивање са методологијом ЕУ, као и прикупљање података подразумева укљученост стручних сарадника и волонтерски рад), као и финансијских средстава, која ограничавају обављање редовних мониторинга квантитативних параметара.

У наставку се даје приказ по појединачним показатељима животне средине.

Индекс пољских птица на пољопривредном земљишту. Још увек није развијена законска и методолошка основа за праћење овог индекса. Тренутно се располаже само подацима о популацији ливадских и шумских птица за период 2000-2012. године, који су добијени на основу различитих програма праћења појединачних врста или група врста птица, пре свега преко научно-истраживачких и програма заштите („*Индикатори биодиверзитета у Републици Србији, 2015*“, www.sepa.gov.rs/download/Indikatori_biodiverziteta_2015.pdf). Кључни недостаци постојеће базе података о популацији ливадских и шумских птица односе се на неуједначеност временских серија.

Показатељ *Стање очуваности пољопривредних станишта (травњака)* још увек није успостављен и није део мониторинга стања животне средине у Србији. Неопходно је извршити детаљно мапирање подручја пољопривредног земљишта високе природне

вредности, успоставити адекватну методологију процене и обезбедити услове за континуирано праћење показатеља.

Показатељ **Заштићене шуме**. Србија је потписница резолуције донете на четвртој министарској конференцији о заштити шума Европе (MCPFE, а сада *FOREST EUROPE*) у Бечу (2003. године) на којој су усвојени побољшани Свеевропски критеријуми и индикатори одрживог газдовања шумама. Ови критеријуми су оквирног карактера, тако да њихова реална примена подразумева проверу и хармонизацију на националном нивоу, чиме се ствара основа за успостављање индикатора.

У оквиру показатеља **Квалитет воде**, подиндикатор **Бруто биланс хранљивих састојака**, још увек се не прати у складу са препорученом методологијом ЕК. Са друге стране, контрола **садржаја нитрата у површинским и подземним водама** представља део редовног мониторинга стања животне средине у Републици Србији и врши се континуирано у периоду 2008-2017. године. Подаци су упоредиви са подацима земаља ЕУ. Анализа стања је могућа на основу задатих критеријума. Потребно је ускладити категорије квалитета на основу задатих граничних вредности нитрата за површинске и подземне воде.

Показатељ **Ерозија земљишта водом** се још увек не прати према методологији ЕК. Финансирањем различитих пројеката врше се спорадичне процене о губитку земљишта услед ерозионих процеса различитих форми и интензитета у појединим подручјима Србије (m^3/km^2). Неопходно је успостављање методолошке основе у складу са захтевима ЕК за овај показатељ.

3. АКТИВНОСТ 2.: АДМИНИСТРАТИВНО ПОЈЕДНОСТАВЉЕЊЕ ОБРАДЕ ПОДНЕТИХ ЗАХТЕВА

3.1. Методолошки приступ

У изради пројектног задатка број два: Анализа квалитета поднетих захтева у оквиру ИПАРД II програма и припремљене препоруке, односно предложене мере за административно поједностављење процедура обраде поднетих захтева у сврху убрзања процеса обраде и повећања квалитета истих коришћене су следеће методе и извори података:

- Спроведено истраживање кроз структуриране интервјуе учесника у ИПАРД II програму;
- Реализованих шест фокус група састављених од по најмање шест представника пољопривредних произвођача и прерађивача. Једна фокус група је организована са корисницима који су добили решење о одобрењу коришћења средстава из ИПАРД фонда, док је пет фокус група организовано са лицима која су аплицирала али којима нису одобрени захтеви;
- Анализа релевантних прописа ЕУ, као и националних законских прописа;
- Анализа научних и стручних радова из области показатеља руралног развоја и заштите животне средине;
- Консултације са релевантним стручњацима у области ЕУ интеграција и руралног развоја;
- Консултације са другим институцијама од значаја за спровођење ИПАРД II програма, као: РГЗ, Привредне коморе Србије, локалне самоуправе, Министарство финансија Републике Србије - Пореска управа и друге;
- Консултације са представницима оперативних структура иностраних ИПАРД система.

Коришћене су базе података Републичког завода за статистику, Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије, АПР и ЕУРОСТАТ.

У циљу реализације Активности 2: Административног поједностављење обраде поднетих захтева анализирани су фактори који директно утичу на поједностављење административне обраде захтева, као и чиниоци који битно индиректно утичу на поступак административне обраде захтева. Дефинисана су следећа истраживачка питања:

- Истраживачка питања везана за степен реализације циљева и ИПАРД управљачку структуру
  - У ком степену су реализовани постављени циљеве ИПАРД II програма?
  - Да ли је ИПАРД управљачка структура постављена адекватно за испуњавање циљева ИПАРД II програма?
  - Да ли се мониторинг и евалуација ИПАРД II програма врши адекватно постављеним циљевима ИПАРД II програма?
- Истраживачка питања везана за фазу подношења захтева
  - Да ли су специфични критеријуми прихватљивости постављени адекватно за испуњавање циљева ИПАРД II програма?
  - Да ли је број и начин објаве конкурса адекватан за испуњавање циљева ИПАРД II програма?
  - На основу досадашњег спровођења ИПАРД II програма да ли постоје потребе за унапређењем рада консултантских кућа ангажованих на спровођењу ИПАРД II програма?

- Да ли документација и административне процедуре у фази подношења захтева одговарају потребама ИПАРД II програма?
- Да ли су рокови решавања захтева адекватни за испуњавање циљева ИПАРД II програма?
- Да ли су процедуре у решавању жалби у складу са роковима и поступком који је прописан?
- Истраживачка питања везана за фазу реализације пројекта:
  - Да ли систем финансирања ИПАРД инвестиција адекватан за испуњавање циљева ИПАРД II програма?
  - Да ли документација и административне процедуре у фази имплементације пројекта одговарају потребама ИПАРД програма?
  - Да ли процес утврђивања достизање националних и стандарда ЕУ одговара потребама ИПАРД II програма?
- Истраживачка питања везана за фазу исплате пројекта
  - Да ли документација и административне процедуре у фази имплементације пројекта одговарају потребама ИПАРД II програма?
  - Да ли су рокови решавања захтева за исплату адекватни за испуњавање циљева ИПАРД II програма?
- Истраживачка питања везана за промоцију, едукацију и подршку ИПАРД II корисницима
  - Да ли је промоција ИПАРД II програма адекватна за испуњавање циљева ИПАРД II програма?
  - Да ли је подршка корисницима адекватна за испуњавање циљева ИПАРД II програма?
- Истраживачка питања везана за општи пословни и административни оквир од значаја за ИПАРД II програм
  - Које су најзначајније препреке у општем пословном амбијенту и административним процедурама за испуњавање циљева ИПАРД II програма?

3.2. Преглед свих реализованих активности

Евалуација у току спровођења ИПАРД II програма заснована је на анализи за столом кључних докумената који представљају оквир за ИПАРД II програм (*ex-ante* евалуације, Оквирни споразум, Секторски споразум, Финансијски споразум, као и сам ИПАРД II програм), јавних политика (Национална стратегија пољопривреде и руралног развоја, Национални програм руралног развоја и друго), закона и других прописа, као и доступних извештаја Управљачког тела и ИПАРД Агенције (УАП) припреманих у периоду 2017-2019. године (двомесечни извештаји за Европску комисију, полугодишњи извештаји за Одбор за праћење спровођења ИПАРД II програма, акциони планови за акредитацију нових мера и слично).

Поред деск анализе обављене су и следеће истраживачке активности:

1. Фокус групе

Извештај о одржаним фокус групама приказан је у Прилогу 3.

2. Структурирани интервјуи

Извештај о спроведеним структурираним интервјуима приказан је у Прилогу 4.

3. ИПАРД Управљачко тело

Сарадња са ИПАРД Управљачким телом обухватила је следеће најзначајније активности:

Сарадња са ИПАРД Управљачким телом обухватила је следеће најзначајније активности:

- Одржан састанак са представницима ИПАРД Управљачког тела 4.10.2019. године у просторијама МПШВ. Тема и циљ састанка је излагање и усаглашавање плана рада на евалуацији ИПАРД II програма за период 2017-2019. године од стране Института за економику пољопривреде из Београда.
- План рада на евалуацији ИПАРД II програма, достављен је 7.10.2019. године ИПАРД Управљачком телу путем електронске поште.
- Одржан састанак са ИПАРД Управљачким телом дана 9.10.2019. године у просторијама МПШВ са циљем анализе и давања сугестија на достављени план рада на евалуацији ИПАРД II програма за период 2017-2019. године.
- Одржан састанак са ИПАРД Управљачким телом 14.10.2019. године у просторијама МПШВ са циљем анализе и давања сугестија на достављени план рада на евалуацији ИПАРД II програма за период 2017-2019. године.
- У току новембра 2019. године попуњена су 4 структурирана интервјуа са представницима ИПАРД Управљачког тела.
- Одржан састанак са ИПАРД Управљачким телом 19.10.2019. године у просторијама МПШВ са циљем презентације структуре анализе и консултација о могућим изворима података.
- Одржан састанак са ИПАРД Управљачким телом 20.11.2019. године у просторијама МПШВ са циљем презентовања спроведених активности на реализацији пројекта Евалуација ИПАРД II програма за период 2017-2019. године.
- Одржан састанак са ИПАРД Управљачким телом 23.12.2019. године у просторијама МПШВ са циљем анализе и давања сугестија на упитник који је Институт за економику пољопривреде припремио за слање на три регионална ИПАРД система (Северна Македонија, Албанија и Црна Гора).

4. ИПАРД Агенција

Сарадња са ИПАРД Агенцијом обухватила је следеће најзначајније активности:

- Одржан први састанак са ИПАРД Агенцијом 24.10.2019. године у просторијама ИПАРД Агенције са циљем презентовања плана рада од стране Института за економику пољопривреде из Београда.
- Одржан други састанак са ИПАРД Агенцијом 8.11.2019. године у просторијама ИПАРД Агенције са циљем презентовања плана рада од стране Института за економику пољопривреде.
- Одржан састанак са ИПАРД Агенцијом - Група за информисање 12.11.2019. године у просторијама ИПАРД Агенције са циљем попуњавања структурираног упитника и утврђивања тренутног стања и могућности за унапређење рада везано за промоцију и информисање ИПАРД II програма. Након овог састанка одржан састанак са представницима Сектора за одобравање пројеката са циљем попуњавања структурираног упитника и утврђивања тренутног стања и могућности за унапређење рада везано за одобравање пројеката. Након овог састанка одржан састанак са Сектором за контролу на лицу места са циљем попуњавања структурираног упитника и утврђивања тренутног стања и могућности за унапређење рада везано за контролу ИПАРД II програма.
- Одржан састанак са Сектором за правне и опште послове ИПАРД Агенције 15.11.2019. године у просторијама ИПАРД Агенције са циљем попуњавања

структурираног упитника и утврђивања тренутног стања и могућности за унапређење рада ИПАРД II програма.

5. Одбор за праћење спровођења ИПАРД II програма

Сарадња са Одбором за праћење спровођења ИПАРД II програма обухватила је следеће најзначајније активности:

- Одржан састанак са представником Одбора за праћење спровођења ИПАРД II програма из Привредне коморе Србије 24.10.2019. године, у Београду, са циљем попуњавања структурираног упитника и утврђивања тренутног стања и могућности за унапређење рада ИПАРД одбора за праћење.
- Одржан састанак са два представника Одбора за праћење спровођења ИПАРД II програма из Туристичке агенције Љиг 31.11.2019. године, у Љигу, са циљем попуњавања структурираног упитника и утврђивања тренутног стања и могућности за унапређење рада ИПАРД Одбора за праћење.

6. МПШВ

Сарадња са осталим органима МПШВ обухватила је следеће најзначајније активности:

- Одржан састанак са представницима МПШВ задуженим за поступање по жалбама ИПАРД подносилаца захтева у другом степену 3.10.2019. године, у просторијама МПШВ са циљем непосредног увида у предмете који су у поступку жалбе у другом степену.
- Одржан састанак са представницима МПШВ задуженим за поступање по жалбама ИПАРД подносилаца захтева у другом степену 4.10.2019. године, у просторијама МПШВ са циљем непосредног увида у предмете који су у поступку жалбе у другом степену.
- Одржан састанак са представницима МПШВ Сектора за рурални развој – Група за саветодавство 4.12.2019. године, у просторијама МПШВ са циљем попуњавања два структурирана упитника и стицања увида у тренутно стање везано за рад ПССС у систему ИПАРД II програма.

7. Техничка тела

Сарадња са ИПАРД техничким телима обухватила је следеће најважније активности:

- Одржан први састанак са представницима Техничког тела - Пољопривредна инспекција 29.10.2019. године у просторијама Сектора пољопривредне инспекције, са циљем попуњавања структурираног упитника и утврђивања тренутног стања и могућности за унапређење рада пољопривредне инспекције у ИПАРД II програму.
- Одржан састанак са представником Техничког тела – Фито-санитарна инспекција 29.10.2019. и други састанак 15.1.2020. године, у просторијама Управе за заштиту биља са циљем попуњавања структурираног упитника и утврђивања тренутног стања и могућности за унапређење рада фито-санитарне инспекције у ИПАРД II програму.
- Одржан састанак са представником Техничког тела - Инспекција за заштиту животне средине 23.12.2019. године, у просторијама Министарства за заштиту животне средине са циљем попуњавања структурираног упитника и утврђивања тренутног стања и могућности за унапређење рада инспекције за заштиту животне средине у ИПАРД II програму.
- Одржани други и трећи састанак са представницима Техничког тела - Пољопривредна инспекција 29.10.2019. и два састанка 15.1.2020. године са представницима Одељења за контролу подстицајних средстава у пољопривреди, органску производњу и сточарство и Одељења за безбедност хране биљног и

мешовитог порекла, контролу обрађивача дувана и произвођача дуванских производа у просторијама Сектора за пољопривредну инспекцију са циљем попуњавања структурираних упитника и утврђивања тренутног стања и могућности за унапређење рада пољопривредне инспекције у ИПАРД II програму.

- Одржан састанак са представником Техничког тела - Ветеринарска инспекција 15.1.2020. године у просторијама Управе за ветерину.

8. Консултантске куће укључене у реализацију ИПАРД II програма

Сарадња са консултантским кућама укљученим у реализацију ИПАРД II програма обухватила је следеће најважније активности:

- Одржан састанак са Консултантском кућом ангажованом у подршци на Мери 3 у области еколошких пројеката. Састанак је одржан 11.12.2019. године, у Београду са циљем попуњавања структурираног упитника и утврђивања тренутног стања и могућности за унапређење рада у ИПАРД II програму.
- У току децембра 2019. године путем електронске поште попуњено је десет структурираних упитника са консултантским кућама ангажованим у подршци на ИПАРД пројектима, са циљем утврђивања тренутног стања и могућности за унапређење рада у ИПАРД II програму.

9. Пољопривредне стручне саветодавне службе

Сарадња са пољопривредним стручним саветодавним службама обухватила је следеће најважније активности:

- У току новембра и децембра 2019. године путем електронске поште попуњено је четрнаест структурираних упитника са представницима пољопривредних стручних саветодавних служби, са циљем утврђивања тренутног стања и могућности за унапређење рада ПССС у ИПАРД II програму.

3.3. Опис свих резултата

У погледу сарадње са институцијама које су укључене у ИПАРД II програм и препрека у изради Извештаја, може се констатовати да су све институције показале висок ниво разумевања за важност унапређења ИПАРД II програма и помогле у изради Извештаја. Висок ниво сарадње је показан и од стране корисника и одбијених подносилаца захтева, консултантских кућа и представника оперативних структура ИПАРД програма из Црне Горе и Северне Македоније.

3.3.1. Реализација ИПАРД II програма у Републици Србији у периоду 2017-2019. године

Аналитика презентована у овом делу Извештаја заснована је на подацима наведеним у кумулативном износу у табелама за праћење спровођења мера ИПАРД II програма (Табеле за праћење) које су достављене Управљачком телу од стране ИПАРД Агенције (УАП), са пресеком стања на дан 31.12.2019. године, док су поједини подаци са пресеком стања на дан 31.10.2019. године. У оквиру аналитичког приказа у овом Извештају коришћени су подаци за Први и Други позив у оквиру Мере 3, с обзиром да је током припреме овог Извештаја Трећи јавни позив за Мери 3 био отворен за подношење предлога пројеката, тако да резултати овог јавног позива нису укључени у Извештај. За Мери 1 коришћени су подаци за Први, Други и Трећи позив, док су подаци за Четврти позив коришћени тамо где су били доступни. Подаци за Пети позив за Мери 1 нису били доступни у време израде Извештаја. Укупан износ прихватљивих трошкова биће доступан након окончања процеса обраде свих поднетих захтева. Износ прихватљивих трошкова у овом Извештају исказан је за одобрене и исплаћене захтеве.

Мера 4 - Агроеколошко - климатске мере и мера органске производње није почела са применом у периоду 2017-2019. године.

Мера 5 - Имплементација локалних развојних стратегија - ЛЕАДЕР приступ није почела са применом у периоду 2017-2019. године.

Мера 7 - Диверзификација пољопривредних газдинстава и развој пословања није почела са применом у периоду 2017-2019. године.

Мера 9 - Техничка помоћ није почела са применом у периоду 2017-2019. године.

Приметно је кашњење у спровођења ИПАРД II програма у односу на планиране резултате у ИПАРД Програму (Табела 3.1.).

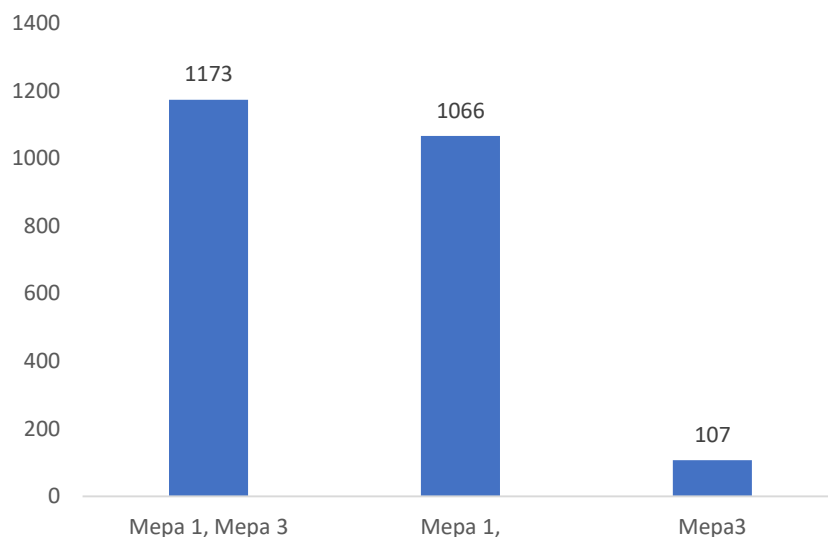
Табела 3.1. Напредак Програма у периоду 25.12.2017- 31.12.2019. године

Мера	Излазни индикатори	Реализовано у 2018. години	Реализовано у 2019. години	Укупно реализовано - Кумулативно од 2014 до 2019. године	Циљеви 2014-2020.	Стопа извршења
Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава	Број подржаних пројеката	0	145	145	720	20,1%
	Број газдинстава која су модернизовала производњу	0	145	145	600	24,2%
	Број газдинстава која напредују ка достизању стандарда ЕУ	0	145	145	380	38,2%
	Број газдинстава која инвестирају у производњу енергије из обновљивих извора	0	0	0	60	0%
	Број газдинстава која инвестирају у смањење N ₂ O и емисије метана (складиштење стајњака)	0	0	0	120	0%
	Укупан износ инвестиција, у ЕУР	0	9,645,783	9,645,783	168,977,778	8,7%
Инвестиције у физичку имовину које се тичу прераде и маркетинга пољопривредних производа и производа рибарства	Број подржаних пројеката	0	0	0	463	0%
	Број предузећа која су модернизовала производњу	0	0	0	463	0%
	Број предузећа која напредују ка достизању стандарда ЕУ	0	0	0	463	0%
	Број предузећа која инвестирају у производњу енергије из обновљивих извора	0	0	0	46	0%
	Број новостворених радних места (брuto)	0	0	0	160	0%
	Укупан износ инвестиција, у ЕУР	0	0	0	165,893,333	0%

Извор: УАП, 2019.

У периоду од 25.12.2017. до 31.12.2019. године за Меру 1 у оквиру Првог, Другог, Трећег и Четвртог јавног позива и Меру 3, у оквиру Првог и Другог јавног позива укупно је поднето 1.173 захтева предлога пројеката, 1.066 захтева за Меру 1 (91% од укупног броја поднетих захтева) и 107 захтева (9%) за Меру 3 (Графикон 3.1.). У 2018. години поднето је 509 захтева док је у 2019. години поднето 557 захтева.

Графикон 3.1. Укупан број поднетих захтева (Мера 1 - Први, Други, Трећи и Четврти позив и Мера 3 - Први и Други позив)

Извор: УАП, 2020.

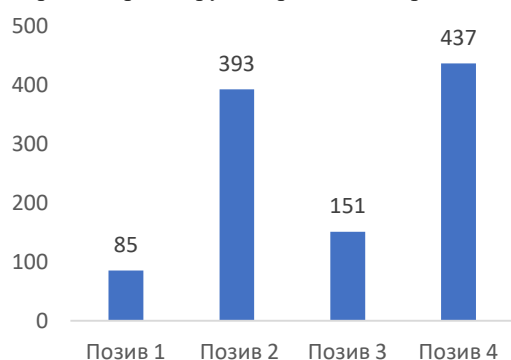
*У обрачун нису укључени Пети позив за Меру 1 и Трећи позив за Меру 3 који је у току до 24. фебруара 2020. године.

Укупни трошкови за Меру 1 у оквиру Првог, Другог, Трећег и Четвртог јавног позива и Меру 3 у оквиру Првог и Другог јавног позива износе 176.171.467 ЕУР, од чега 123.937.360 ЕУР (70%) за Меру 1, и 52.434.107 ЕУР (30%) за Меру 3. Укупан одобрени износ инвестиција за Меру 1 и Меру 3 износи 35.653.330 ЕУР, док је укупан одобрени износ подршке у периоду 2017-2019. године 19.990.834 ЕУР, од чега укупан одобрени износ подршке за Меру 1 износи 10.490.070 ЕУР, док је за Меру 3 одобрено 9.500.764 ЕУР.

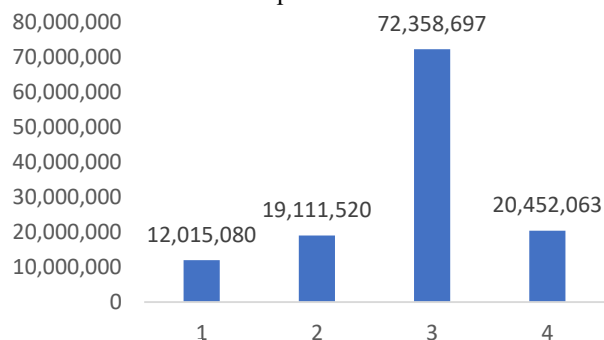
Мера 1

У оквиру Мере 1 за прва четири позива поднето је 1.066 захтева, 85 за Први позив – 8%, 393 поднета захтева за Други позив – 37%, 151 захтев за Трећи позив –14% и 437

Графикон 3.2. Укупан број поднетих захтева Мера 1 - Први, Други, Трећи и Четврти позив

Графикон 3.3. Укупни трошкови и трошкови по позивима (у ЕУР) Мера 1 - Први, Други, Трећи и Четврти позив

Извор: УАП, 2020.

захтева за Четврти позив – 41% (Графикон 3.2.).

Може се констатовати благи раст између Позива 2 и Позива 4 Мере 1 – набавка новог трактора, како у броју захтева тако и у укупним трошковима.

Раст се може запазити и у случају Првог и Трећег позива, али се ова два позива не могу директно поредити јер су у првом позиви објекти били искључени.

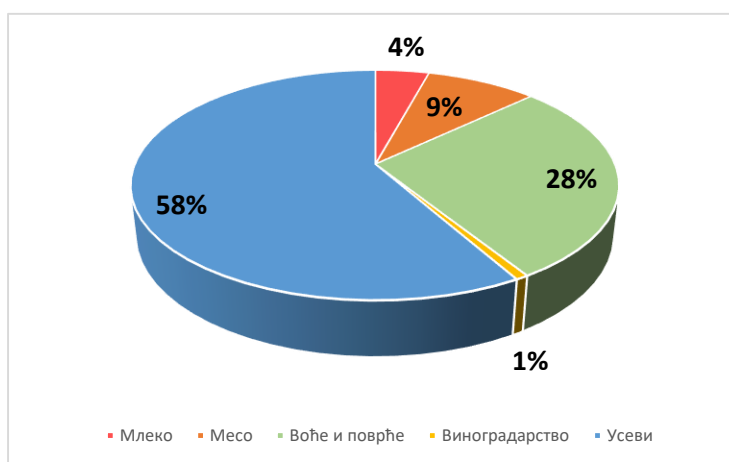
Када је реч о Мери 1, највећи износ трошкова захтеван је у Трећем позиву у износу од 72.268.193 ЕУР (Графикон 3.3.). Највеће учешће захтеваних трошкова у оквиру Мере 1 остварено је у оквиру Трећег позива. Имајући у виду да је у оквиру Трећег позива за Мери 1, осим за набавку опреме и механизације, одобрено и подношење предлога пројеката за изградњу, однос трошкова између позива у оквиру Мере 1 је очекиван.

У горе анализираном сегменту Мере 1 може се констатовати благи напредак ИПАРД II програма у периоду 2017-2019. године.

Од укупног броја поднетих захтева за Мери 1, закључно са 31.12.2019. године, одобрено је 229 предлога пројеката. У оквиру Првог јавног позива донета су 42 решења о одобрењу захтева, Прихватљиви трошкови за одобрене захтеве у оквиру Првог позива износе 6.234.202 ЕУР. У оквиру Другог јавног позива одобрено је 166 захтева. Укупан износ прихватљивих трошкова за одобрене захтеве је 7.315.126 ЕУР. У оквиру Трећег јавног позива, закључно са 31.12.2019. године, одобрено је 21 поднетих предлога пројеката, са одобреним износом прихватљивих трошкова за инвестицију од **3.225.902 ЕУР**, износом јавне подршке од **357.218 ЕУР** (64,7% интензитет подршке). У оквиру Четвртог јавног позива нема одобрених пројеката.

У оквиру Првог позива исплаћено је 30 пројеката у укупним износу од 2.688.179 ЕУР, док је у Другом позиву исплаћено 115 пројеката у укупном износу од 3.415.182 ЕУР. За друга два позива још није било исплата, тако да укупна исплаћена средства за Мери 1 износе **6.103.360 ЕУР** што су и укупно исплаћена средства за ИПАРД II програм у периоду 2017-2019. година, с обзиром да за Мери 3 није било исплата.

Графикон 3.4. Структура поднетих захтева према сектору, Мера 1 у периоду 2017-2019. година

Извор: УАП

* Неразврстани захтеви нису узети у обзир.

У оквиру Мере 1, у укупном броју поднетих захтева Сектор усеви остварује највеће учешће од 58% (565 захтева), затим Сектор воће и поврће 28% или 273 захтева (воће 25% - 238 захтева, поврће 4% - 35 захтева), Сектор месо учествује са 9% (81 захтев), Сектор млеко учествује са 4% (42 захтева). Највеће учешће Сектора усеви у структури поднетих захтева у оквиру Мере 1 резултат је високог учешћа овог сектора захтевима за набавку новог трактора, што је и очекивано с обзиром да је највећи број захтева везан за набавку

новог трактора а сектор усеви у којима очекивано доминира. Са друге стране, Сектор воће и поврће остварио је значајније учешће у оквиру Првог и Трећег јавног позива (укупно посматрано) у броју поднетих захтева. Остали сектори у оквиру Мере 1 остварују знатно ниже учешће (испод 20%) по наведеном показатељу (Графикон 3.6.).

Примећује се и мала заступљеност произвођача из повртарске производње. Према спроведеним анализама разлог је у релативно мањем броју специјализованих већих произвођача у повртарској производњи.

Графикон 3.5. Поднети захтеви према типу инвестиција* Мера 1 - Први, Други и Трећи позив у периоду 25.12.2017. - 31.12.2019. године

Извор: УАП, 2020.

Трактори доминирају као предмет захтева за Меру 1 са 69% од укупног броја захтева. У оквиру инвестиција (без трактора), највећи број поднетих предлога пројеката остварен је за набавку опреме за бербу, сортирање, паковање и складиштење, док су у оквиру групе инвестиција за изградњу потенцијални корисници највеће интересовање изразили за изградњу нових складишних објеката у области биљне производње.

У периоду 2017-2019. године исплаћено је 145 захтева. Произвођачи у сточарској производњи имају укупно 16 исплаћених захтева што чини свега 11% од укупно исплаћених захтева. Разлози малог процента исплаћених захтева у овим секторима су у техничким стандардима које један део подносилаца одобрених захтева ИПАРД пројеката није испунио.

Евидентно је заостајање у броју поднетих захтева у секторима меса и млека у односу на биљну производњу. Основни разлог мањег броја захтева у сектору сточарства је у обавези испуњавања стандарда у области добробити животиња и управљања стајњаком. У овом сектору произвођачи имају **два техничка стандарда да испуне више у односу на произвођаче у биљној производњи**. Додатна препрека је и да велики број газдинстава у сточарској производњи нема испуњене наведене стандарде и нема потребна знања из ове области. Важан услов за унапређење ИПАРД II програма у будућем периоду биће у значајнијем укључивању произвођача у области сточарства⁵. Потребе сектора сточарства за инвестицијама у управљање стајњаком је изражена, са друге стране ИПАРД II програм омогућава додатне подстицаје за инвестиције у овој области. Према спроведеним истраживањима разлог за мали број захтева је услед недовољног знања потенцијалних корисника везано за захтеве у испуњавању стандарда у области заштите животне средине, као и недовољно познавање могућности коришћења ИПАРД II програма за ову врсту инвестиција, тако да се може дати препорука за успостављање **додатног програма обуке и информисања** потенцијалних корисника у области сточарске производње везано за захтеве које треба да испуни корисник ИПАРД II програма везано за достизање стандарда у области, као и могућностима коришћења ИПАРД II програма за ову врсту инвестиција.

Мера 3

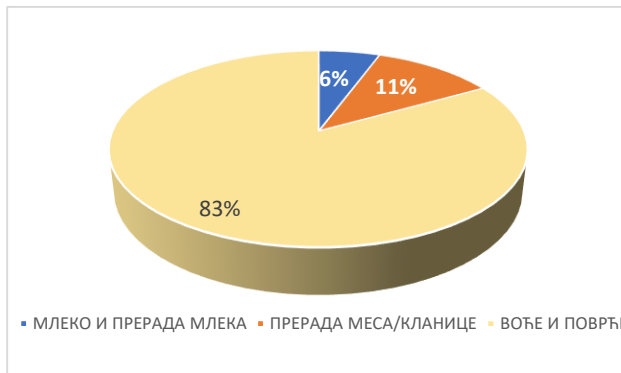
У оквиру Мере 3 у прва два позива поднето је 107 захтева, у Првом позиву поднето је 26 захтева (24%), док је у Другом позиву поднет 81 захтев (76%). Укупан износ захтеваних трошкова је 45,4 милиона ЕУР, од чега се 10 милиона ЕУР (22%) односи на Први јавни позив, а 35,4 милиона ЕУР (78%) на Други јавни позив. Наведени однос укупних захтеваних трошкова по позивима је очекиван имајући у виду да је у оквиру Другог јавног позива омогућено подношење предлога пројеката и за изградњу (поред прихватљивих инвестиција за опрему).

Од укупног броја поднетих захтева у оквиру Мере 3, закључно са 31.12.2019. године, одобрено је 34 захтева: 14 из Првог и 20 поднетих предлога пројеката из Другог позива, са прихватљивим трошковима у износу од 18.878.091 ЕУР и износом подршке од 9.500.764 ЕУР. У односу на укупан број поднетих захтева за 31,8% усвојено је решење о одобрењу, а приближно исти проценат учешћа према поднетим предлозима пројеката односи се на прихватљиве трошкове и одобрену подршку (36%, односно 36,2% респективно). Од укупног броја поднетих захтева, до 31.12.2019. године решењем је одбијено 36 захтева. До 31.12.2019. године поднета су три захтева за исплату.

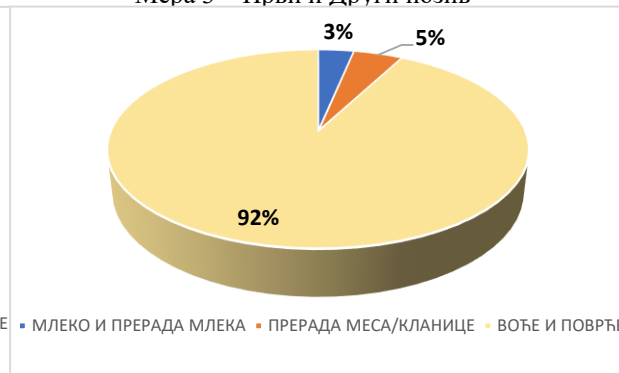
* Подаци за Трећи јавни позив за Меру 3 нису били доступни у време израде овог извештаја.

⁵ Видети више у Поглављу 4. Закључна разматрања и препоруке.

Графикон. Структура поднетих захтева према сектору, Мера 3 – Први и Други позив

Графикон. Структура прихватљивих трошкова за инвестиције према сектору за одобрене захтеве, Мера 3 – Први и Други позив

Извор: УАП, 2020.

Закључно са 31.12.2019. год., обрађено је 70 поднетих предлога пројеката у оквиру Мере 3 и сви захтеви су обрађени у 2019. години. Одбијено је 36 захтева, док је решење о одобрењу издато за 34 захтева.

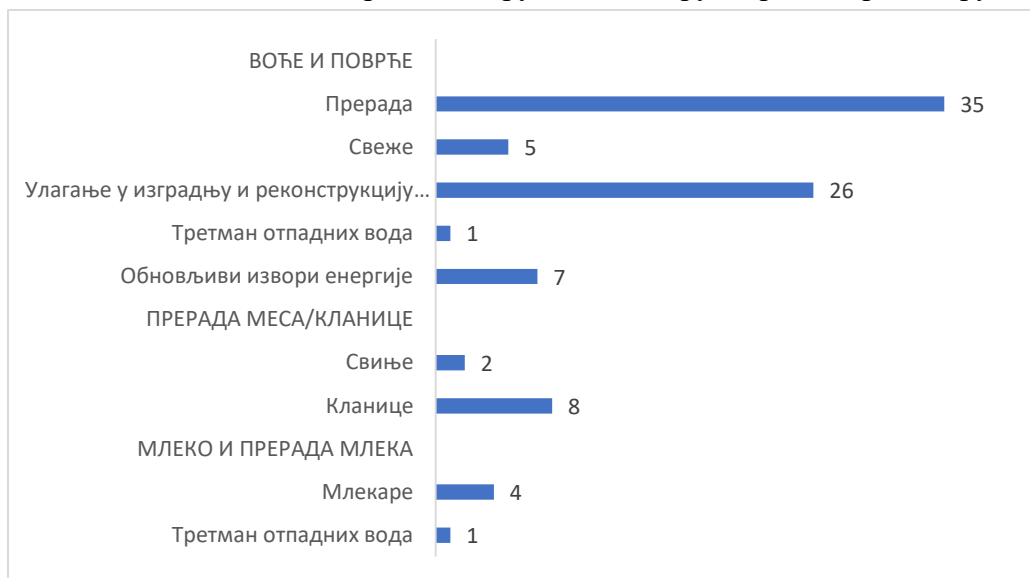
Најчешћи разлог за одбијање захтева у 2018. години односио се на неиспуњеност специфичних критеријума, док се у 2019. години односио на достављање захтеване недостајуће документације. Од укупног броја контролисаних пројеката у оквиру Мере 3 одобрено је 29 пројеката, са укупним износом прихватљивих трошкова од 11.094.455 ЕУР. Осим тога, до дана 31.12.2019. године спроведене су и три контроле пре одобравања плаћања у оквиру Мере 3.

Сектор воћа и поврћа са 74 поднетих захтева и оствареним учешћем од 83% има најзначајнији удео у поднетим захтевима за Мери 3. Следи Сектор прераде меса/кланице (10 захтева, са учешћем од 11%) и на крају Сектор прераде млека и млечних прерађевина са 5 поднетих захтева (учешће 6%). У погледу укупних прихватљивих трошкова за инвестицију за одобрене захтеве, Сектор воће и поврће у укупним наведеним трошковима у оквиру Мере 3 достиже највеће учешће од 92%, што је веће учешће у односу на остварено учешће у укупном броју поднетих захтева. Наведено указује на високу просечну вредност инвестиције по одобреном захтеву у оквиру овог сектора⁶.

Приметан је мали број захтева из сектора прераде млека, што је према резултатима истраживања последица пре свега захтевних стандарда у области заштите животне средине које ови објекти морају испунити. У сектору млека и сектору меса поднето је само два захтева, док је за пречишћавање отпадних вода одобрено само један захтев.

⁶ Подаци укључују период од 25.12.2017. до 31.10.2019. године.

Графикон 3.8. Поднети захтеви према сектору и подсектору Мера 3 – Први и Други позив

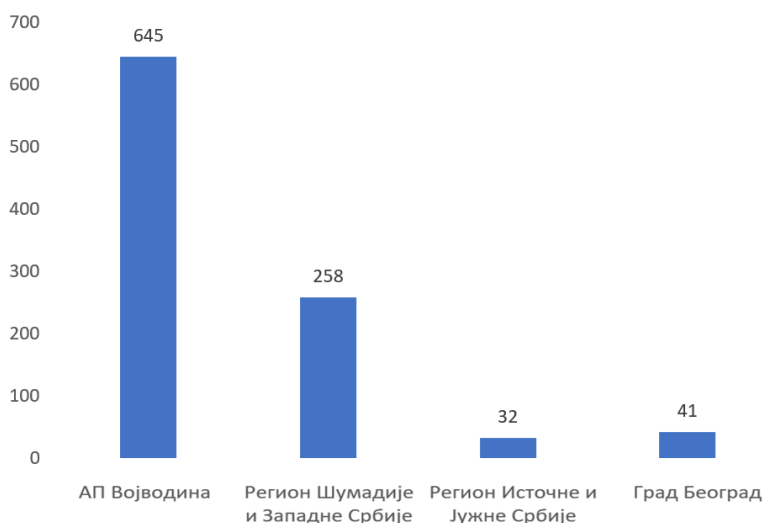
Извор:УАП, 2020.

Потребе сектора прераде анималних производа за инвестицијама у третман отпадних вода су изражене, са друге стране ИПАРД II програм омогућава додатне подстицаје за инвестиције у овој области. Према спроведеним истраживањима разлог за мали број захтева је услед недовољног знања потенцијалних корисника везано за захтеве у испуњавању стандарда у области заштите животне средине, као и недовољно познавање могућности коришћења ИПАРД II програма за ову врсту инвестиција, тако да се може дати препорука за успостављање **додатног програма обуке и информисања** потенцијалних корисника у области прераде анималних производа везано за захтеве које треба да испуни корисник ИПАРД II програма везано за достизање стандарда у области заштите животне средине, као и могућностима коришћења ИПАРД II програма за ову врсту инвестиција. Такође, током истраживања евидентирани су прерадни капацитети који се налазе на листи одобрених објеката од стране *DG SANCO* као и велика правна лица, који немају могућност коришћења ИПАРД II програма, а имају потребу за решавањем третмана отпадних вода. Може се дати препорука за разматрање измена ИПАРД специфичних критеријума на начин да се омогући одобреним објектима од стране *DG SANCO* коришћење ИПАРД програма, док би подизање границе за велика правна лица са 250 запослених на 750 за инвестиције у третман отпадних вода имало значајан позитиван ефекат на унапређење спровођења ИПАРД програма.

Региони и окрузи

У изради Извештаја везано за реализацију ИПАРД II програма по регионима и окрузима коришћен коришћени су УАП извештаји.

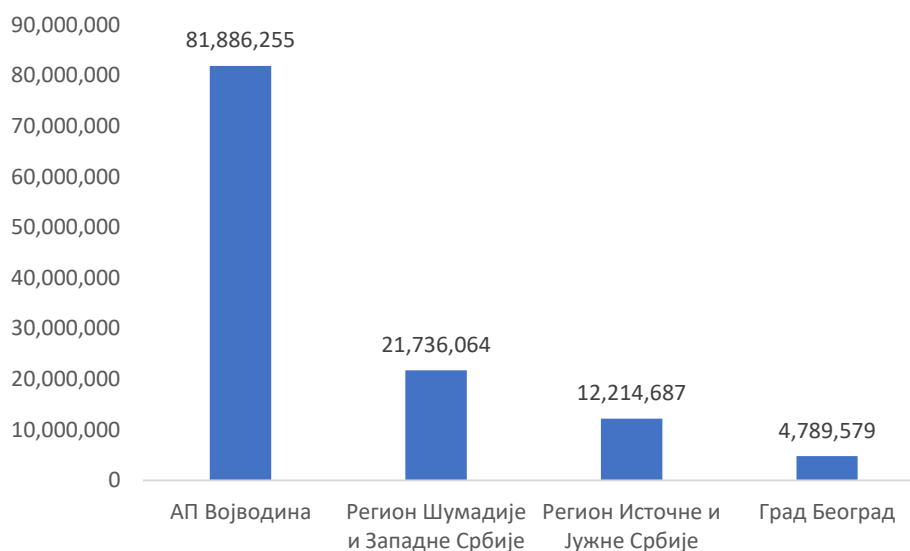
Графикон 3.9. Укупан број поднетих захтева за Мера 1 по регионима у периоду 25.12.2017. до 31.12.2019.

Извор: УАП, 2020.

Приметна је географска неравномерност у поднетим захтевима тако да је у региону АП Војводине поднето 66,09% од укупног броја захтева. Евидентан је мали број захтева у региону Јужне и Источне Србије, свега нешто више од 11,27% од укупног броја захтева.

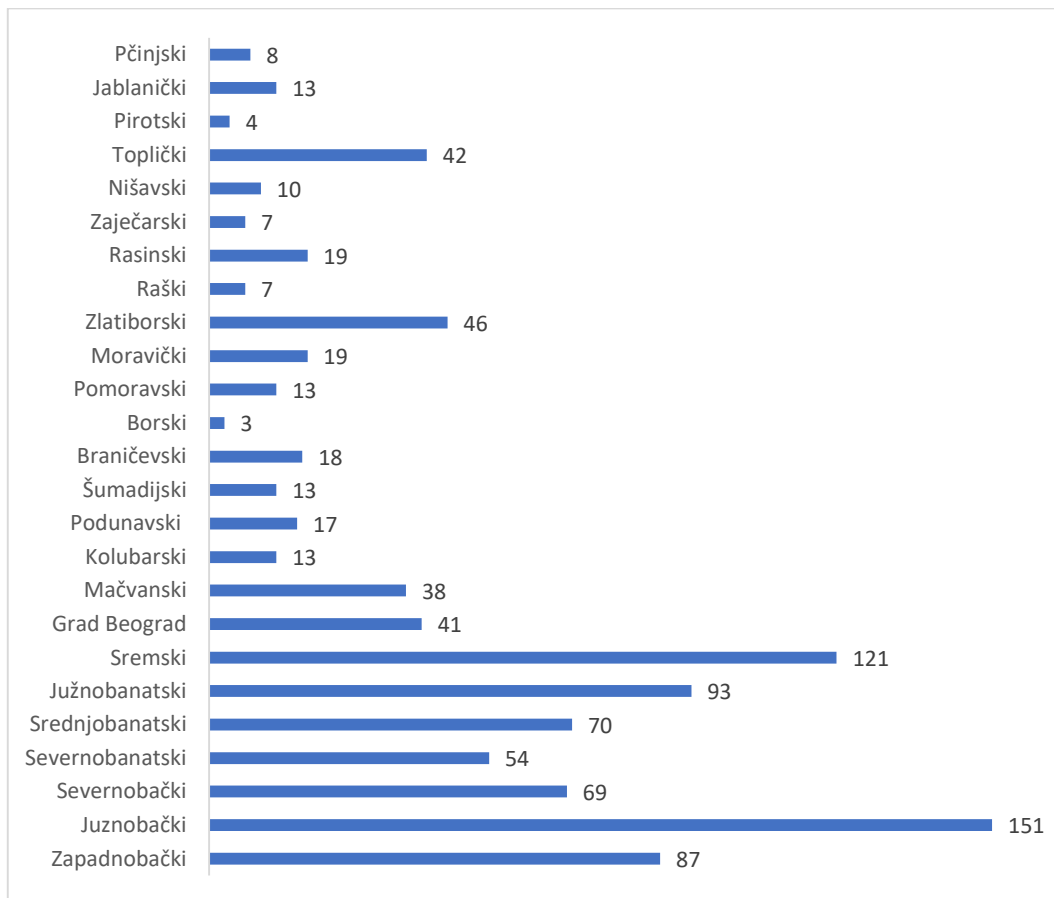
Графикон 3.10. Укупни трошкови према региону (у ЕУР), Мера 1 у периоду 25.12.2017. до 31.12.2019.

Извор: УАП, 2020.

Структура укупних трошкова према региону поднетих пројеката слична је структури поднетих захтева. Регион АП Војводине остварује надполовично учешће у регионалној структури (поднети захтеви 66%, трошкови 68% од укупне вредности наведених показатеља). Региони Шумадије и Западне Србије 18%, Јужне и Источне Србије 10%, и посебно Београдски регион 4%.

Графикон 3.11. Укупан број захтева према окрузима, Мера 1 период 35.12.2017.-31.12.2019.

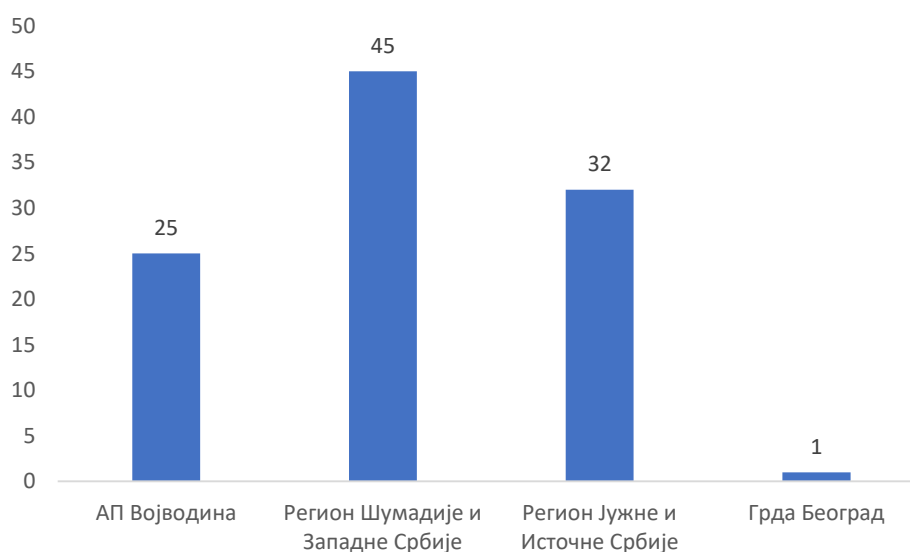

Извор: УАП, 2020.

У суми захтева доминирају региони у АП Војводини са најзначајнијим учешћем Јужнобачког, 15%, Сремског, 12%, Западнобачког, 9%, Севернобачког, 7% и Јужнобанатског региона, 8%.

Укупни трошкови по окрузима имају сличну структуру као и поднети захтеви.

Графикон 3.12. Укупан број поднетих захтева према региону, Мера 3* – Први и Други позив

Извор: УАП, 2019.

* Подаци везани за Меру 3 - Трећи позив нису били доступни у време израде Извештаја

У погледу захтева по регионима, такође и по укупним трошковима по регионима Мера 3 има значајно другачију дистрибуцију у односу на Меру 1. Регион Шумадије и Западне Србије остварује највеће учешће како у укупном броју поднетих предлога пројеката (44%) тако и у укупном износу захтеваних трошкова (49 предлога пројеката, са захтеваним трошковима од 21,106,155 ЕУР). Када је реч о укупном броју поднетих предлога пројеката другу позицију заузима АП Војводина са укупно поднетих 25 захтева (24%) и укупним трошковима од 16,807,637 ЕУР, трећи по реду је регион Јужне и Источне Србије са 32 поднета захтева (31%) и укупним трошковима од 14,515,640 ЕУР, док је у оквиру Београдског региона поднет најмањи број пројеката, 1 захтев, односно 1% учешћа и укупним трошковима од 356.110 ЕУР у укупном броју поднетих предлога пројеката за Меру 3.

Структура поднетих захтева према роду, типу корисника и учешћу младих пољопривредника

Учешће младих пољопривредника у захтевима у Мери 1 је значајно, и за прва четири позива износи 437 (41%), са припадајућим захтеваним трошковима у износу од 45.198.204 ЕУР (36%), од чега је донето 120 решење о одобрењу пројеката (27% од броја поднетих предлога пројеката од стране младих, односно 11% од укупног броја поднетих захтева у оквиру Мере 1).

Укупан број поднетих захтева од стране жена – носилаца комерцијалних породичних пољопривредних газдинстава, потенцијалних корисница ИПАРД подршке за Меру 1 износи 223 (22%), са припадајућим захтеваним трошковима у износу од 18.599.706 ЕУР (15%), од чега је донето 62 решење о одобрењу пројеката (27% од броја поднетих предлога пројеката од стране жена, односно 6% од укупног броја поднетих захтева у оквиру Мере 1), са припадајућим трошковима у износу од 3.525.521 ЕУР (19% захтеваног износа прихватљивих трошкова од стране жена).

Административна обрада

Најчешћи недостаци у оквиру поднетих захтева, односно предлога пројеката су недостајући подаци или погрешно унети подаци и информације.

У погледу најчешће недостајућих неопходних докумената приложених уз достављени захтев за остваривање права на ИПАРД подстицаје, по објављеним позивима, и то посебно за документацију која подразумева изградњу и опремање објеката са једне и инвестиције у опрему, машине и механизацију, као и набавку трактора са друге стране (за мере М1 и М3) констатује се да готово није било захтева са комплетном документацијом.

У процесу обраде захтева у оквиру ИПАРД II програма, а у складу са Правилницима за Меру 1 и Меру 3, нису посебно вођене евиденције о документима која недостају, те се из то разлога не може дати прецизан процентуални/бројчани податак. Поред тога треба имати у виду да по Закону о општем управном поступку, за велики број докумената постоји обавеза прибављања података по службеној дужности, те треба разјаснити како се третирају та документа, односно да ли се И она узимају као документа која нису достављена.

У Трећем јавном позиву за меру 1 и Другом јавном позиву за меру 3, појавиле су се консултантске куће, које су за одређени број захтева послале само образац захтева, без пратеће документације, при чему је образац захтев садржао само основне подтке о подносиоцу и сектор кроз који конкурише, док је део обрасца који се односи на инвестиције и понуде био не попуњен.

Такође треба истаћи да је у досадашњем раду већи проблем био квалитет достављене документације, него не достављање одређених документа.

I. Од документа која су најчешће недостајала, у оквиру обе мере:

- Документа везана за инвестиције изградње И то су: грађевинска дозвола/решење о извођењу радова И пројектна документација (грађевинска дозвола/ решење о извођењу радова спадају у део докумената која се прибављају по службеној дужности).
- Употребна дозвола код инвестиција где се опрема уграђује у објекат

II. Најчешћи недостаци у достављеној документацији, у оквиру обе мере су:

A. Понуде:

- Не садрже прецизне техничке и технолошке карактеристике, те се не може утврдити референтна цена и не може се урадити поређење понуда.
- Нису упоредиве међусобно.
- У области грађевине нису у складу са предмером радова из пројекта.
- Трошкови пуштања у рад и други оперативни трошкови који нису прихватљиви, улазе у укупну цену инвестиције, или су исказни заједно са транспортом и монтажом и сл. који су прихватљиви трошкови.
- Не садрже све елементе понуде предвиђене правилником.

B. Пословни план

- Велики проценат пословних планова није урађен у складу са упутствима датим за израду пословног плана.
- Подаци у пословном плану нису усклађени са подацима из финансијских извештаја.
- Планирани обим производње није у складу са површинама које су пријављене у РПП-у.

Табела 3.2. Анализа временског периода обраде ИПАРД пројеката*

Година	Позив	Мера	Просечно време решавања (одбијени захтеви)	Просечно време решавања (одобрени захтеви)	Просечно време исплате (од момента подношења захтева за исплату до исплате)
2018.	1	1	271 дан	284 дана	4 месеца
	2**	1	320 дана	356 дана	4 месеца
	1	3	305 дана	370 дана	4 месеца
2019.	3	1	207 дана	300 дана	/
	2	3	102 дана	241 дана	/

Извор: УАП, 2020.

* Подаци за 4. и 5. позив за Меру 1 и 2. позив за Меру 3 нису доступни у време израде Извештаја

** Подаци за Меру 1 позив 2 нису коначни с обзором да је обрада у току.

Према расположивим подацима, период обраде захтева је дуг али се може приметити скраћивање периода у 2019. години и за Меру 1 и за Меру 3.

Табела 3.3. Разлози за одбијање захтева у периоду 25.12.2017 - 31.12.2019. године

Год.	Позив	Мера	Достављене нетачне информације	Недостатак економске одрживости подносиоца захтева / пројекта	Некомплетна неопходна документација	Захтевана додатна документација није достављена	Неприхватљивост инвестиционих критеријума	Захтев поднет након рока	Недостатак средстава	Не испуњава посебне услове конкурса величина компаније	Укупно
2018	1	1	1	0	1	5	14	0	0	4	25
	2	1	3	2	3	15	59	3	0	2	87
	1	3	0	0	0	2	6	0	0	1	9
2019	3	1	2	2	1	9	4	2	0	3	23
	2	3	0	0	0	13	5	0	0	1	19
	4	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
УКУПНО			6	4	5	44	88	5	0	11	163

Извор: УАП, 2019.

Анализом података из табеле 3.3. долази се до закључка да је најзначајнији фактор одбијања код Мере 1 неприхватљивост инвестиционих критеријума што указује на потребу даљег развоја система подршке ПССС, где би основни задатак ПССС био у провери испуњености

критеријума корисника за ИПАРД мере. На овај начин значајно би се смањио број корисника који конкуришу без испуњених услова⁷. Најзначајнији разлог за одбијање код Мере 3 је недостављање захтеване додатне документације.

Контроле на лицу места и Ex-post контроле

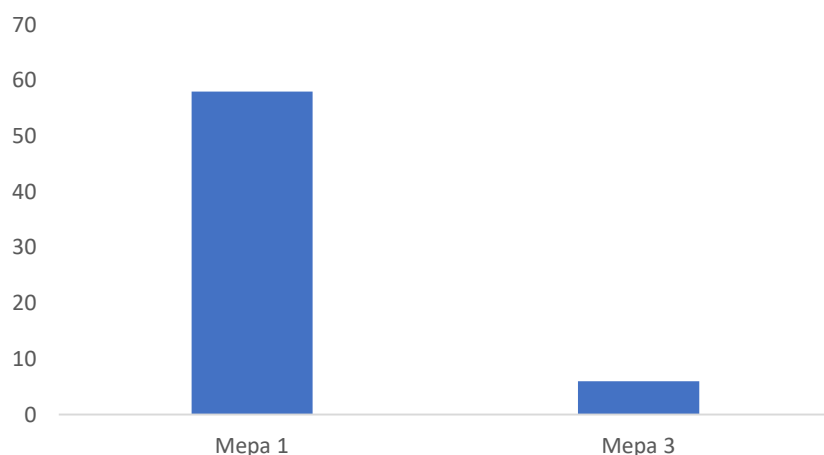
У току 2018. године, урађено је 237 контрола на лицу места. У 2019. години, урађено је 273 контроле на лицу места.

У периоду 25.12.2017-31.12.2019. године, према подацима УАП није извршена ни једна ex-post контрола.

Поступак решавања жалби у ИПАРД II програму

Жалбени поступак у оквиру ИПАРД II програма обухвата процедуру по којој жалиоц доставља жалбу ИПАРД Агенцији, која уколико је жалба основана и правовремено изјављена исту прослеђује на другостепено одлучивање МПШВ – Комисији за поступање по жалбама у поступку остваривања права на ИПАРД подстицаје (Комисија). Жалиоц има рок од 8 дана након издавања решења ИПАРД Агенције да изјави жалбу, док ИПАРД Агенција доставља Комисији жалбу у року до 8 дана. МПШВ је дужно да у року од 15 дана од достављања жалбу реши. У случају позитивног решења жалбе у другом степену ИПАРД предмет се враћа ИПАРД Агенцији на поновно поступање.

Графикон 3.13. Укупан број поднетих жалби у другом степену у ИПАРД II програму у периоду 25.12.2017. - 31.12.2019. године

Извор: Аутори на бази увида у документа МПШВ-Комисија.

Број поднетих жаби на другостепено одлучивање за Меру 1 је 58, док је за Меру 3 број поднетих жалби 6. Већи број жалби за Меру 1 је и разумљив с обзиром на већи број захтева у оквиру ове мере. У оквиру Мере 1 највише жалби било је за набавку новог трактора - укупно 46.

У оквиру Мере 3 највише жалби (три) било је на одбијање услед величине правног лица.

Може се констатовати да је систем решавања жалби успостављен и да се у највећем броју случајева жалбе решавају у предвиђеним роковима. На основу спроведених истраживања евидентиране су следеће административне процедуре чијим унапређењем би се додатно побољшао процес решавања жалби у ИПАРД програму:

- У појединим предметима ИПАРД Агенција је каснила у достављању жалби Комисији (евидентирани су: два предмета са роком доставе од 14 дана, један са роком

⁷ Видети више у Поглављу 4. Закључна разматрања и препоруке.

доставе од 13 дана, два предмета са роком доставе од 10 дана и један предмет са роком доставе од 9 дана)⁸.

- Комисија има у саставу само три члана што није довољно с обзиром на обим посла.
- Чланови Комисије и Секретар Комисије послове решавања жалби у другом степену раде као послове који су допунски на њихове већ постојеће послове, што представља значајно радно оптерећење.
- Потписивање решења након одлуке Комисије од стране МПШВ, у мањем броју случајева није било по приоритету и без одлагања.
- Комисија након решавања у другом степену доставља решење подносиоцу жалбе. Потврда са датумом пријема решења у другом степену од стране подносиоца жалбе је важна за даље поступање ИПАРД Агенције. Податке о датуму пријема решења у другом степену од стране подносиоца жалбе коју Комисија доставља ИПАРД Агенцији би могао додатно да се унапреди успостављањем протокола којим би се формализовао поступак пријема доказа о пријему решења од стране жалиоца који Управа за опште послове доставља Комисији, као и поступак прослеђивања наведених података од стране Комисије према ИПАРД Агенцији.

3.3.2. Извештај о налазима са одржаних фокус група

Најзначајнији закључци са фокус група са **корисницима чији су предлози пројеката одобрени** за ИПАРД подстицаје:

- ✚ Сви учесници фокус групе одобрени су за Меру 1 – набавка трактора.
- ✚ Корисник који је недавно одобрен поднео је захтев за трактор у Другом позиву, померањем на Ранг листи услед одустајања одобрених корисника са више бодова, одобрен је после дужег периода. Истакнуто је да се у две године након конкурса ситуација на његовом газдинству променила и остаје нејасно да ли ће моћи и да реализује инвестицију.
- ✚ Истакнуто је да би било позитивно уколико би се омогућило да у оквиру Мере 1 корисник конкурише и на позив намењен за тракторе и за опрему да би повлачење средстава било веће. Корисници тренутно морају да бирају између опреме или трактора.
- ✚ Поједини корисници нису имали проблем везан за референтне цене трактора, док су други истакли проблем нереалних референтних цена.
- ✚ Истакнут је велики проблем издавања грађевинских дозвола за пољопривредне објекте на општинама Нови Сад и Жабаљ, док је наведен пример да у неким општинама издавање дозвола тече без потешкоћа.
- ✚ Од стране учесника који је и члан функционалне воћарске пољопривредне задруге истакнуто је да задруга не може конкурисати за складишне капацитете у оквиру Мере 1 с обзиром да је мала површина парцела које су под воћем у задружном власништву.
- ✚ Предложено је да се минималне површине под осталим усевима повећају са 2 ха на 10 ха. За мале произвођаче конкурисање на ИПАРД II програм није исплативо, док са друге стране велики број пријава отежава и успорава обраду захтева.
- ✚ Истакнуто је као једна од значајних препрека коришћења програма спора обрада захтева.

⁸ Прорачун је извршен на бази увида у предмете на основу податка о датуму пријема жалбе назначене у Решењу ИПАРД Агенције и заводног печата од стране Управе за опште послове на којем је назначен датум пријема документације у МПШВ.

- ✚ Учесници су навели добру сарадњу са консултантским кућама и изнесен је предлог да се уз листе одобрених корисника објави и назив консултантске куће која је ангажована на одобреном предмету.

Најзначајнији закључци са фокус група са потенцијалним ИПАРД корисницима чији предлози пројеката су одбијени или су одустали од права на ИПАРД подстицаје:

- ✚ Изнесен је неповољан положај произвођача у сточарској производњи, корисник је одбијен за исплату од стране Пољопривредне инспекције услед недовољних капацитета за стајњак. Рок за спровођење корективних мера није био довољан јер се у кратком року не могу извршити грађевински радови. Наглашено је да су сточари у знатно неповољнијем положају при остваривању права на ИПАРД подстицаје у односу на произвођаче у биљној производњи, како због захтевнијих услова, тако и због две додатне инспекције (ветеринарска инспекција и пољопривредна инспекција) које су и најзахтевније, што је и разлог слабог укључивања сточара у ИПАРД II програм.
- ✚ Истиче се потреба успостављања јасних упутстава шта треба да се испуни у погледу инспекције техничких тела, као и прецизан поступак и дужи рок за корективне мере.
- ✚ Истакнуте су потешкоће у раду са консултантским кућама, на пример за Мериу 1 – трактор у Другом позиву, проблем са консултантском кућом која на захтев корисника није уложила жалбу на пропусте у бодовању који су довели до тога да није у фази рангирања одобрен. Консултантска кућа је тврдила да ће добити одобрење за ИПАРД и да нема потребе подносити приговор.
- ✚ Наглашен је проблем ниских горњих граница за величину газдинства наводећи пример приплодних крмача где је врло мала разлика у величини инвестиције за мање и велике капацитета па би било пожељно подићи горњу границу за приплодне крмаче на 900 грла или уопште не ограничавати горњи лимит производње.
- ✚ Истакнути су примери одустајања након одобрења пројекта за Мериу 1 – трактор у другом позиву, како се наводи због ниске референтне цене.
- ✚ Пољопривредник који је конкурисао за Мериу 1 – трактор у другом позиву, наводи своје искуство да услед недовољног броја бодова није остварио право на ИПАРД. До данас није добио решење о одбијању, у усменом разговору у ИПАРД Агенцији рекли су да ће добити решење. Услед тога што није добио решење не може конкурисати на исту меру.
- ✚ Од стране више корисника истакнут је проблем „надуваних“ цена трактора у случају ИПАРД II програма, где су цене 20% више у односу на стварне тржишне цене.
- ✚ Изнесен је технички проблем у реализацији ИПАРД, а то је да је складиште за опасну амбалажу у Шапцу изгорело и пољопривредници не могу да предају амбалажу средстава заштите јер нема оператера који би прихватили опасан отпад. Сви присутни сложили су се да иако није грешка пољопривредника ова ситуација представља проблем за ИПАРД кориснике.

3.3.3. Извештај о налазима са одржаних структурираних интервјуа

У циљу реализације пројекта спроведено је укупно 45 структурираних интервјуа са: представницима ИПАРД Управљачког тела; представницима ИПАРД Агенције; представницима Сектора за рурални развој – Група за саветодавство, МПШВ; представницима Одбора за праћење спровођења ИПАРД II програма; представницима ИПАРД техничких тела (Фитосанитарна инспекција, Инспекција за заштиту животне средине, Пољопривредна инспекција и Ветеринарска инспекција); представницима консултантских кућа које су ангажоване на ИПАРД II програму; и представницима ПССС.

3.3.3.1. Извештај о налазима са одржаних интервјуа ИПАРД Управљачког тела

У оквиру пројекта спроведена су четири структурирана интервјуа са представницима ИПАРД Управљачког тела. Ставови до којих се дошло анализом структурираног упитника су следећи:

- ✚ У погледу критеријума прихватљивости за кориснике ИПАРД II програма уочена је потреба за анализу могућности измене критеријума по којем објекти који имају извозну дозволу од стране Генералног директората Европске комисије за безбедност хране (**DG SANTE**) не могу конкурисати на ИПАРД II програм.
- ✚ У погледу учесталости објаве конкурса, начина објаве (дељење мере М 1) и износа средстава по конкурс, тренутно нису уочене потребе за изменама начина рада, док је изнет став да се прате резултати, као и упоредна пракса иностраних ИПАРД програма, и уколико се уочи потреба у будућем периоду би се спровеле измене.
- ✚ Уочене су потребе за изменама конкурсне документације која се захтева од корисника. Мишљење је да би систем доставе једне понуде и постојећих референтних цена значајно олакшало конкурисање, као и обраду документације. Напоменуто је да је за увођење овакве праксе неопходно да се стекне одређено искуство и да се систем референтних цена потпуно комплетира.
- ✚ У погледу процедура административне контроле захтева у делу пријема документације исказана је потреба за увођењем електронског система предаје документације.
- ✚ Систем рангирања оцењен је као адекватан.
- ✚ Систем рада и сарадња са другим учесницима (консултантске куће, пољопривредне станице, канцеларије за рурални развој, привредне коморе и други) оцењени су позитивно, уз препоруку да се убудуће уз списак одобрених корисника који се јавно објављује додају и подаци о консултантским кућама које су пружале услуге. На овај начин будући корисници би могли да имају увид у остварене резултате консултантских кућа што би им олакшало избор консултанта.

3.3.3.2. Извештај о налазима са одржаних интервјуа ИПАРД Агенције

У оквиру ИПАРД Агенције структурирани интервјуи обухватили су следеће организационе јединице:

- Сектор за одобравање пројеката;
- Сектор за комуникацију са Европском комисијом и пројектно планирање;
- Сектор за контролу на лицу места;
- Сектор за одобравање плаћања;
- Сектор за економско - финансијске послове;
- Сектор за правне и опште послове; и
- Група за информисање и сарадњу са корисницима аграрних плаћања.

Најзначајнији ставови до којих се дошло кроз спровођење структурираних интервјуа су:

- ✚ ИПАРД Агенција ради са недовољним бројем запослених.
- ✚ Проблем у обради документације код Мере 1 где има више валидних корисника од предвиђених средстава. Листа није коначна тако да се одустајањем потенцијалних корисника листа проширује на нове потенцијалне кориснике, што онемогућава обрађивачима да заврше посао на позиву. Проблем је што по ЗУП корисници могу да повуку апликацију у било ком тренутку.

- ✚ Од велике важности би било увођење *LPIS* система. Сада се контрола парцела врши ГПС уређајима на нивоу катастарске парцеле. Успостављањем *LPIS* и мониторинга би се убрзао рад и смањили трошкови контроле.
- ✚ Од важности је успостављање директног приступа ИПАРД Агенције Регистру одобрених објеката који се води у Управи за ветерину МПШВ, тренутно се подаци добијају путем електронске поште. ИПАРД Агенција шаље упит Управи за ветерину и добија потврду путем електронске поште што продужава процес и доводи до несигурности. Директним приступом Регистру ИПАРД Агенција би била у могућности да приступи потребним подацима и преузме их директно. Други предлог везан је за омогућавање директног приступа ИПАРД Агенције неопходним подацима Пореске управе и локалних самоуправа које податке о субвенцијама у пољопривредном сектору воде у електронској форми (попут Града Београда).
- ✚ Сарадња са другим институцијама је оцењена као добра, састанци колегијума са УТ се одржавају сваког петка.
- ✚ Поступање по ЗУП-у који омогућава странци у поступку-подносиоцу захтева да до момента уручења захтева „располаже“ својим захтевом тј. мења у захтеву све што сматра за потребно што нас доводи у ситуацију да се административна обрада захтева често враћа на почетну тачку чиме се рок обраде значајно продужава.
- ✚ Порекло робе за инвестиције које се тичу изградње. Пошто не постоји званичан документ који потврђује да је неки објекат домаћег порекла, потребно је за сваку ставку инвестиције тражити порекло робе. То ће доста успорити рад обрађивача, јер ће им требати далеко више времена док се не докаже порекло. Препорука је да се са надлежном институцијом постигне договор око издавања овакве врсте потврде.

Препоруке за унапређење ИПАРД процедура:

1. Да се омогући директан приступ ИПАРД Агенције бази Пореске управе.
2. Да се омогући приступ ИПАРД Агенције подацима Катастра везаним за грађевинске дозволе са циљем да се обезбеди директан увид у грађевинску документацију, у том смислу било би од значаја потписивање Меморандума о сарадњи са Републичким геодетским заводом, и обезбеђења контакт особе која би била именована испред РГЗ за сарадњу.
3. Успостављање регионалних испостава ИПАРД Агенције, препорука у испоставама Управе за трезор. Наведено би олакшало предају документације и информисање корисника.
4. Да се омогући финансирање ИПАРД пројеката кроз субвенционисање кредита и гаранцијске шеме. Коришћење субвенционисаних кредита би потенцијално могло бити прихватљиво јер се не ради о дуплој субвенцији пројекта већ о олакшавању финансирања. Проблем је евидентиран у чињеници да се субвенционисани кредити воде као субвенције у пољопривреди. Било би потребно у ИПАРД правилницима назначити могућност коришћења наведених кредита и гаранцијске подршке.
5. За кориснике који одустану од ИПАРД након добијања решења било би потребно прописати казнене мере, као стављање у пасиван статус у одређеном периоду. На овај начин избегло би се трошење ресурса на обраду ИПАРД апликација.
6. Размотрити могућност измене процедуре по којој је неопходно прибавити три понуде за набавке које прелазе 10.000 ЕУР. Једна понуда би у овом случају била прихватљива с обзиром да постоји и систем референтних цена. На овај начин олакшало би се прикупљање документације за конкурисање корисницима, као и обрада и контрола захтева. У овом циљу неопходна је измена ИПАРД II програма, Закона о пољопривреди (Сл. гласник РС, бр. 41/2009, 10/2013 - др. закон и 101/2016), Правилник о ИПАРД подстицајима за инвестиције у физичку имовину пољопривредних

газдинстава (Сл. гласник РС, бр. 84 од 20. септембра 2017, 112 од 15. децембра 2017, 78 од 19. октобра 2018, 67 од 20. септембра 2019) и Правилника о ИПАРД подстицајима за инвестиције у физичку имовину које се тичу прераде и маркетинга пољопривредних производа и производа рибарства (Сл. гласник РС, бр. 84 од 20. септембра 2017, 23 од 23. марта 2018, 98 од 14. децембра 2018, 82 од 22. новембра 2019).

7. Унапређење услова рада у ИПАРД Управљачком телу и ИПАРД Агенцији. Изменама Уредбе о разврставању радних места и мерилима за опис радних места државних службеника (Сл. гласник РС, бр. 117/05, 108/08, 109/09, 95/10, 117/12, 84/14) у члану 2. би се омогућило изузеће за услове стицања звања запослених. Такође предлаже се коришћење ИПАРД мере Техничка помоћ за додатак на плате запослених.

3.3.3.3. Извештај о налазима са одржаних интервјуа удружења/институција која су чланови Одбора за праћење спровођења ИПАРД II програма

Одржана су три структурна интервјуа са удружењима/институцијама члановима Одбора за праћење спровођења ИПАРД II програма.

Најзначајнији ставови до којих се дошло током структурираног интервјуа су:

- ✚ Функционисање Одбора за праћење ИПАРД II програма је оцењено као задовољавајуће, састанци су добро припремљени и динамика одржавања састанака је задовољавајућа.
- ✚ Контролне листе које користи ИПАРД Агенција би требало да буду јавно доступне.
- ✚ Објекти који су регистровани на Листи одобрених објеката Генералног директората Европске комисије за безбедност хране (DG SANTE) немају право конкурисања што би требало променити.
- ✚ Није омогућено финансирање ИПАРД пројекта субвенционисаним кредитима. Ово би требало омогућити јер се не субвенционише предмет инвестиције већ камата.

Препоруке за унапређење ИПАРД II програма:

1. Омогућавање учествовања у ИПАРД II програму компанијама које имају објекте одобрене од Генералног директората Европске комисије за безбедност хране (DG SANTE).
2. Изједначавање правила бодовања за Меру 1 за правна и физичка лица.
3. Омогућавање коришћења субвенционисаних кредита као извора финансирања ИПАРД пројеката (наводи се пример Хрватске која је у предприступном периоду имала могућност коришћења наведених кредита).
4. Омогућавање поступног достизања техничких стандарда за кориснике ИПАРД програма.

3.3.3.4. Извештај о налазима са одржаних интервјуа са представницима ИПАРД техничких тела

Обрађени су структурирани интервјуи са представницима четири техничка тела која су укључена у ИПАРД II програм.

а) Техничко тело – Инспекција за заштиту животне средине

Најзначајнији ставови до којих се дошло током структурираног интервјуа су:

1. До сада укупно извршене инспекције ИПАРД корисника?

- Примарних (прва инспекција):	158
- Корективних (накнадна инспекција у случају неусклађености):	3
- Број позитивних решења:	157
- Број негативних решења:	1

2. Да ли корисник мора да испуни све националне и стандарде ЕУ у погледу заштите животне средине?
  - Да
3. У контроли ИПАРД корисника еколошка инспекција проверава?
  - Проверава комплетно газдинство (и предмет ИПАРД инвестиције и постојеће капацитете)
4. Оценити систем еколошке инспекције на ИПАРД пројектима
  - Систем је ефикасан и одговарајући, промене нису потребне
5. Оценити обуке и тренинге везане за ИПАРД II програм који су до сада реализовани за еколошку инспекцију?
  - Обуке су биле довољне
6. Да ли постоје јавно доступни формулари и упутства за вођење евиденција за ИПАРД кориснике?
  - Да (уз напомену да контролне листе за кориснике ИПАРД нису доступне на сајту УАП или МПШВ)
7. Оценити обуке и тренинге који су потребни корисницима, ПССС и другим учесницима у циљу остваривања стандарда у делокругу рада еколошке инспекције?
  - Нису потребне (уз напомену да би требало наставити са обукама ПССС и консултантских кућа)
8. Оценити систем рада и сарадњу са другим телима у оквиру ИПАРД система (ИПАРД Агенција, ИПАРД Управљачко тело, ИПАРД Одбор за праћење)?
  - Систем је ефикасан и одговарајући, промене нису потребне
9. Постоји именовано лице од стране еколошке инспекције које је контакт за друга ИПАРД тела?
  - Да
10. Оценити најзначајније препреке корисника у испуњењу стандарда у делокругу еколошке инспекције?
  - Недовољно знање и информисаност корисника
11. Да ли имате препоруку за унапређење ИПАРД процедура у делокругу рада пољопривредне инспекције?
  - Материјална средства за контролу ИПАРД корисника - потребна четири теренска возила.
  - Израда упутства везано за испуњавање стандарда у области заштите животне средине за кориснике ИПАРД II програма.
  - Уврштавање контролних листи Инспекције за заштиту животне средине на ИПАРД интернет страницу МПШВ и УАП.
  - Именовање особе у свакој ПССС која је надлежна за стандарде у области заштите животне средине. Именоване особе би имале директан канал комуникације са министарством надлежним за заштиту животне средине.

б) Техничко тело – Пољопривредна инспекција

Структурирани интервју је извршен у два наврата 18.12.2019. године и 15.1.2020. године у просторијама Сектора пољопривредне инспекције, МПШВ.

С обзиром да су за контролу ИПАРД корисника задужене две посебне организационе јединице Сектора пољопривредне инспекције, извршена су два структурирана интервјуа и

то: Одељења за контролу подстицајних средстава у пољопривреди, органску производњу и сточарство, задужено за контролу корисника Мере 1, и Одељења за безбедност хране биљног и мешовитог порекла, контролу обрађивача дувана и произвођача дуванских производа, задужено за контролу корисника Мере 3.

Структурирани интервју Одељења за контролу подстицајних средстава у пољопривреди, органску производњу и сточарство задуженог за контролу корисника Мере 1.

Најзначајнији ставови до којих се дошло током структурираног интервјуа су следећи:

1. До сада укупно извршене инспекције ИПАРД корисника?

- Примарних (прва инспекција): 45
- Корективних (накнадна инспекција у случају неусклађености): 9
- Број позитивних решења: 41
- Број негативних решења: 8 (четири корисника одустала)

2. Да ли корисник мора да испуни све националне и стандарде ЕУ у погледу пољопривредне инспекције?

- Да

3. У Контроли ИПАРД корисника пољопривредна инспекција контролише?

- Контролише комплетно газдинство (и предмет ИПАРД инвестиције и постојеће капацитете)

4. Оценити систем пољопривредне инспекције на ИПАРД пројектима.

- Систем је ефикасан и одговарајући, промене нису потребне

5. Оценити обуке и тренинге везане за ИПАРД II програм који су до сада реализовани за пољопривредну инспекцију?

- Потребне би биле обуке за следеће, молимо наведите: Од значаја би биле обуке и посете земљама у региону које имају дужи период успостављен систем ИПАРД контрола. Потребне су периодичне обуке инспектора овог Одељења у циљу успостављања јединствених критеријума за контролу.

6. Да ли постоје јавно доступни формулари и упутства за ИПАРД кориснике?

- Не

7. Оценити обуке и тренинге који су потребни корисницима, ПССС и другим учесницима у циљу остваривања стандарда у делокругу пољопривредне инспекције?

- Потребне би биле обуке за следеће, молимо наведите: Потребне константне обуке.

8. Оценити систем рада и сарадњу са другим телима у оквиру ИПАРД система (ИПАРД Агенција, ИПАРД Управљачко тело, ИПАРД Одбор за праћење и др.)?

- Систем је ефикасан и одговарајући, промене нису потребне.

9. Постоји именовано лице од стране пољопривредне инспекције које је контакт за друга ИПАРД тела?

- Да

10. Оценити најзначајније препреке корисника у испуњењу стандарда у делокругу пољопривредне инспекције?

- Недовољно знање и информисаност корисника

11. Да ли имате препоруку за унапређење ИПАРД процедура у делокругу рада пољопривредне инспекције?

- Повезивање са базом РПГ, тренутна ситуација је да инспектори не могу директно приступити наведеној бази у циљу увида у стање контролисаног газдинства.
- Повезивање са Централном базом података Управе за ветерину, на овај начин инспектори пољопривредне инспекције би имали увид везано за регистрацију домаћих животиња на газдинству које је предмет ИПАРД контроле.
- Додатна континуирана обука инспектора у циљу униформности контроле.

Структурирани интервју Одељења за безбедност хране биљног и мешовитог порекла, контролу обрађивача дувана и произвођача дуванских производа задуженог за контролу корисника Мере 3.

Најзначајнији ставови до којих се дошло током структурираног интервјуа су следећи:

1. До сада укупно извршене инспекције ИПАРД корисника?

- Примарних (прва инспекција): 5
- Корективних (накнадна инспекција у случају неусклађености): /
- Број позитивних решења: 5
- Број негативних решења: /

2. Да ли корисник мора да испуни све националне и стандарде ЕУ у погледу пољопривредне инспекције?

- Да

3. У Контроли ИПАРД корисника пољопривредна инспекција контролише?

- Контролише комплетно газдинство (и предмет ИПАРД инвестиције и постојеће капацитете)

4. Оценити систем пољопривредне инспекције на ИПАРД пројектима

- Систем је ефикасан и одговарајући, промене нису потребне

5. Оценити обуке и тренинге везане за ИПАРД II програм који су до сада реализовани за пољопривредну инспекцију?

- Потребне би биле обуке за следеће, молимо наведите: Да, потребне би биле обуке ради уједначавања критеријума инспекцијског надзора. Потребне обуке у земљама које имају праксу пољопривредне инспекције у ИПАРД систему.

6. Да ли постоје јавно доступни формулари и упутства за ИПАРД кориснике?

- Делимично (молимо вас објасните): Део упутстава постоји али се не налази на интернет страници ИПАРД. Недостајућа упутства би требали израдити.

7. Оценити обуке и тренинге који су потребни корисницима, ПССС и другим учесницима у циљу остваривања стандарда у делокругу пољопривредне инспекције?

- Потребне би биле обуке за следеће, молимо наведите: Потребне континуиране обуке пољопривредних саветодаваца, с тим да се обуке врше специјалисти који су за тај посао именовани и који имају одговарајуће квалификације (нпр. прехрамбени технолози).

8. Оценити систем рада и сарадњу са другим телима у оквиру ИПАРД система (ИПАРД Агенција, ИПАРД Управљачко тело, ИПАРД Одбор за праћење и др.)?

- Систем је ефикасан и одговарајући, промене нису потребне.

9. Постоји именовано лице од стране пољопривредне инспекције које је контакт за друга ИПАРД тела?

- Да.

10. Оценити најзначајније препреке корисника у испуњењу стандарда у делокругу пољопривредне инспекције?

- Недовољно знање и информисаност корисника.

11. Да ли имате препоруку за унапређење ИПАРД процедура у делокругу рада пољопривредне инспекције?

- Повезивање инспекцијске службе са базом РПГ. У овом моменту инспектор не може да изврши директан увид у наведеној бази и провери статус ИПАРД корисника.
- Повезивање инспекцијске службе са базом Централног регистра објеката. У овом моменту инспектор не може да изврши директан увид у наведеној бази и провери статус ИПАРД корисника.
- Израда водича за испуњавање техничких стандарда из домена пољопривредне инспекције за кориснике Мере 3.

в) Техничко тело – Фито-санитарна инспекција

Структурирани интервју је извршен у два наврата 18.12.2019. године и 16.1.2020. године у просторијама Управе за заштиту биља.

Најзначајнији ставови до којих се дошло током структурираног интервјуа су следећи:

1. До сада укупно извршене инспекције ИПАРД корисника?

- Примарних (прва инспекција): 134
- Корективних (накнадна инспекција у случају неусклађености): /
- Број позитивних решења: 134
- Број негативних решења: /

2. Да ли корисник мора да испуни све националне и стандарде ЕУ у погледу фито-санитарне инспекције?

- Да

3. У контроли ИПАРД корисника фито-санитарна инспекција контролише?

- Контролише комплетно газдинство (и предмет ИПАРД инвестиције и постојеће капацитете)

4. Оценити систем фито-санитарне инспекције на ИПАРД пројектима

- Систем је ефикасан и одговарајући, промене нису потребне.

5. Оценити обуке и тренинге везане за ИПАРД II програм који су до сада реализовани за фито-санитарну инспекцију?

- Обуке су биле довољне.

6. Да ли постоје јавно доступни формулари и упутства за ИПАРД кориснике?

- Да

7. Оценити обуке и тренинге који су потребни корисницима, ПССС и другим учесницима у циљу остваривања стандарда у делокругу фито-санитарне инспекције?

- Нису потребне

8. Оценити систем рада и сарадњу са другим телима у оквиру ИПАРД система (ИПАРД Агенција, ИПАРД Управљачко тело, ИПАРД Одбор за праћење и др.)?

- Систем је ефикасан и одговарајући, промене нису потребне.

9. Постоји именовано лице од стране фито-санитарне инспекције које је контакт за друга ИПАРД тела?

- Не

10. Оценити најзначајније препреке корисника у испуњењу стандарда у делокругу фито-санитарне инспекције?

- Недовољно знање и информисаност корисника

11. Да ли имате препоруку за унапређење ИПАРД процедура у делокругу рада фито-санитарне инспекције?

- Не

г) Техничко тело – Ветеринарска инспекција

Структурирани интервју је извршен 16.1.2020. године путем електронске поште. Најзначајнији ставови до којих се дошло током структурираног интервјуа су следећи:

1. До сада укупно извршене инспекције ИПАРД корисника?

- Примарних (прва инспекција): нема података

- Корективних: нема података

- Број позитивних решења: нема података

- Број негативних решења: нема података

2. Да ли корисник мора да испуни све националне и стандарде ЕУ у погледу ветеринарске инспекције?

- Да

3. У Контроли ИПАРД корисника ветеринарске инспекција контролише?

- Контролише комплетно газдинство (и предмет ИПАРД инвестиције и постојеће капацитете)

4. Оценити систем ветеринарске инспекције на ИПАРД пројектима

- Систем је ефикасан и одговарајући, промене нису потребне.

5. Оценити обуке и тренинге везане за ИПАРД II програм који су до сада реализовани за ветеринарску инспекцију?

- Потребне би биле обуке за следеће, молимо наведите: Обуке нису вршене

6. Период за корективне мере који се даје ИПАРД кориснику?

- Молимо унесите укупан период трајања (максималан број дана који корисник може добити за корективне мере): -

7. Да ли постоје јавно доступни формулари и упутства за ИПАРД кориснике?

- Да

8. Оценити обуке и тренинге који су потребни корисницима, ПССС и другим учесницима у циљу остваривања стандарда у делокругу ветеринарске инспекције?

- Потребне би биле обуке за следеће, молимо наведите: Потребна је константна обука.

9. Оценити систем рада и сарадњу са другим телима у оквиру ИПАРД система (ИПАРД Агенција, ИПАРД Управљачко тело, ИПАРД Одбор за праћење, Пољопривредним стручним службама и др.)?

- Могућа су унапређења система, молимо наведите: систем функционалан без потребе унапређења.

10. Постоји именовано лице од стране ветеринарске инспекције које је контакт за друга ИПАРД тела?

- Да

11. Оценити најзначајније препреке корисника у испуњењу стандарда у делокругу ветеринарске инспекције?

- Недовољно знање и информисаност корисника.

12. Да ли имате препоруку за унапређење ИПАРД процедура у делокругу рада ветеринарске инспекције?

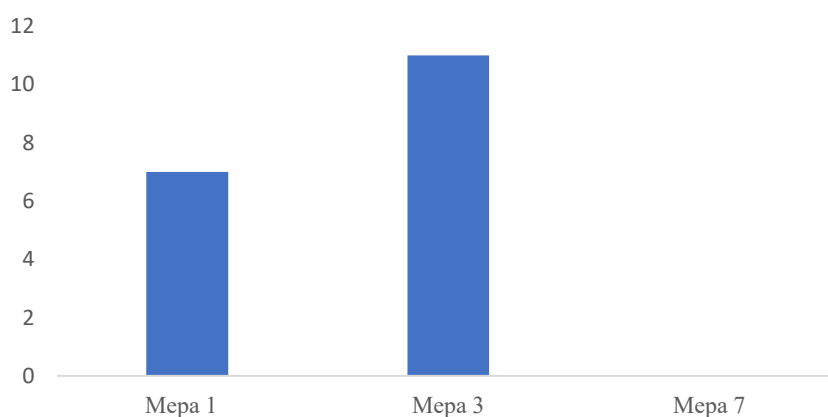
- Не

3.3.3.5. Извештај о налазима са одржаних интервјуа са представницима консултантских кућа

Укупно је спроведено једанаест структурираних интервјуа са представницима консултантских кућа које су ангажоване на ИПАРД II програму.

Најзначајнији ставови до којих се дошло током структурираног интервјуа су следећи:

Графикон 3.13. Одговор на питање *Радите смо/оспособљени смо за рад*

Извор: Аутори

Сви анкетирани консултанти оспособљени су за Мере 3, седам за Мере 1, док нема оспособљених за подршку у оквиру Мере 7.

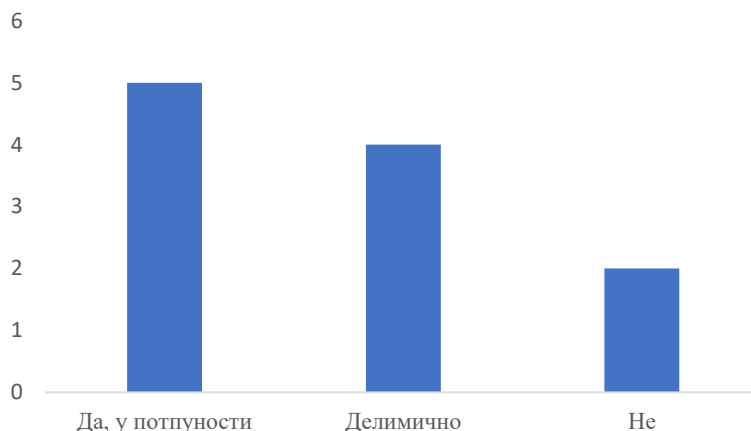
Графикон 3.14. Одговор на питање *Како оцењујете претходно знање и информисање корисника о ИПАРД програму?*

Извор: Аутори

Према мишљењу консултаната корисници су средње или слабо информисани о ИПАРД II програму.

Графикон 3.15. Одговор на питање: *Одговарају ли сектори, прихватљива улагања и издаци у Мери 1 приоритетним потребама пољопривреде?*

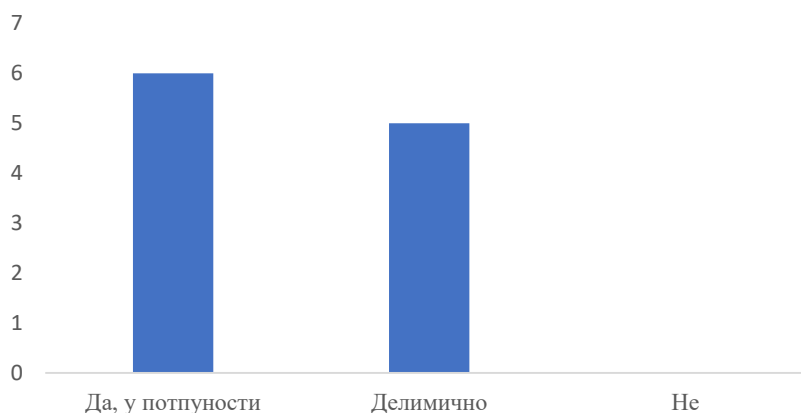

Извор: Аутори

Већина консултаната дала је позитивну оцену секторима, прихватљивим улагањима и издацима у Мери 1.

Коментар: У највећој мери обим прихватљивих трошкова је добар, поготово проширењем у Мери 1 на Сектор грозђа и Сектор јаја. Остаје и даље нејасно зашто су изостављени комбајни.

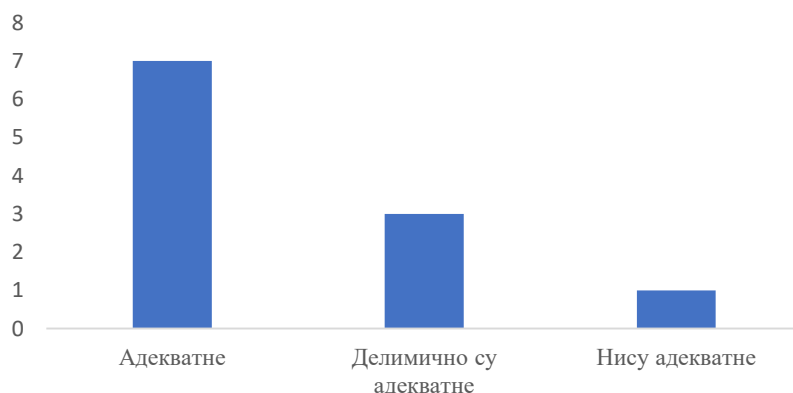
Графикон 3.16. Одговор на питање *Одговарају ли сектори, прихватљива улагања и издаци у Мери 3 приоритетним потребама пољопривреде?*

Извор: Аутори

Већина консултаната дала је позитивну оцену секторима, прихватљивим улагањима и издацима у Мери 3.

Графикон 3.17. Одговор на питање: *Како оцењујете административне процедуре у фази подношења захтева за ИПАРД пројекат?*

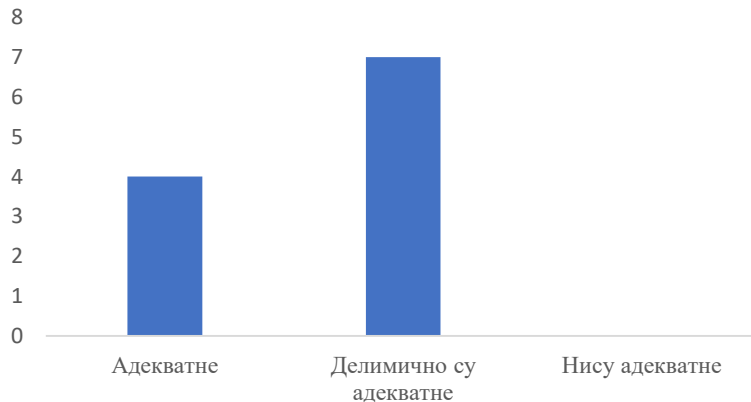

Извор: Аутори

Већина консултаната дала је позитивну оцену за административне процедуре у фази подношења захтева за ИПАРД пројекат, док су два консултаната дала негативну оцену.

Коментар: Цео процес траје предуго, одступа се од рокова наведених у годишњем плану позива. У првој години је било много ажурније у односу на другу годину реализације Програма.

Графикон 3.18. Одговор на питање: *Како оцењујете административне процедуре у фази имплементације ИПАРД пројекта?*

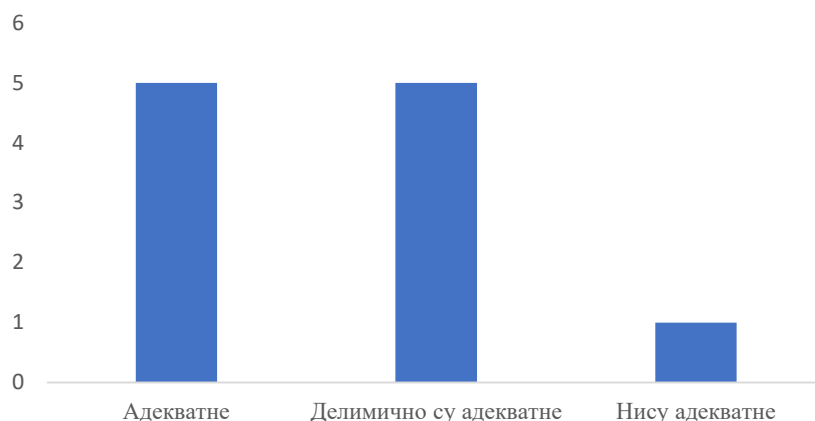

Извор: Аутори

Већина консултаната дала је позитивну оцену за административне процедуре у фази имплементације ИПАРД пројекат, нити један консултант није дао негативну оцену.

Графикон 3.19. Одговор на питање: *Како оцењујете административне процедуре у фази исплате ИПАРД пројекта?*

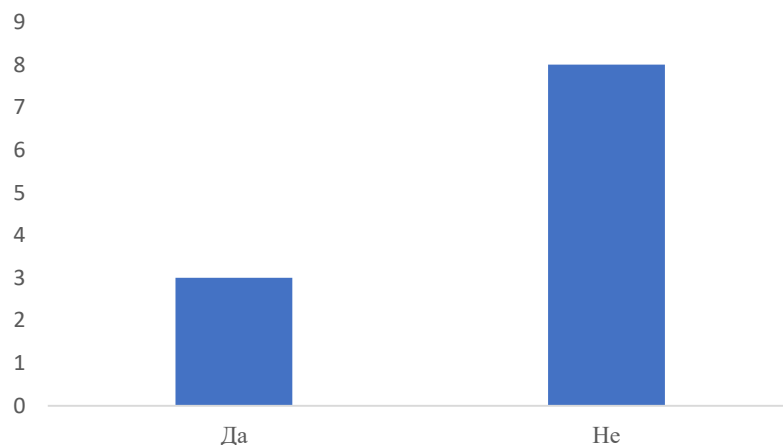

Извор: Аутори

Већина консултаната дала је позитивну оцену за административне процедуре у фази исплате ИПАРД пројекат, док је јадан дао негативну оцену.

Коментар: Сасвим је у реду да се контролише све на пољопривредном газдинству. Службеници требају да покажу већу заинтересованост да се могући проблеми на ПГ реше на исправан и брз начин.

Графикон 3.20. Одговор на питање: *Сматрате ли да услови других управних тела и прописи других надлежности битно отежавају остваривање права на ИПАРД подстицаје (грађевинске дозволе, издавање различитих сагласности и сл.)?*

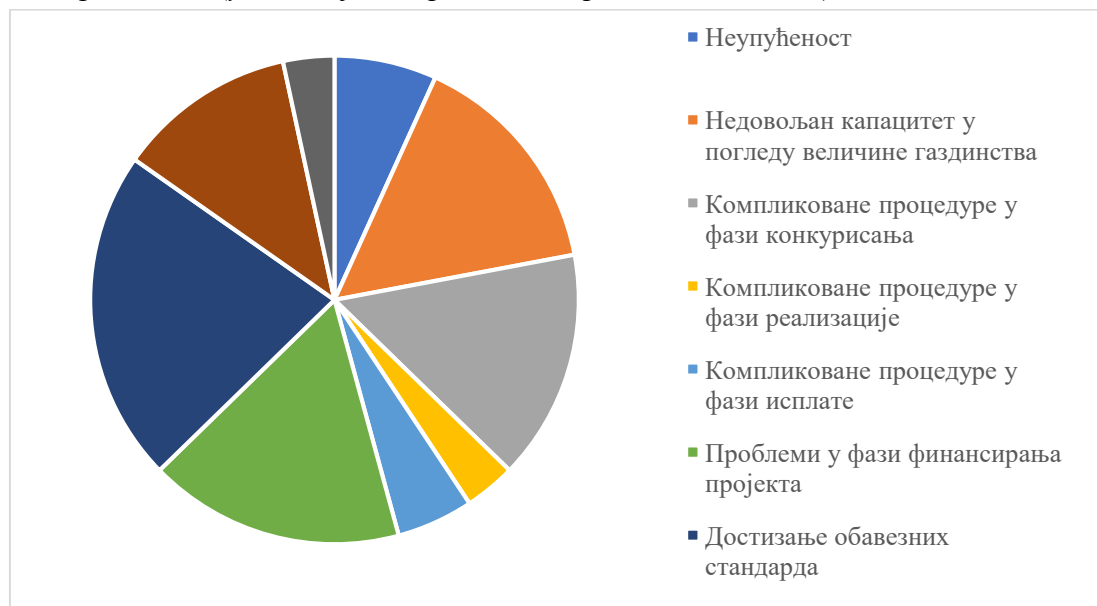

Извор: Аутори

Осам консултаната дало је негативну оцену административним процедурама које се тичу пре свега издавању грађевинских дозвола за објекте намењене коришћењу у пољопривреди.

Коментар: Сасвим је у реду да се контролише све на пољопривредном газдинству. Службеници би требало да покажу већу заинтересованост да се могући проблеми на ПГ реше на исправан и брз начин.

Графикон 3.21. Одговор на питање: *Наведите најзначајније препреке апсорпције ИПАРД средстава (уколико је потребно потврдите више поља)*

Извор: Аутори

Готово сви консултанци истичу као највећу препреку о остваривању права на подстицаје у оквиру ИПАРД II програма задовољење стандарда, нарочито за сточарску производњу. Друго по значају су неупућеност подносиоца захтева, компликоване процедуре у фази конкурисања, и недовољни капацитети.

Препоруке за унапређење ИПАРД II програма:

1. У случају да испоручилац не може да испоручи опрему УАП тражи потврду да је планирани добављач престао са радом. Требало би увести прихватања и промене испоручиоца када исти није престао са радом већ само не може испоручити опрему услед других разлога.
2. Било би неопходно увести транспарентније процедуре у погледу утврђивања референтних цена, као и код процена тако званих “вештачки створених услова”.
3. Убрзање поступка при издавању решења за одобравање пројекта и реализације инвестиције. Ово је проблем у свим секторима, али посебно се тиче изградње објеката. Очит пример је изградња силоса, где се годину дана изгуби на чекање решења, затим почетак реализације инвестиције мора да сачека повољне временске услове, где на овај начин силос ступа у функцију тек у трећој години. То је замерка корисника који одустају да чекају толики период и самостално финансирају цео пројекат.
4. Ограничења у делу исплате су посебан проблем за средња предузећа. Ова предузећа могу да више конкуришу, а тиме и да запосле већи број људи, обезбеде повољније цене на тржишту, или плате веће порезе држави.
5. Електронско пријављивање пројеката би убрзало целу процедуру.
6. Боља комуникација службеника УАП са консултантима.

3.3.3.6. Извештај о налазима са одржаних интервјуа са представницима ПССС

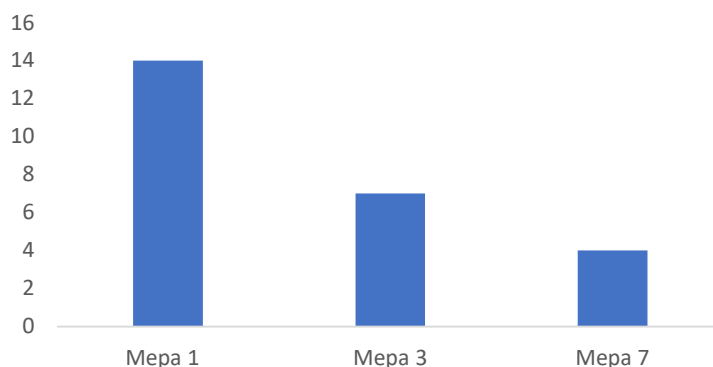
Укупно је спроведено четрнаест структурираних интервјуа са представницима ПССС.

С обзиром да је управљање системом пољопривредне саветодавне службе у Централној Србији поверен МПШВ, док је у АП Војводини поверен Секретаријату за пољопривреду, водопривреду и шумарство, анализа рада ПССС у систему ИПАРД је

урађена посебно за Централну Србију и посебно за АП Војводину. У Централној Србији налази се 22 ПССС, док се у АП Војводини налази њих 12.

Најзначајнији ставови до којих се дошло током структурираног интервјуа су следећи:

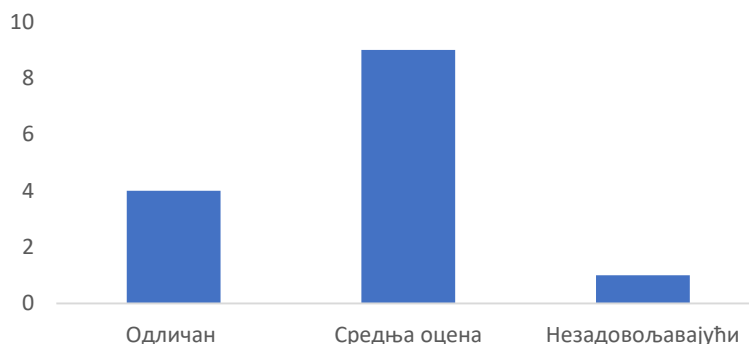
Графикон 3.22. Одговор на питање: *Радили смо/оспособљени смо за рад на*

Извор: Аутори

Сви анкетирани ПССС су оспособљени за подршку у оквиру Мере 1, док је 7 ПССС одговорило да је оспособљено за Мери 3, а четири и за Мери 7.

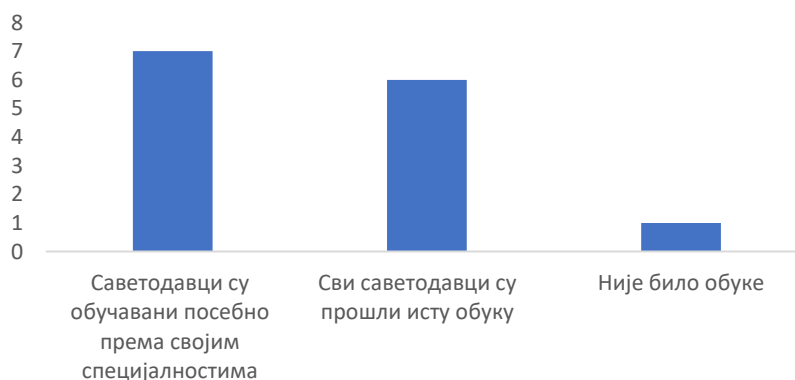
Графикон 3.23. Одговор на питање: *Како оцењујете систем трансфера знања промоције и обуке саветодаваца у ПССС везано за ИПАРД?*

Извор: Аутори

Већина представника ПССС дала је средњу оцену систему трансфера знања у ИПАРД II програму.

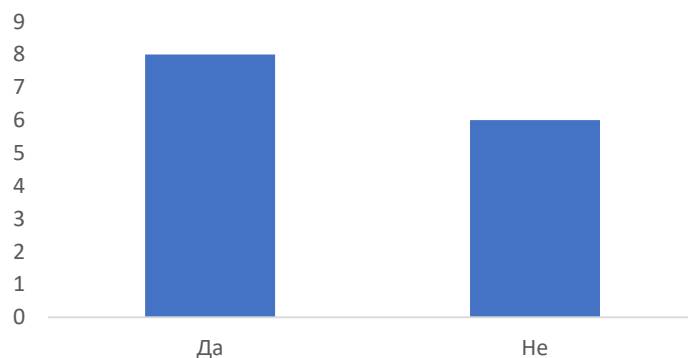
Графикон 3.24. Одговор на питање: *Обука саветодаваца у ПССС везано за ИПАРД је обухватила?*

Извор: Аутори

Према наведеном истраживању само један ПССС није имао обуку везану за ИПАРД II програм.

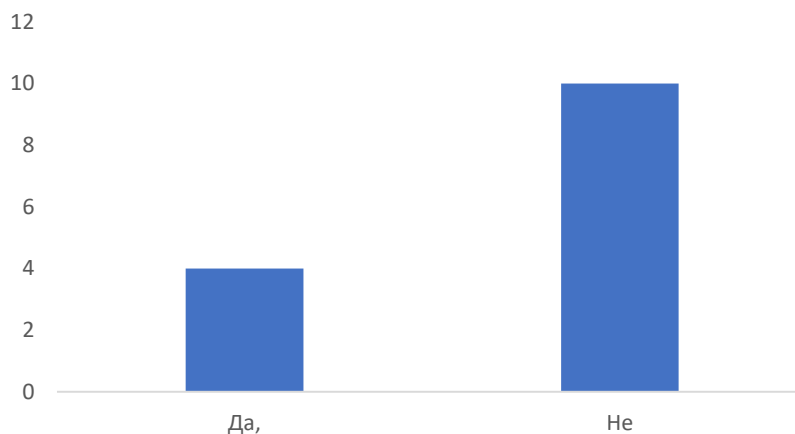
Графикон 3.25. Одговор на питање: *Имам одређени део радног времена у коме радим на ИПАРД програму?*

Извор: Аутори

Већина саветодаваца из АП Војводине нема део радног времена који посебно може посветити подршци корисницима ИПАРД II програма.

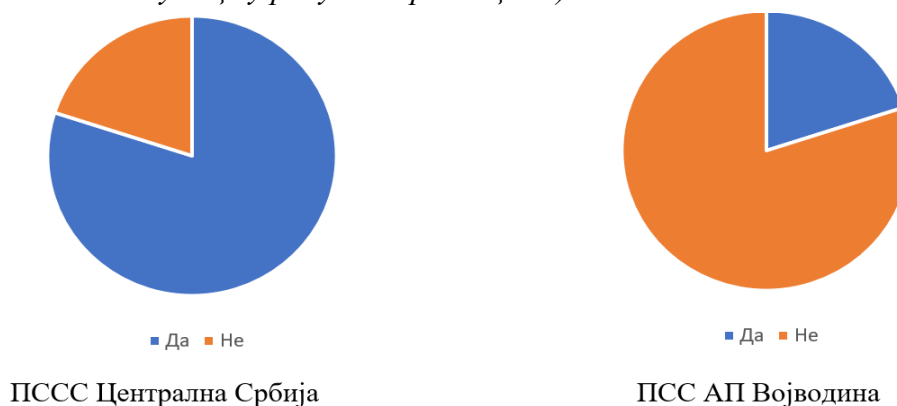
Графикон 3.26. Одговор на питање: *Постоји специјализација/подела посла у раду на ИПАРД?*

Извор: Аутори

У ПССС службама само у четири случајева је извршена подела рада тако да сваки члан тима ради одређени део посла.

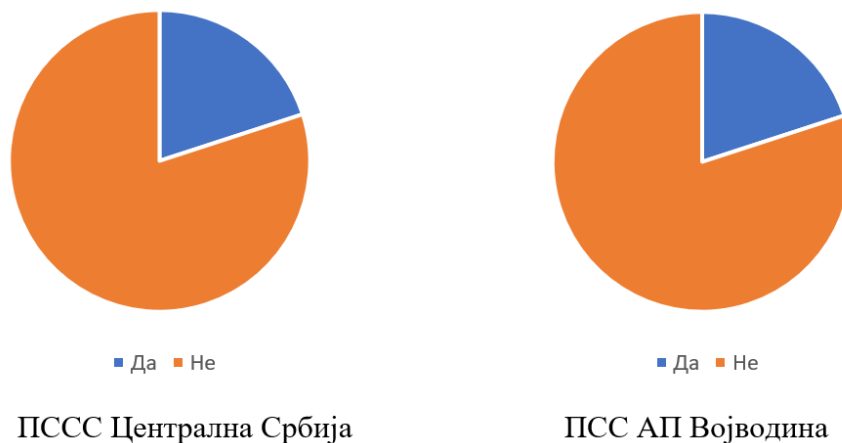
Графикон 3.27. Одговор на питање: *Након завршене обуке имамо подршку у раду са корисницима на ИПАРД програму (институцију којој можемо да се обратимо за питања везан за недоумице у раду са корисницима)?*

Извор: Аутори

У овом случају евидентна је разлика у подршци у ПССС у Централној Србији који у већину случајева имају подршку и могу добити одговоре на питања која се појављују у раду са клијентима.

Графикон 3.28. Одговор на питање: *Резултати рада са корисницима прате се и оцењују?*

Извор: Аутори

Праћење резултата рада у подршци корисницима на ИПАРД II програму је заступљено у мањем обиму.

Графикон 3.29. Одговор на питање: *Како оцењујете претходно знање и информисање корисника о ИПАРД програму?*

Извор: Аутори

Знање корисника је оцењено од највећег броја испитаника као осредње.

Графикон 3.30. Одговор на питање: *Наведите најзначајније препреке за кориснике ИПАРД програма*

Извор: Аутори

Највећи број испитаних ПССС сматра да је највећа препрека већој апсорпцији ИПАРД средстава у тешкоћама у испуњавању обавезних ЕУ и националних стандарда, као и опште неупућености потенцијалних корисника у ИПАРД II програм.

Препоруке за унапређење ИПАРД II програма:

1. *Побољшати контакт ПССС са ИПАРД Агенцијом (успостављање директне линије за питања ПССС).*
2. *Обука саветодаваца према специјалностима за рад на појединим сегментима ИПАРД - а.*
3. *Поједноставити процедуре, снизити захтеве у погледу достизања стандарда.*
4. *Омогућити коришћења субвенционисаних кредита за ИПАРД инвестиције.*

4. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА И ПРЕПОРУКЕ

4.1. Активност 1. Евалуација заједничких контекст показатеља

I Социо-економски показатељи

Налаз 1. Сви социо-економски показатељи (изузев броја запослених по концепту националних рачуна) доступни су на националном нивоу, а већи број њих и на нивоу НСТЈ 2 (ниво региона). Званични произвођач је РЗС (изузев показатеља који се односи на површину територије), праћење индикатора је усаглашено са методологијом Еуростата, што даје висок квалитет и ниво поузданости података.

Препорука 1. Наставити усаглашавање методологије праћења показатеља са препорученом методологијом Еуростата.

Налаз 2. Недостајући су показатељи који се односе на становништво, територију и БДП по становнику према типу региона, у складу са урбано-руралном типологијом ЕК (претежно рурални региони, средњи и претежно урбани региони).

Препорука 2. Потребно је напустити досадашњу статистичку класификацију насеља по типу (градска и остала) и применити класификацију подручја за ниво области НСТЈ 3 према прихваћеној урбано-руралној типологији ЕК и Еуростата (енг. *Urban-rural Typology*). Након Пописа становништва, домаћинстава и станова 2021. године (када РЗС буде располагао подацима о просторној дистрибуцији становништва до нивоа кућног броја и формираном мрежом популационих гридова величине 1 km²), очекује се да РЗС уради класификацију просторних јединица за ниво општине (*LAU 2*), према степену урбанизације у складу са *DEGURBA* методологијом, што ће бити основ и за израду типологије региона (ниво области НСТЈ 3), према урбано-руралној типологији ЕК (претежно урбани региони, средњи и претежно рурални региони). Видети Прилог 1. Извештаја.

Налаз 3. РЗС не располаже показатељима „стопа запослености“ и „стопа незапослености“ за национални ниво према степену урбанизације, односно типу подручја (слабо/средње/густо насељена подручја).

Препорука 3. Потребно је да РЗС уради класификацију просторних јединица за ниво општина (*LAU 2*) према степену урбанизације, у складу са методологијом *DEGURBA*, што се очекује након Пописа становништва, домаћинстава и станова 2021. године. Видети Прилог 1. Извештаја.

Налаз 4. Недостаје статистичко праћење „броја запослених“, по концепту националних рачуна, укупно и по секторима делатности, услед чега није могуће израчунати ни изведени показатељ „продуктивност радне снаге, укупно и по секторима (примарни, секундарни и терцијални сектор)“.

Препорука 4. РЗС је потребно да успостави индикатор „број запослених“ по концепту националних рачуна. Постојећи подаци РЗС за период 2015-2017. година имају карактер експерименталних и нису за јавну употребу.

II Секторски показатељи

Налаз 5. Показатељ „Продуктивност радне снаге у пољопривреди“ (*ЕУР/ГРЈ*)“ није могуће обрачунати, с обзиром да РЗС не прати запосленост у пољопривреди (утрошак радне снаге) у ГРЈ. ГРЈ обрачунате су према Економским рачунима пољопривреде за период 2007-2017. година (у оквиру пројекта ИПА 2015), међутим подаци нису објављени и још увек нису за јавну употребу.

Препорука 5. У оквиру РЗС - Економски рачуни пољопривреде успоставити статистику праћења утрошка радне снаге у пољопривреди у ГРЈ.

Налаз 6. Показатељ „Бруто инвестиције у основна средства у пољопривреди“ по концепту економских рачуна пољопривреде (РЗС) није доступан.

Препорука 6. Као супститут овом показатељу, док РЗС – економски рачуни пољопривреде не буду располагали овим показатељем, користити бруто инвестиције у основна средства у пољопривреди по концепту националних рачуна (РЗС, подаци доступни на упит).

Налаз 7. Вредности показатеља који се прикупљају реализацијом *пописа пољопривреде* и *анкетним истраживањем структуре пољопривредних газдинстава* (FSS), имају висок ниво квалитета и поузданости, а методологија њиховог прикупљања је у потпуности усклађена са препорученом методологијом Еуростата.

Препорука 7. Наставити праћење показатеља у складу са препорученом методологијом Еуростата.

Налаз 8. Анкетно истраживање *структуре пољопривредних газдинстава*, требало би да се реализује у међупописном периоду на сваке 3 године, међутим, услед недостатка финансијских средстава ово истраживање нема динамику коју препоручује Еуростат (након Пописа пољопривреде 2012. године, Анкета о структури пољопривредних газдинстава реализована је тек 2018. године).

Препорука 8. Осигурати финансијска средства у буџету РС за реализацију Анкете о структури пољопривредних газдинстава (РЗС).

Налаз 9. Показатељ везан за шуме прати се различитом методологијом од стране различитих институција и организација (МПШВ, РЗС, FAO).

Препорука 9. Према препорукама ЕК *DG AGRI*, показатељ „Шуме и остало пошумљено земљиште“ пратити на основу националних извештаја и процена о шумама који се припремају у оквиру *FAO Global Forest Resources Assessment (FRA)*.

Налаз 10. Праћење показатеља „Број лежајева у колективним туристичким смештајним објектима“, који обезбеђује РЗС, усклађено је са методологијом Еуростата, али РЗС овај податак не објављује (подаци доступни само на упит). РЗС објављује податак о укупном броју лежајева на националном нивоу (сталних и помоћних) у свим објектима, који на комерцијалној основи пружају услуге смештаја, укључујући и оне класификоване у оквиру гране 559 (Остали смештај: кола за спавање и ручавање, радничка преноћишта и сл).

Препорука 10. Обезбедити доступност овог показатеља у публикацијама и/или електронској бази података РЗС, уз искључење броја лежајева у оквиру гране 559.

Налаз 11. Показатељ „Број лежајева у колективним туристичким смештајним објектима“, који обезбеђује РЗС има средњи ниво поузданости, имајући у виду да један број туриста у објектима у власништву физичких лица (приватним собама, кућама и становима ...) није обухваћен статистичким истраживањем због непријављивања гостију.

Препорука 11. Успостављањем Централног информационог система (ЦИС, Е туриста) у области угоститељства и туризма, омогућити РЗС преузимање података о туристичком промету и смештајним капацитетима (преузимањем податка из административног извора подаци РЗС ће бити поузданији и вишег квалитета).

III Показатељи животне средине

Налаз 12. На пољу прилагођавања и даљег развоја методолошке основе за успостављање и континуирани мониторинг задатих показатеља животне средине није урађено много у протеклом периоду, па се већина показатеља још увек не прати. Као најзначајнији ограничавајући чиниоци препознати су: недовољан ниво комуникације између јавних служби надлежних за успостаљање и праћење показатеља, затим недовољан ниво знања и информисаности стручног особља у надлежним јавним службама о задатим показатељима,

као и недостатак људских капацитета и финансијских средстава за континуирано праћење задатих параметара.

Препорука 12. Стварање адекватних услова за успостављање и праћење задатих показатеља у области животне средине, у смислу јачања међу-институционалне сарадње, унапређења знања људских ресурса и повећања њихових физичких капацитета, као и стварања стабилне финансијске основе за континуирано праћење задатих показатеља.

Налаз 13. Показатељ *Индекс пољских птица на пољопривредном земљишту* још увек није саставни део редовног мониторинга животне средине у Србији. Надлежне службе нису информисане о обавези праћења овог показатеља, не постоји методолошка основа за његово успостављање, а потребно је обезбедити и људске ресурсе за рад на терену. У Србији се тренутно располаже само подацима о популацији ливадских и шумских птица за период 2000-2012. године, који су добијени на основу различитих програма праћења појединачних врста или група врста птица, пре свега преко научно-истраживачких и програма заштите. Кључни недостаци постојеће базе података о популацији ливадских и шумских птица односе се на неуједначеност временских серија.

Препорука 13. Информисати надлежне службе о обавези праћења показатеља; донети подзаконске прописе којима се ближе одређује форма мониторинга биодиверзитета, осим за заштићена подручја и заштићене врсте; развити методолошку основу за креирање и праћење показатеља; обезбедити људске и финансијске ресурсе за континуирано праћење показатеља.

Налаз 14. Показатељ *Травњаци (према статусу заштите)* још увек није успостављен и није део мониторинга стања животне средине у Србији. Агенција за заштиту животне средине спровела је идентификацију и мапирање типа 1 пољопривредног земљишта високе природне вредности (пољопривредно земљиште са великим уделом полуприродне вегетације) у периоду 2008-2010. године, укључујући и травњаке. Међутим, за креирање индикатора и успостављање мониторинга неопходно је извршити детаљно мапирање подручја пољопривредног земљишта.

Препорука 14. За успостављање овог показатеља неопходно је извршити детаљно мапирање подручја пољопривредног земљишта високе природне вредности, успоставити адекватну методологију процене и обезбедити услове (људске и финансијске ресурсе) за континуирано праћење показатеља.

Налаз 15. Показатељ *Заштићене шуме* још увек није успостављен, иако је Србија потписница резолуције донете на четвртој министарској конференцији о заштити шума Европе (MCPFE, а сада FOREST EUROPE) у Бечу од 2003. године. Усвојени критеријуми и индикатори одрживог газдовања шумама су оквирног карактера, тако да њихова реална примена подразумева проверу и хармонизацију на националном нивоу, чиме се ствара основа за успостављање индикатора.

Препорука 15. За успостављање овог показатеља, потребно је извршити адаптацију методолошке основе и успоставити MCPFE класификацију очувања биодиверзитета и пејзажа на националном нивоу, а затим обезбедити услове за континуирано праћење површина заштићених шума у оквиру сваке MCPFE класе.

Налаз 16. Праћење показатеља *Квалитет воде* делимично се спроводи. У оквиру подиндикатора *Нитрати у слаткој води* врши се контрола садржаја нитрата у површинским и подземним водама, што је део редовног мониторинга стања животне средине у Републици Србији и врши се континуирано у периоду 2008-2017. године. Међутим, категоризација квалитета воде се не врши према препорученој методологији ЕК. Са друге стране, подиндикатор *Бруто биланс хранљивих састојака* у пољопривредном земљишту се не прати. За сада се квалитет пољопривредног земљишта контролише преко пројеката које финансирају МПШВ И СПВШ.

Препорука 16. У оквиру подиндикатора *Нитрати у слаткој води* потребно је ускладити категорије квалитета на основу задатих граничних вредности нитрата за површинске и подземне воде, како би добијени подаци били упоредиви са земљама Европске Уније. Такође, потребно је извршити адаптацију методолошке основе за праћење подиндикатора *Бруто биланс хранљивих састојака*, односно потенцијалног вишка азота и фосфора у пољопривредном земљишту.

Налаз 17. Методолошка основа за праћење показатеља *Ерозија земљишта водом* још увек није усклађена са захтевима Европске комисије. Финансирањем различитих пројеката врше се спорадичне процене о губитку земљишта услед ерозионих процеса различитих форми и интензитета у појединим подручјима Србије.

Препорука 17. Обезбедити услове за реамбулацију карте ерозију Србије уз коришћење различитих база података земљишног покривача, сателитских снимака, истраживања научних и високообразовних институција. Методолошку основу прилагодити захтевима Европске комисије. Податке обрадити применом модела *RUSLE, PESERA, G2, MESALES* и слично.

Налаз 18. У Србији се у оквиру статистике енергетике (РЗС) прате биланси биогаса и дрвних горива, али се не прати производња *обновљиве енергије у пољопривреди и шумарству*. Упоредивост постојећих података које објављује Републички завод за статистику није потпуна са земљама ЕУ, првенствено због одступања у мерним јединицама, али се подаци могу користити при анализи. Генерално, правни оквир у области производње обновљиве енергије још увек није у потпуности усклађен са регулативама ЕУ, произведене количине неких врста горива су још увек веома мале, те се њихова евиденција не води.

Препорука 18. Ускладити методолошку основу за праћење овог показатеља према препорукама ЕК.

4.2. Активност 2. Административно поједностављење обраде поднетих захтева

У периоду 2017-2019. године реализовано је пет јавних позива за Меру 1 и два јавна позива за Меру 3, док је спровођење трећег јавног позива за Меру 3 у току у време израде Извештаја. Уочава се кашњење у спровођењу ИПАРД II програма, пре свега услед кашњења у почетку спровођења програма.

Планиране мере (у поступку акредитације), Мера 4 - Агроеколошко-климатске мере и мера органске производње, Мера 5 - Имплементација локалних развојних стратегија, Мера 7 - Диверзификација пољопривредних газдинстава и развој пословања, као и Мера 9 - Техничка помоћ, нису почеле са применом у периоду 2017-2019. године.

За Меру 1 у оквиру Првог, Другог, Трећег, и Четвртог јавног позива, и Меру 3 у оквиру Првог и Другог јавног позива укупно је поднето 1.173 захтева за одобравање пројеката, односно 1.066 захтева за Меру 1 и 107 захтева за Меру 3. Укупни трошкови за Меру 1 у оквиру Првог, Другог, Трећег, и Четвртог јавног позива, и Меру 3 током Првог и Другог јавног позива износе 176.171.467 ЕУР, од чега 123.937.360 ЕУР за Меру 1, односно 52.434.107 ЕУР за Меру 3.

У анализираном периоду, за Меру 1 је одобрено 263 захтева, а за Меру 3, 24 захтева. Број исплаћених захтева је 145, са укупним износом исплаћене подршке од 6.103.360 ЕУР.

Планом истраживања за Активност 2. дефинисане су области које ће бити анализиране кроз истраживачка питања. У табели 4.1. дат је преглед резултата истраживања.

Табела 4.1. Сумарни преглед налаза истраживања за Активност 2

Област	Предмет истраживања	Налаз
Истраживачка питања везана за степен реализације циљева и ИПАРД управљачку структуру	У ком степену су реализовани постављени циљеве ИПАРД II програма?	Кашњење у спровођењу ИПАРД II програма. Разлози су пре свега у томе што све планиране мере нису акредитоване, дужина процедуре административне обраде у свим фазама, потреба за унапређењем знања корисника, потребе за укључивањем шире групе корисника и друго. Основна карактеристика до сада спроведеног програма је у обе мере мали број захтева из сектора сточарства услед пре свега захтева у погледу испуњења техничких стандарда за овај сектор.
	Да ли је ИПАРД управљачка структура постављена адекватно за испуњавање циљева ИПАРД II програма?	ИПАРД управљачка структура у потпуности је успостављена, сарадња између институција је добра, колегијуми између ИПАРД УТ и ИПАРД Агенције одржавају се на недељном нивоу, састанци ИПАРД II Одбора за праћење добро су припремљени и одржавају се редовно. Уочена је потреба за продужавањем рока након измене ИПАРД правила, како би се ИПАРД Агенцији омогућила боља припрему за имплементацију.
	Да ли се мониторинг и евалуација ИПАРД II програма врши адекватно постављеним циљевима ИПАРД II програма?	Успостављен је систем мониторинга и евалуације ИПАРД II програма. Уочене су могућности за даље унапређење овог сегмента кроз увођење допунских програмских индикатора од стране ИПАРД УТ, као и унапређења система обраде података од стране ИПАРД Агенције.
Истраживачка питања везана за фазу подношења захтева	Да ли су специфични критеријуми прихватљивости постављени адекватно за испуњавање циљева ИПАРД II програма?	Уочена је потреба за изменом специфичних критеријума прихватљивости и у случају Мере 1 и Мере 3 са циљем укључивања већег броја учесника кроз омогућавање <i>Start-up</i> инвестиција.
	Да ли је број и начин објаве конкурса адекватан за испуњавање циљева ИПАРД II програма?	Повећање броја позива и у случају Мере 1 и Мере 3 би према искуству других земаља у фази коришћења претприступних ЕУ фондова било од користи за спровођење ИПАРД II програма. Индикативни план годишњих позива уколико би био обавезујући за примену довео би до повећања извесности на страни корисника и омогућио темељнију припрему документације.
	На основу досадашњег спровођења ИПАРД II програма да ли постоје потребе за унапређењем рада консултантских кућа ангажованих на спровођењу ИПАРД II програма?	Значајан напор је учињен везано за информисање и обуку консултантских кућа. Додатно унапређење у овом сегменту би се остварило уколико би се уз списак корисника који су одобрени објављивали и подаци о консултантским кућама које су биле укључене у подршци. На овај начин потенцијални корисници би могли да изаберу консултанте на бази њихових резултата.
	Да ли документација и административне процедуре у фази подношења захтева одговарају потребама ИПАРД програма?	Најзначајнији отежавајући административни захтев је уочен на страни обавезе прикупљања три понуде. Значајно унапређење ИПАРД II програма како за кориснике, тако и на страни административне обраде захтева би се постигло преласком на систем једна понуда плус референтне цене.
	Да ли су рокови решавања захтева адекватни за испуњавање циљева ИПАРД II програма?	Дужи рокови административне обраде захтева су важан фактор у даљем унапређењу спровођења ИПАРД II програма. Анализа је показала да се значајан број потенцијалних корисника не опредељује за конкурисање услед потребе за инвестицијом у краћем року у односу на динамику ИПАРД II програма. Такође је уочено да се код Мере 1 – набавка нових трактора на одобрења захтева чека дуги временски период (листа се помера одустајањем одобрених подносилаца захтева), на овај начин и поред евидентно позитивних ефеката које овакав систем има, корисници су дуги временски период искључени из конкурисања на Мери 1, са друге стране отежава се обрада

		предмета.
	Да ли су процедуре у решавању жалби у складу са роковима и поступком који је прописан?	Утврђено је повремено кашњење у достављању жалби у другом степену, од стране ИПАРД Агенције према Комисији за решавање жалби у другом степену МПШВ.
Истраживачка питања везана за фазу реализације пројекта:	Да ли систем финансирања ИПАРД инвестиција адекватан за испуњавање циљева ИПАРД II програма?	У подршци финансирање ИПАРД II пројекта постоји значајан простор за напредак. Анализом су евидентирана два правца, прво да се на основу позитивних искустава других ЕУ земаља као што је Република Хрватска анализира могућност коришћења субвенционисаних кредита у ову намену, с обзиром да се тиме не субвенционише ИПАРД пројекат већ сам кредит. Други правац је унапређење сарадње ИПАРД Агенције и комерцијалних банака у циљу омогућавања провере статуса ИПАРД решења, стављања забележбе на решење и евентуалне аутоматске наплате банке при исплати корисника. Наведено би значајно умањило ризик кредитирања што би довело до унапређења услова кредитирања ИПАРД пројекта.
	Да ли документација и административне процедуре у фази имплементације пројекта одговарају потребама ИПАРД II програма?	Уочена је потреба повећања флексибилности у фази имплементације ИПАРД пројекта, нпр. појављује се проблем да одабрани испоручилац не може испоручити опрему, у оваквим случајевима тражи се потврда да је испоручилац престао са радом. Потребно је увести могућност замене одабраног испоручиоца и у другим оправданим случајевима иако није престао са радом.
	Да ли процес утврђивања достизање националних и ЕУ стандарда одговара потребама ИПАРД II програма?	У погледу техничких тела учињен је значајан напредак у успостављање овог сегмента. Уочена је потреба за објављивањем контролних листа које нису објављене, континуирану обуку, израду практичних упутстава и водича нарочито важно у случају управљања стајњаком, директно повезивање техничких тела са базама података које су од значаја за рад. Утврђено је да је рок за корективне мере у случају евентуалних неусаглашености корисника кратак, тако да је потребно продужење периода за вршење надзора техничких тела.
Истраживачка питања везана за фазу исплате пројекта	Да ли документација и административне процедуре у фази имплементације пројекта одговарају потребама ИПАРД програма?	У фази исплате нису уочене потребе за изменама административних процедура.
	Да ли су рокови решавања захтева за исплату адекватни за испуњавање циљева ИПАРД II програма?	ИПАРД Агенција успоставила је ефикасну процедуру везану за исплату корисника. Рокови исплате су просечно четири месеца након подношења захтева за исплату. Било би од значаја даље смањење наведеног рока.
Истраживачка питања везана за промоцију, едукацију и подршку ИПАРД II корисницима	Да ли је промоција ИПАРД програма адекватна за испуњавање циљева ИПАРД II програма?	У готово свим промотивним активностима испуњене су планиране активности. Израђени су водичи за Мету 1 и Мету 3, одржане бројне друге промотивне активности.
	Да ли је подршка корисницима адекватна за испуњавање циљева ИПАРД II програма?	ПССС имају велики значај и до сада је урађено пуно у циљу информисања и обуке корисника. Утврђено је да је успостављена виша ефикасност у раду ПССС на територији Централне Србије која је под ингеренцијом МПШВ у односу на ПССС на територији АП Војводине у ингеренцији СПВШ. Утврђена је потреба за вишим степеном формализације рада, која би се остварила кроз израду два униформина захтева за све службе у Републици Србији којим се корисници обраћају за

		<p>оцену испуњености услова за конкурисање и други за помоћ у изради конкурсне документације, именовање пољопривредног саветодавца у свакој ПССС који је надлежан за ИПАРД програм, именовање особа у свакој ПССС које су надлежне за сваки од пет техничких стандарда, израда софтверског решења које ће омогућити пољопривредним саветодавцима брзу оцену корисника да ли испуњавају услове за ИПАРД програм што је и основна улога ПССС. Од изузетне важности за спровођење ИПАРД програма је успостављање формализоване линије комуникације између пољопривредних саветодаваца задужених за ИПАРД подршку и ИПАРД Агенције у циљу константног информисања пољопривредних саветодаваца.</p>
<p>Истраживачка питања везана за општи пословни и административни оквир од значаја за ИПАРД II програм</p>	<p>Које су најзначајније препреке у општем пословном амбијенту и административним процедурама за испуњавање циљева ИПАРД II програма?</p>	<p>Неуједначеност у процедурама издавања дозвола и сагласности у пољопривредном сектору а које су неопходне за конкурисање на ИПАРД програм. У неким локалним самоуправама издавање наведене документације је у кратком року и ефикасно, док је у другим отежано и захтева дуг временски период. Друго утврђена је потреба за омогућавање директног приступа ИПАРД Агенције подацима РГЗ, Регистру одобрених објеката који се води у Управи за ветерину, бази података Пореске управе и локалних самоуправа што би у значајној мери унапредило административну обраду захтева. Надаље од значаја је од стране МПШВ унапређење Централног регистра објеката у који се уписују прерађивачки капацитети.</p>

Препоруке за унапређење

ИПАРД Управљачко тело

За даље унапређење рада ИПАРД УТ предложено је 11 препорука.

- ✚ **Препорука 1:** У случајевима измене/допуне ИПАРД правилника који онда подразумева измене процедура по којима ИПАРД Агенција спроводи исте (пошто се процедуре ИПАРД Агенције мењају тек по измени правилника)⁹, оставити дужи временски период до објаве позива који ће омогућити ИПАРД Агенцији успостављање процедура које су неопходне за спровођење јавног позива.

Очекивани ефекат: ИПАРД Агенција би добила довољно времена да усклади процедуре имплементације.

- ✚ **Препорука 2:** Унапређење праћења имплементације ИПАРД II програма. Предлаже се успостављање следећих индикатора за праћење имплементације ИПАРД II програма:

Индикатори засновани на подацима ИПАРД Агенције:

(1) праћење резултата спровођења ИПАРД II програма код корисника који су у систему ПДВ и ван система ПДВ-а за Мере 1 и то: а) броја поднетих и броја одбијених захтева; б) броја и резултата контрола на лицу места и техничких тела; в) броја решења о одобрењу захтева; г) износа подршке; д) броја и износа исплаћених захтева; њ) % исплаћених захтева у односу на решења о одобрењу захтева; и е) економски показатељи реализације пројекта (из пословног плана);

(2) праћење корисника по категоријама величине инвестиције, код обе мере. Код Мере 1, успоставити праћење по категоријама корисника са износом одобрене

⁹ Свака измена процедура захтева одобрење НАО тј. ЕК (у зависности од сложености истих) и може да траје од пар недеља (минимум месец дана) до пар месеци

подршке од 5.000-10.000 ЕУР; од 10.000-15.000 ЕУР; 15.000-20.000 ЕУР; 20.000-50.000 ЕУР; 50.000-100.000 ЕУР; и преко 100.000 ЕУР. Код Мере 3, праћење корисника по категоријама одобрене подршке које би обухватиле категорије од 20.000-30.000 ЕУР; 30.000-40.000 ЕУР; 40.000-60.000 ЕУР; 60.000-100.000 ЕУР; и преко 100.000 ЕУР. Предлажу се следећи индикатори за праћење сваке од наведених категорија корисника: а) број поднетих и број одбијених захтева; б) број и резултати контрола на лицу места и техничких тела; в) број решења о одобрењу захтева; г) износ подршке; д) број и износ исплаћених захтева; њ) % исплаћених захтева у односу на решења о одобрењу захтева; и е) број новостворених радних места (брuto) и ж) економски показатељи реализације пројекта (из пословног плана);

(3) праћење резултата спровођења Мере 1 за кориснике категорисане по величини газдинства за сваки сектор пратили би се по одговарајућим категоријама величине газдинства: а) број поднетих и број одбијених захтева; б) број и резултате контрола на лицу места и техничких тела; в) броја решења о одобрењу захтева; г) износ подршке; д) број и износ исплаћених захтева; њ) % исплаћених захтева у односу на решења о одобрењу захтева; е) број новостворених радних места (брuto) и ж) економски показатељи реализације пројекта (из пословног плана);

(4) Праћење захтева на које је у случају формирања ранг листе примењено правило "First come first served rule" и за које су примењени критеријуми селекције, на основу Анекса N1 10 процедура УТ за мониторинг.

(5) праћење података везаних за капацитете млекара, кланица и других прерађивачких капацитета за Меру 3;

(6) праћење одбијених ИПАРД захтева. Предлажу се следећи индикатори за праћење сваке од наведених категорија за Меру М1 и М 3: а) Име и презиме/назив подносиоца захтева; б) Износ улагања (у ЕУР); в) Износ подршке (у ЕУР); г) Датум одбијања; и д) Разлог одбијања;

(7) праћење обустављених пројеката због одустанка подносиоца ИПАРД захтева. Предлажу се следећи индикатори за праћење сваке од наведених категорија за Меру М1 и М 3: а) Име и презиме/назив подносиоца захтева; б) Износ улагања (у ЕУР); в) Износ подршке (у ЕУР); г) Датум одустајања; и д) Разлог одустајања;

(8) Извештај о најчешћој недостајућој документацији при подношењу захтева;

(9) Извештај о најчешћим недостатцима у садржају документације при подношењу захтева;

(10) подаци о дужницима и то: а) Име и презиме/назив дужника; б) Укупан дуг (у ЕУР); в) Враћени износ (ЕУ део); г) Преостали износ за повраћај (ЕУ део); и д) Враћени износ (РС део); г) Преостали износ за повраћај (РС део); Ђ) Датум извршеног повраћаја; е) Шифра дужника; ж) Узрок дуга.

(11) број очекиваних новостворених радних места из пословних планова подносиоца захтева/предлога пројеката за Меру 3 и Меру 7;

Индикатор заснован на подацима МПШВ: достављање извештаја ИПАРД УТ о резултатима решавања жалби у ИПАРД програму од стране Комисије за поступање по жалбама у поступку остваривања права на ИПАРД подстицаје. Извештај би се достављао квартално и садржао би податке који су дефинисани у Препоруци 38.

Очекивани ефекат: Ефикасно и свеобухватно праћење ИПАРД II програма и примена корективних мера на основу спроведених анализа заснованих на подацима је основ успешног спровођења Програма. У току истраживања наглашена је потреба повећања минималног прага инвестиција за Меру 1 са 5.000 ЕУР. У оквиру истраживања евидентирана је и потреба за повећање минималног прага инвестиција

за Меру 3 са 20.000 ЕУР. Истраживања су показала да би постојала могућа потреба за измену услова прихватљивости за Меру 1 у делу сектора Остали усеви где се минимална површина газдинства под осталим усевима повећава са садашњих 2 ha. Такође за изградњу и опремање складишних објеката (у овом тренутку доња граница је 2 ha) у сектору остали усеви успоставити индикаторе за праћење. Разлози за успостављање индикатора за праћење су у нерационалности обраде малих захтева. Утврђивање оправданости оваквог захтева и правилно одређивање минималног износа подршке могуће је праћењем резултата које су оствариле различите категорије корисника категорисане по величини прихватљиве подршке и за Меру 1 и за Меру 3. Успостављањем оптималних специфичних критеријума прихватљивости и за Меру 1 и за Меру 3, као и минимално прихватљивих износа повраћаја, убрзала би се обрада предмета, повећала ефикасност коришћених средстава и значајно повећала апсорпција средстава ИПАРД програма. Извештаји везани за поступак жалбе у ИПАРД програму су значајан извор информација за евалуацију и даље унапређење ИПАРД програма, омогућили би ИПАРД УТ праћење рокова и резултата спровођења програма.

- ✚ **Препорука 3:** Стварање могућности за коришћење кредита са субвенционисаном каматном стопом за реализацију ИПАРД пројеката. Подржаним кредитима се субвенционише каматна стопа, а не сам предмет инвестиције.

Очекивани ефекат: Већи број реализованих ИПАРД пројеката, већи број захтева, олакшана обрада захтева од стране ИПАРД Агенције. Оваква пракса примењивана је и дала је позитивне резултате у Републици Хрватској.

- ✚ **Препорука 4:** Измена критеријума код Мере 3 где корисник у сектору прераде млека треба да буде уписан у Регистар објеката, односно Регистар одобрених објеката Управе за ветерину у тренутку подношења захтева за одобравање исплате. Измена би била у смислу да се овај услов захтева за одобравање исплате подстицаја. За млекаре које већ послују остало би утврђивање просечне дневне количине млека из претходне године, док би се код нових дневни капацитет утврђивао на основу регистрованог капацитета.

Очекивани ефекат: На овај начин омогућили би се *Start up* пројекти, тј. корисници који се нису до сада бавили привредном активности која је предмет захтева би могли да конкуришу. Повећао би се број захтева, укључили би се нови учесници и друго.

- ✚ **Препорука 5:** Измена критеријума код Мере 3 на начин да се код специфичних критеријума у сектору млека одвоје категорије млека, постојећи критеријуми у погледу просечне дневне количине примљеног млека остају исти за кравље млеко, док се примљено козије и овчије млеко рачуна дупло у односу на кравље млеко. Омогућила би се на овај начин комбинована прерада и крављег и других врста млека с тим да би се све прерађене количине прерачунале на литре крављег млека.

Очекивани ефекат: На овај начин изменом овог специфичног критеријума у сектору млека би се уклониле препреке за прерађиваче козијег и овчијег млека.

- ✚ **Препорука 6:** Измена критеријума код Мере 3 где корисник произвођач вина треба да буде уписан у Вински регистар у тренутку подношења захтева за одобравање пројекта. Измена би била у смислу да се овај услов захтева за одобравање исплате подстицаја.

Очекивани ефекат: На овај начин омогућили би се *Start up* пројекти, тј. корисници који се нису до сада бавили привредном активности која је предмет захтева би могли да конкуришу. Повећао би се број захтева, укључили би се нови учесници и друго.

- ✚ **Препорука 7:** Формирање координационог тела од стране ИПАРД УТ и ИПАРД Агенције које би омогућило посебан канал информисања ПССС у циљу омогућавања континуираног информисања пољопривредним саветодавцима.

Очекивани ефекат: Значајно унапређење трансфера знања према потенцијалним корисницима, смањење процента непотпуних захтева и слично.

- ✚ **Препорука 8:** Успостављање посебног програма едукације и информисања потенцијалних корисника Мере 1 у секторима месо и млеко везано за управљање стајњаком, као и промоцију могућности коришћења ИПАРД програма за финансирање ове врсте инвестиција. Такође и успостављање посебног програма едукације и информисања потенцијалних корисника Мере 3 у секторима месо и млеко везано за стандарде у области животне средине, као и промоцију могућности коришћења ИПАРД програма за финансирање ове врсте инвестиција.

Очекивани ефекат: Унапређење у достизању минималних стандарда у управљању стајњаком и заштити животне средине. Потребне сектора сточарства за инвестицијама у систем управљања стајњаком, као и у случају потенцијалних корисника Мере МЗ прераде анималних производа за инвестицијама у третман отпадних вода су изражене, са друге стране ИПАРД II програм омогућава додатне подстицаје за инвестиције у овим областима. Према спроведеним истраживањима разлог за мали број захтева је услед недовољног знања потенцијалних корисника везано за захтеве у испуњавању стандарда у области заштите животне средине, као и недовољно познавање могућности коришћења ИПАРД програма за ову врсту инвестиција.

- ✚ **Препорука 9:** Додатна континуирана обука инспектора свих ИПАРД техничких тела у циљу квалитетне и уједначене контроле.

Очекивани ефекат: Униформност у контроли свих инспектора, квалитетнија контрола и друго.

- ✚ **Препорука 10:** Израда водича за кориснике Мере 3 везано за инспекцијски надзор у управљању стајњаком који се односи на Пољопривредну инспекцију, као и објава водича на интернет страници ИПАРД.

Очекивани ефекат: Унапређење информисаности корисника.

- ✚ **Препорука 11:** Израда водича за ИПАРД кориснике везано за инспекцијски надзор Инспекције за заштиту животне средине, као и објава водича на интернет страници ИПАРД.

Очекивани ефекат: Унапређење информисаности корисника.

ИПАРД Агенција

За даље унапређење рада ИПАРД Агенције предложено је 16 препорука.

- ✚ **Препорука 12:** Издвајање ИПАРД агенције из састава МПШВ и дефинисање као независне институције.

Очекивани ефекат: Ова препорука сматра се најзначајнијом за унапређење поступка обраде захтева. У овом моменту ИПАРД Агенције је у саставу МПШВ и поступа по Закону о општем управном поступку уз изузећа која су дефинисана посебним законом (Закон о пољопривреди), која су се показала као недовољно адекватна за спровођење ИПАРД програма. Издвајање ИПАРД Агенције као посебне институције би се омогућило спровођење ИПАРД програма од стране ИПАРД Агенције по посебним правилима дефинисаним од стране ИПАРД Агенције што би омогућиле да исте буду у потпуности прилагођене потребама ИПАРД програма.

- ✚ **Препорука 13:** Успостављање регионалних испостава ИПАРД Агенције, препорука у испоставама Управе за трезор (у складу са Акционим планом за Преговарачку групу 11). Наведено би олакшало предају документације и информисање корисника.
Очекивани ефекат: Олакшавање корисницима да дођу до информација и обаве све неопходне радње везано за остваривање права на ИПАРД програм.
- ✚ **Препорука 14:** Увођење *LPIS* система и *IACS* система.
Очекивани ефекат: Врло значајно смањење у времену обраде предмета, унапређење степена контроле испуњености услова за остваривање права на ИПАРД програм.
- ✚ **Препорука 15:** Након формирања листе корисника којима се одобрава реализација ИПАРД пројекта, корисници који немају довољан број бодова би били одбијени услед недостатка средстава за исплату подстицаја.
Очекивани ефекат: Извесност у погледу рокова за одобравање захтева, већа ефикасност у обради захтева и слично. Садашња пракса да се након одустајања одобрених пројеката ранг листа помера и одобравају захтеви који су следећи на реду, поред несумњиво позитивних ефеката има и негативне и то: (1) пробијање рокова обраде захтева; (2) у случају одобрења захтева после дужег временског периода наводе да се стање на газдинству променило и да неће моћи да реализују пројекат; (3) предложено решење да се корисници који нису на листи обуче да процењују шансе да доспеју на листу померањем исте током времена и на основу тога евентуално поднесу захтева за одустајање од поднетог захтева би додатно искомпликовало корисницима ИПАРД програм (један од основних циљева у унапређењу ИПАРД програма је поједностављење процедура).
- ✚ **Препорука 16:** Дефинисање документације која се мора предати прописно попуњена на јавни позив. Даје се препорука за увођење обавезе предаје комплетно и исправно попуњеног обрасца захтева за ИПАРД подстицаје.
Очекивани ефекат: Утврђен је висок број бланко захтева без било какве пратеће документације. На овај начин дефинисала би се минимална документација која се не може накнадно допуњавати већ мора бити прописно попуњена при самој предаји. Искуства Републике Хрватске која је као неопходну документацију прописала, захтев, бизнис план и понуде се показала као превише стриктна, тако да се на основу већ постојећих искустава долази до препоруке да се захтева само уредно и тачно попуњен захтев. Уколико је захтев уредно попуњен олакшава се значајно поступак обраде.
- ✚ **Препорука 17:** Ограничавање у броју продужења реализације пројекта у поступку за одобравање исплате, на не више од два продужења. Наведена препорука би се спровела изменама Закона о пољопривреди и руралном развоју.
Очекивани ефекат: Повећање ефикасности поступака административне обраде у фази реализације пројекат.
- ✚ **Препорука 18:** Увођење централне евиденције пристиглих жалби у ИПАРД Агенцију и одређивање особе надлежне за праћење тока жалбених предмета.
Очекивани ефекат: избегавање могућности кашњења у достављању жалби од стране ИПАРД Агенције другостепеном органу у решавању жалби - МПШВ, с обзиром да би се у евиденцији у којој се налазе све пристигле жалбе могло пратити тренутно стање сваког предмета.
- ✚ **Препорука 19:** У случају да испоручилац не може да испоручи опрему тражи се потврда да је планирани добављач престао са радом. Требало би увести прихватања и промене испоручиоца када исти није престао са радом већ само не може испоручити опрему услед других разлога.

Очекивани ефекат: Унапређење процеса спровођења ИПАРД пројекта, повећање сигурности корисника да ће пројекат бити у потпуности реализован.

- ✚ **Препорука 20:** Измене процедуре по којој је неопходно прибавити три понуде за набавке које прелазе 10.000 ЕУР. Једна понуда би у овом случају била прихватљива с обзиром да постоји и систем референтних цена. На овај начин олакшало би се прикупљање документације за конкурисање корисника, као и обрада и контрола захтева.

Очекивани ефекат: Врло значајан ефекат на поједностављење конкурисања од стране корисника, смањење времена обраде предмета и друго. Позитиван пример у примени ове мере је у Турској.

- ✚ **Препорука 21:** Уз списак одобрених корисника који се јавно објављује додају се и подаци о консултантским кућама које су пружале услуге. На овај начин будући корисници би могли да имају увид у резултате консултантских кућа што би им олакшало избор консултанта.

Очекивани ефекат: Унапређење комплетног процеса спровођења ИПАРД II програма кроз бољу припрему корисника.

- ✚ **Препорука 22:** Допуна Меморандума о сарадњи ИПАРД Агенције и РГЗ, као и стварање техничких могућности које ће омогућити непосредан приступ ИПАРД Агенције подацима РГЗ везаним за грађевинске дозволе.

Очекивани ефекат: Скраћивање рока обраде предмета, смањење могућности грешке у обради и друго.

- ✚ **Препорука 23:** Директан приступ ИПАРД Агенције Регистру одобрених објеката који се води у Управи за ветерину. Тренутно се подаци добијају путем електронске поште, где ИПАРД Агенција шаље упит Управи за ветерину и добија потврду путем електронске поште што продужава процес и доводи до несигурности. Директним приступом Регистру од стране ИПАРД Агенције би се омогућио непосредан приступ потребним подацима,

Очекивани ефекат: Скраћивање рока обраде предмета, смањење могућности грешке у обради и друго.

- ✚ **Препорука 24:** Омогућавање директног приступа ИПАРД Агенције неопходним подацима Пореске управе који су од значаја за рад ИПАРД Агенције.

Очекивани ефекат: Скраћивање рока обраде предмета, смањење могућности грешке у обради и друго.

- ✚ **Препорука 25:** Омогућавање директног приступа ИПАРД Агенције неопходним подацима који се воде у јединицама локалне самоуправе у смислу навођења података о субвенцијама у пољопривредном сектору које ЈЛС воде у електронској форми.

Очекивани ефекат: Скраћивање рока обраде предмета, смањење могућности грешке у обради и друго.

- ✚ **Препорука 26:** Унапређење софтверског решења за евиденцију предмета. Софтверског решење би омогућили да се у једном програму уносе подаци: Сектор за одобравање пројеката, Сектор за контролу на лицу места, Сектор за економско - финансијске послове. Од значаја је да сви наведени сектори уносе податке који су неопходни за мониторинг и евалуацију. Такође се даје препорука да се систем евиденције предмета повеже са софтверским решењем за предјау електронских захтева које је у плану израде (Препорука бр. 27), у циљу аутоматског генерисања података из електронског захтева у софтверско решење за електронску евиденцију предмета.

Очекивани ефекат: Врло значајно унапређење праћење реализације пројеката, смањење могућности грешке с обзиром да се тренутно подаци различитих организационих јединица ИПАРД Агенције воде у засебним базама које нису повезане, док се поједини подаци уносе и више пута у различите базе. Тренутно се извештаји од стране ИПАРД Агенције уносе ручно, што изискује додатну пажњу и одузима много времена, а затим је потребно податке из свих регистара и извештаја опет ручно унети у збирну мониторинг табелу. Тиме се дуплира могућност да дође до грешака у подацима, а такође се дуплира и време потребно за унос података. ИПАРД Агенција активно ради на овом проблему, у току је пројекат израде софтвера, чија се завршна фаза и тестирање очекују врло брзо, а што ће у великој мери позитивно утицати на брзину и квалитет рада и значајно смањити могућност настанка грешака изазваних људским фактором.

✚ **Препорука 27:** Увођење софтверског решења за електронску предају докумената.

✚ **Очекивани ефекат:** Увођење софтверског решења за електронску предају докумената ће олакшати предају докумената, елиминисати или бар свести могућност грешака на минимум.

ИПАРД техничка тела

За унапређење рада ИПАРД техничка тела у ИПАРД програму предложено је 4 препоруке.

✚ **Препорука 28:** Омогућавање инспекторима ИПАРД техничких тела директан приступ бази РПГ. У моменту припреме овог извештаја инспектор не може да изврши директан увид у наведеној бази и провери статус ИПАРД корисника.

Очекивани ефекат: Скраћење временског периода за инспекцијски преглед, смањење могућности грешке, боља припрема инспектора пре контроле и друго.

✚ **Препорука 29:** Повезивање ИПАРД техничког тела - Пољопривредна инспекција са базом Централног регистра објеката. У моменту припреме овог извештаја инспектор не може да изврши директан увид у наведену базу и провери статус ИПАРД корисника за Мери 3.

Очекивани ефекат: Скраћење временског периода за инспекцијски преглед, смањење могућности грешке, боља припрема инспектора пре контроле и друго.

✚ **Препорука 30:** Повезивање ИПАРД техничког тела - Пољопривредна инспекција са Централном базом података Управе за ветерину. На овај начин инспектори пољопривредне инспекције би имали увид везано за регистрацију домаћих животиња на газдинству које је предмет ИПАРД контроле у оквиру Мере 3

Очекивани ефекат: Скраћење временског периода за инспекцијски преглед, смањење могућности грешке, боља припрема инспектора пре контроле и друго.

✚ **Препорука 31:** Успостављање система евиденције контрола ИПАРД корисника од стране Ветеринарске инспекције.

Очекивани ефекат: Наведена евиденција би омогућила праћење до сада спроведених контрола, евентуална унапређења инспекција овог органа, адекватно планирање контрола ИПАРД корисника и друго.

ПССС

Према спроведеним анализама ПССС је у кратком року постигла значајне резултате и има све значајнију улогу у подршци ИПАРД II програма у Републици Србији. У периоду 2017-2019. године ПССС су испуниле готово све планиране индикаторе. У делу послова који се тичу ИПАРД II програма према спроведеним анализама ПССС у АП Војводини имају израженију потребу за развојем система рада у ИПАРД, с обзиром да се постављена

организациона структура може значајно унапредити. За унапређење рада ПССС у ИПАРД програму предложено је 11 препорука.

На основу спроведених анализа дају се следеће препоруке:

- ✚ **Препорука 32:** Именовање одговорног лица руководиоца ИПАРД II програма у свакој ПССС. Према анализама у оквиру студије ПССС службе пољопривредни саветодавци су нарочито у Централној Србији добро организовани и интерно су подељени задаци у раду на ИПАРД. Именовањем руководиоца ИПАРД остварили би се значајни ефекти у повећању ефикасности комуникације.

Очекивани ефекат: Унапређење информисаности корисника.

- ✚ **Препорука 33:** Успостављање директног контакта именованог одговорног лица руководиоца ИПАРД II програма из свих ПССС са ИПАРД Агенцијом. На овај начин путем посебне електронске адресе преко руководиоца ИПАРД, ПССС би се омогућило константно информисање о недоумицама са којима се срећу у току рада.

Очекивани ефекат: Унапређење информисаности ПССС.

- ✚ **Препорука 34:** Именовање одговорних лица за сваки од техничких стандарда у свакој ПССС (једно лице може покривати све или више стандарда).

Очекивани ефекат: Унапређење имплементације обавезних стандарда.

- ✚ **Препорука 35:** Обезбеђење директне везе између ИПАРД техничких тела и лица именованог у ПССС за дати обавезни стандард. Према мишљењу представника ИПАРД техничких тела на овај начин би се значајно унапредио рад, нпр. у случају измене прописа у кратком року сви саветодавци именовани за рад на том техничком стандарду би добили информацију путем електронске поште. Друго, саветодавци именовани за технички стандард би имали праћење и могли би директно да се информишу од свог техничког тела. Према спроведеним анализама успостављање овакве формализоване мреже везане за техничке стандарде би имала велики значај и за друге послове ван ИПАРД-а јер би се добила формализована структура која покрива целу територију Србије.

Очекивани ефекат: Унапређење имплементације обавезних стандарда.

- ✚ **Препорука 36:** Израда два формулара чијим попуњавањем корисник захтева подршку на ИПАРД од ПССС. Успоставио би се: 1) формулар којим се захтева процена прихватљивости пољопривредника за ИПАРД и 2) формулар којим се захтева подршка у поступку остваривања права на ИПАРД. На овај начин унапредило би се и праћење рада саветодаваца. У Централној Србији ПССС имају већ функционалан систем праћење резултата рада ПССС, док је у АП Војводини праћење у мањој мери.

Очекивани ефекат: Унапређење рада ПССС у ИПАРД II програму.

- ✚ **Препорука 37:** Израда контролних листа или софтверског решења за евалуацију ИПАРД потенцијалних корисника од стране пољопривредних саветодаваца. Основна функција у подршци ИПАРД од стране ПССС је у евалуацији да ли су корисници од стране пољопривредног саветодавца прихватљиви за ИПАРД II програм или не. Софтверско решење би се развило у сарадњи са ИПРАД Агенцијом и омогућило пољопривредним саветодавцима да у кратком року унесу податке о кориснику и да систем аутоматски генерише оцену корисника.

Очекивани ефекат: Врло значајно унапређење подршке ИПАРД корисницима.

МПШВ

За ИПАРД унапређење рада МПШВ у ИПАРД програму предложено је 6 препорука.

- ✚ **Препорука 38:** Унапређење евиденције предмета у поступку решавања жалби у другом степену. Унапредила би се већ постојећа евиденција тако да би садржала: (1) назив/име подносиоца жалбе у другом степену; (2) датум пријема жалбеног предмета у ИПАРД Агенцију; (3) датум пријема жалбеног предмета у МПШВ; (4) ИПАРД Мера која је предмет жалбе; (5) Сектор у коме је подносилац жалбе конкурисао; (6) Предмет жалбе; (7) датум решавања предмета у жалби од стране другостепеног органа; и (8) датум достављања решења у другом степену подносиоцу жалбе.

Очекивани ефекат: Унапређење евиденције везано за пријем и решавање жалби учесника у ИПАРД II програму. Наведена евиденција била би од значаја у анализи жалби на предмете у циљу унапређења ИПАРД програма.

- ✚ **Препорука 39:** Повећање броја чланова Комисије за поступање по жалбама у поступку остваривања права на ИПАРД подстицаје, са садашња три члана Комисије, на не мање од пет чланова.

Очекивани ефекат: Анализом је утврђено да садашњи број чланова Комисије није довољан за решавање предмета у другом степену. Повећање броја чланова би омогућило већу ефикасност у обради жалби и решавање жалби учесника у ИПАРД програму у року од 15 дана.

- ✚ **Препорука 40:** Унапређење услова рада Комисије за поступање по жалбама у поступку остваривања права на ИПАРД подстицаје, у смислу додатног награђивања за рад и/или смањења других обавеза које нису везане за рад Комисије.

Очекивани ефекат: Утврђено је да је члановима и секретару Комисије рад на пословима решавања жалби у другом степену допунски посао на већ постојећа радна задужења, стога би се реализацијом ове препоруке омогућили адекватни радни услови.

- ✚ **Препорука 41:** Успостављање процедуре приоритетног потписивања припремљених решења Комисије у МПШВ.

Очекивани ефекат: Скраћивање рока у процедури решавања жалби у ИПАРД програму, од посебног значаја с обзиром да другостепени орган има 15 дана да реши жалбени захтев.

- ✚ **Препорука 42:** Унапређење Централног регистра објеката у који се уписују прерађивачки капацитети. Унапређење Регистра обухвата потребу за стриктнијом контролом података о објектима за прераду, као и обавезу годишњег уноса података о врсти и количинама пољопривредних производа који су примљени на складиштење/прераду.

Очекивани ефекат: Врло значајно унапређење ИПАРД II програма кроз могућност свеобухватнијег праћења субјеката.

- ✚ **Препорука 43:** Објава контролних листа ИПАРД техничких тела – Пољопривредне инспекције, Инспекције за заштиту животне средине и Инспекције заштите на раду на интернет страници ИПАРД.

Очекивани ефекат: Унапређење информисаности корисника.

Локалне самоуправе

- ✚ **Препорука 44:** Значајна препрека у спровођењу ИПАРД II програма је у неуједначеним процедурама издавања дозвола и сагласности (пре свега уочен је проблем издавања грађевинских дозвола) од стране локалних самоуправа. У том циљу од значаја би било: (1) спровођење обука запослених на издавању дозвола и сагласности у локалним самоуправама од стране министарства задуженог за послове грађевинарства, чиме би се унапредиле и уједначиле процедуре издавања дозвола и

сагласности у пољопривредном сектору; и (2) успостављање информационог центра од стране министарства надлежног за послове локалне самоуправе и грађевинарства који би омогућио брзе одговоре представницима локалне самоуправе, као и корисницима везано за издавање грађевинских дозвола за пољопривредне и објекте руралног туризма.

Очекивани ефекат: Врло значајно унапређење ИПАРД II програма кроз олакшано добијање дозвола и сагласности.

Опште препоруке

Препорука 45: Унапређење система награђивања запослених у ИПАРД управљачкој структури. Изменама Уредбе о разврставању радних места и мерилима за опис радних места државних службеника (Сл. гласник РС, бр. 117/05, 108/08, 109/09, 95/10, 117/12, 84/14), чланом 2. би се омогућило изузеће за услове стицања звања запослених. Такође предлаже се коришћење ИПАРД мере Техничка помоћ за додатак на плате запослених.

Очекивани ефекат: Врло значајно унапређење ИПАРД II програма кроз адекватно награђивање лица ангажованих у раду на ИПАРД II програму, као већа мотивисаност, смањен одлив кадрова и слично.

5. ЛИТЕРАТУРА

1. Агенција за привредне регистре, <https://apr.gov.rs/почетна.3.html>
2. Агенција за заштиту животне средине (2016): Индикатори биодиверзитета у Републици Србији 2015, www.sepa.gov.rs/download/Indikator_i_biodiverziteta_2015.pdf
3. Агенција за заштиту животне средине (2016): Пољопривреда и животна средина у Републици Србији - индикаторски приказ, http://77.46.150.206/download/publikacije/Poljoprivreda_2016.pdf
4. Агенција за заштиту животне средине (2019): Животна средина у Србији 2004-2019, www.sepa.gov.rs/download/FIN_JubilarnaPublikacija.pdf
5. Агенција за заштиту животне средине (2019): Извештај о стању животне средине у Републици Србији за 2018. годину, www.sepa.gov.rs/download/Izvestaj2018.pdf
6. Агенција за заштиту животне средине (2019): Резултати испитивања квалитета површинских и подземних вода за 2018. годину, www.sepa.gov.rs/download/vode_godisnji_2018.pdf
7. Агенција за заштиту животне средине, Начин коришћења земљишта у Републици Србији на основу CLC базе података, <http://indicator.sepa.gov.rs/pretrazivanje-indikatora/indikatorilat/allfindp/37e74d6a9f6d46728079ab7857f2c4c2>
8. European cohesion fund and European regional development fund, Guidance document on monitoring and evaluation - the programming period 2014-2020, ISBN 978-92-79-45496-7
9. European Evaluation Helpdesk for Rural Development, https://enrd.ec.europa.eu/evaluation_en
10. European Environmental Agency, Nitrate in rivers in Europe, www.eea.europa.eu/data-and-maps/daviz/rivers-nitrate-3#tab-googlechartid_chart_11_filters=%7B%22rowFilters%22%3A%7B%7D%3B%22columnFilters%22%3A%7B%22pre_config_country%22%3A%5B%22Serbia%22%5D%7D%7D
11. European Environmental Agency, Nitrates in groundwater www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/nutrients-in-freshwater/nutrients-in-freshwater-assessment-published-6
12. Закон о пољопривреди и руралном развоју, Службени гласник РС, бр. 41/09, 10/13 - др. закон и 101/16.
13. Закон о потврђивању оквирног споразума између републике Србије и Европске Комисије о правилима за спровођење финансијске помоћи Европске уније Републици Србији у оквиру инструмента за претприступну помоћ (ИПА II), Сл. гласник РС - међународни уговори, бр. 19/2014.
14. Закон о општем управном поступку, Службени гласник РС, бр. 18/2016, и 95/2018.
15. Закон о обављању саветодавних и стручних послова у области пољопривреде, Службени гласник РС, бр. 30/10.
16. ИПАРД програм за Републику Србију за период 2014–2020. године, Сл. Гласник РС - Закључак о усвајању ИПАРД програма за Републику Србију за период 2014–2020. године: бр. 30/2016-3, 84/2017-30, 20/2019-22, 55/2019-55.
17. МПШВ, Секторска анализа производња и прерада воћа у Републици Србији за потребе ИПАРД III програмирања, СЕЕДЕВ, Прелиминарни извештај из 2019. године.
18. МПШВ, Секторска анализа производња и прераде меса у Републици Србији за потребе ИПАРД III програмирања, СЕЕДЕВ, Прелиминарни извештај из 2019. године.
19. МПШВ, Секторска анализа производња и прераде осталих усева у Републици Србији за потребе ИПАРД III програмирања, СЕЕДЕВ, Прелиминарни извештај из 2019. године.
20. МПШВ (2015): Нацрт - Национални акциони план ублажавања последица суше и деградације земљишта, file:///E:/ИПАРД_2019/Materijal%20i%20podaci/UNCCD_NAP_SRBIA_NACRT.pdf
21. Ministerial Conference on the Protection of Forests in Europe (2015): State of Europe's Forests 2015 Report, www.foresteurope.org/docs/fullsoef2015.pdf

22. Наталија Богданов, Жаклина Стојановић (2006): Методологија утврђивања руралности и идентификација руралне Србије, објављено у Наталија Богданов и М.Шеварлић ред. Пољопривреда и рурални развој Србије у транзиционом периоду, Друштво аграрних економиста Србије и Пољопривредни факултет Београд, стр. 47-70.
23. Наталија Богданов (2007): Мала рурална домаћинства у Србији и рурална непољопривредна економија, UNDP, Београд.
24. Национални програм руралног развоја од 2018. до 2020. године.
25. Оквирни споразум између Србије и Европске комисије о правилима за спровођење финансијске помоћи Европске уније Републици Србији у оквиру Инструмента за претприступну помоћ (ИПА II).
26. Правилник о ИПАРД подстицајима за инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава, Сл. гласник РС, бр. 84/2017, 112/2017, 78/2018 и 67/2019.
27. Правилник о методологији утврђивања референтних цена инвестиције за обрачун ИПАРД подстицаја, Службени гласник РС, бр. 84/2018 од 02.11.2018.
28. Правилник о ИПАРД подстицајима за инвестиције у физичку имовину које се тичу прераде и маркетинга пољопривредних производа и производа рибарства, Сл. гласник РС, бр. 84/2017, 23/2018, 98/2018 и 82/2019.
29. Приручника за комуникацију и видљивост за спољне акције ЕУ, https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/communication-visibility-requirements2018_en.pdf
30. Република Србија, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Шеста седница ИПАРД II Одбора за праћење, Извештај о спровођењу ИПАРД II програма у Републици Србији, новембар, 2019. године.
31. Република Србија, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Пета седница ИПАРД II Одбора за праћење, Извештај о спровођењу ИПАРД II програма у Републици Србији, март, 2019. године.
32. Република Србија Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Четврта седница ИПАРД II Одбора за праћење, Полугодишњи извештај о спровођењу ИПАРД II програма у Републици Србији, октобар, 2018. године.
33. Републички завод за статистику, Биланс биогаса за 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018. годину, www.stat.gov.rs/sr-latn/oblasti/energetika/tabele/
34. Републички завод за статистику, Биланс дрвних горива за 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018. годину, www.stat.gov.rs/sr-latn/oblasti/energetika/tabele/
35. Републички завод за статистику, Заштита од штетног дејства вода, саопштења за 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017 и 2018. годину, www.stat.gov.rs/oblasti/zivotna-sredina/vode/
36. Секторски споразум између Владе Републике Србије и Европске комисије о механизмима примене финансијске помоћи Уније Републици Србији у оквиру инструмента за претприступну помоћ у области подршке пољопривреди и руралном развоју (ИПАРД) 30, децембра 2014.
37. Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014-2024. године, Сл. гласник РС, бр. 85/14 од 12. августа 2014. године.
38. Степен урбанизације, Territorial typologies manual - degree of urbanisation DEGURBA, Eurostat, Statistics Explained, [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Territorial typologies manual - degree of urbanisation](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Territorial%20typologies%20manual%20-%20degree%20of%20urbanisation)
39. УАП, Листа операција и прималаца ИПАРД II подршке, (Ажурирано: 25.11.2019.) доступно: <http://uap.gov.rs/wp-content/uploads/2019/11/list-of-the-operations-and-recipients-of-ИПАРД-ii-assistance-25.11.2019.pdf>
40. Уредба о расподели подстицаја у пољопривреди и руралном развоју у 2019. години, Сл. гласник РС, бр. 3/2019 и 12/2019.

41. Уредба о утврђивању годишњег програма развоја саветодавних послова у пољопривреди за 2019. годину, Сл. гласник РС, бр. 12/2019.
42. Урбано-рурална типологија, Territorial typologies manual - urban-rural typology, Eurostat, Statistics Explained, [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Territorial typologies manual - urban-rural typology](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Territorial_typologies_manual_-_urban-rural_typology)
43. Hrvatska mreža za ruralni razvoj – HMRR ODRAZ - Održivi razvoj zajednice (2013): IPARD jučer / danas / sutra, zvještaj iz sjene o provedbi programa IPARD u Hrvatskoj 2010-2012., Zagreb.

ПРИЛОЗИ УЗ ИЗВЕШТАЈ

Прилог 1. Постојећа статистичка класификација насеља у Србији и предлог класификације према степену урбанизације и урбано-руралној типологији ЕК

Један од централних проблема у политици руралног развоја је дефинисање опште прихваћених и стандардизованих индикатора за праћење стања у руралним подручјима (Богданов, Стојановић, 2006). У Србији, овакви индикатори и *статистички критеријуми за дефинисање руралних подручја нису респектовани*, што је велико методолошко ограничење, које се тешко може превазићи у анализама (Efstartoglou, Богданов, Merediht, 2006; Богданов, Стојановић, 2006). Поред тога, велики број индикатора прати се само на националном и регионалном нивоу, а пројекција ових индикатора на ниже територијалне јединице је често немогућа или недовољно поуздана.

Првобитно, РЗС је примењивао поделу насеља на градска, сеоска и мешовита (у Пописима становништва из 1953, 1961 и 1971. године), а као критеријум за разврставање служили су величина насеља и однос пољопривредног и укупног становништва. Међутим, овакав приступ је напуштен, јер класификација није одражавала право стање на терену, првенствено због наглог опадања удела пољопривредног становништва, те је за исказивње података по типу насеља у Пописима становништва из 1981, 1991, 2002 и 2011. године примењена подела на: градска и остала насеља.

Тренутно, *Србија нема званичну дефиницију руралних подручја*. Постојећа статистичка класификација насеља према типу (градска и остала) заснована је на правном критеријуму одређивања градских насеља¹⁰, док се насеља ван ове категорије класификују као *остала, и самим тим поистовећују са руралним*. Критеријуми које примењује РЗС не укључују стандардне индикаторе руралности, који се срећу у међународној пракси (густину насељености, број становника, учешће пољопривредног становништва и друго) и оваква класификација насеља значајно отежава успостављање показатеља за оцену стања и развијености руралних подручја.

У наредном периоду од круцијалне важности ће бити успостављање класификације просторних јединица за ниво општине (LAU 2) према степену урбанизације, у складу са *DEGURBA* методологијом, и примена урбано руралне типологије ЕК за ниво области (НСТЈ 3), с обзиром да тек исправно дефинисање руралних подручја даје основу за успостављање релевантних индикатора за оцену стања развијености руралних подручја.

Након Пописа становништва, домаћинства и станова 2021. године, РЗС ће располагати подацима о просторној дистрибуцији становништва до нивоа кућног броја и формираном мрежом популационих гридова величине 1 km², што ће бити основ:

- ✓ да се напусти постојећа статистичка класификација насеља према типу (градска/остала);
- ✓ да РЗС уради класификацију просторних јединица за ниво општине (LAU 2) према степену урбанизације, у складу са *DEGURBA* методологијом¹¹;
- ✓ да РЗС уради типологију региона, односно дефинише урбана и рурална подручја (по областима, ниво НСТЈ 3), према урбано-руралној типологији ЕК.

¹⁰ Подела насеља према типу (градска/остала) заснована је на административном критеријуму, односно на општинским одлукама, којима се статус градског насеља додељује насељу које има урађен генерални урбанистички план, при чему саме општине додељују неком насељеном месту статус градског насеља.

¹¹ За поједине LAU 2 добијени степен урбанизације ће се кориговати у складу са методолошким препорукама за решавање специфичних ситуација које се базирају на искуствима других земаља (конфигурација терена, административни значај, недостатак функције центра, очекиване промене у броју становника, број дневних миграната и друго), али и увођењем додатних критеријума због специфичности територијалне организације у Републици Србији.

Класификација према степену урбанизације - ниво LAU 2. Концепт "степен урбанизације" показује карактер подручја у којем живи испитаник (густо насељено подручје, средње густине насељености и слабо насељено/рурално подручје). Према овом концепту, а у складу са методологијом *DEGURBA* (NEW DEGREE OF URBANISATION CLASSIFICATION)¹², просторне јединице нивоа LAU 2 класификују се у следеће три категорије¹³:

- ✓ *велики градови* (енг. *Cities*), високе густине насељености, где најмање 50% укупног становништва живи у једном или више урбаних центара;
- ✓ *мале градове и предграђа* (енг. *Towns and Suburbs*), средње густине насељености, где мање од 50% укупног становништва живи у урбаном центру, али најмање 50% становништва живи у урбаном кластеру и
- ✓ *рурална подручја* (енг. *Rural Areas*), односно слабо насељена подручја у којима више од 50% становништва живи у руралним гридовима.

Поменуте категорије утврђују се на основу података о просторној дистрибуцији становништва, када се најпре формира мрежа популационих гридова величине 1 km², а затим и:

- ✓ *урбани центри* (високе густине насељености), са најмање 50.000 становника који живи у суседним гридовима и густином насељености од најмање 1.500 ст/km²;
- ✓ *урбани кластери* (кластери умерене густине насељености), са најмање 5.000 становника који живе у суседним гридовима и густином насељености од најмање 300 ст/km²;
- ✓ *рурални гридови*, они који остану изван урбаних центара и урбаних кластера (густина насељености је обично мања од 300 ст/km² и/или мање од 5.000 становника).

У зависности од удела становништва у урбаним центрима, урбаним кластерима, односно у руралним гридовима, одређује се степен урбанизације за све просторне јединице нивоа LAU 2.

Класификација урбаних и руралних подручја (ниво области НСТЈ 3), према урбано-руралној типологији ЕК и Еуростата¹⁴. Поред степена урбанизације, на основу података о просторној дистрибуцији становништва (по гридовима 1 km²) дефинишу се и следећа урбана и рурална подручја (по управним окрузима, односно областима НСТЈ 3):

- ✓ претежно урбани региони (>80% становништва живи у урбаним кластерима);
- ✓ средњи региони (>50% и ≤80 % становништва живи у урбаним кластерима);
- ✓ претежно рурални региони (≥50% становништва живи у руралним гридовима).

Напомена. РЗС ће моћи да изради поменуте класификације (степен урбанизације и урбано/рурална типологија), тек када буде располагао подацима о просторној дистрибуцији становништва до нивоа кућног броја, односно тек након Пописа становништва, домаћинства и станова 2021. План РЗС јесте да до краја 2022. године публикује изабрани сет пописних података по гридовима (1 km²).

¹² Методологија заједнички развијена од стране DG AGRI и DG REGIO, уз подршку Joint Research Centre (JRC) и Евростата.

¹³ Territorial typologies manual - degree of urbanisation DEGURBA, Eurostat, Statistics Explained, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Territorial_typologies_manual_-_degree_of_urbanisation

¹⁴ Territorial typologies manual - urban-rural typology, Eurostat, Statistics Explained, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Territorial_typologies_manual_-_urban-rural_typology

Прилог 2. Електронска база ажурираних вредности за заједничке контекст показатеље ИПАРД II програма за период 2012-2018. године, са тумачењем вредности

Електронска база укључује све показатеље постављене у ИПАРД II програму за Републику Србију за период 2014-2020. године, њихове вредности по годинама у периоду 2012-2018. године и индексну вредност у 2018. години у односу на базну 2012. годину.

Најважније напомене везане за формирану електронску базу вредности контекст показатеља јесу следеће:

- ✓ Вредности контекст показатеља у највећем проценту су засноване на подацима РЗС, који од 1999. године, не располаже подацима за АП Косово и Метохију;
- ✓ С обзиром да Србија нема званичну дефиницију руралних подручја, за један број индикатора, где је то било могуће, **остала насеља су представљена као претежно рурални регион;**
- ✓ За потребе процене броја становника и површине територије у претежно руралним регионима, евалуатори су додатно применили и **OECD методологију руралности** (локални ниво, критеријум густине насељености). Тако су на локалном нивоу, све општине у Србији сврстане у руралне, уколико имају испод 150 становника/km². На регионалном нивоу, односно нивоу већих административно просторних целина (ниво области, НУТС 3), у зависности од тога колики део популације региона живи у руралним заједницама, разликовани су: претежно рурални региони (у којима преко 50% популације живи у руралним заједницама); средњи или прелазни региони (у којима 15 до 50% популације живи у руралним заједницама) и претежно урбани региони (региони у којима мање од 15% популације живи у руралним заједницама);
- ✓ У случају када је за 2012. годину постављена вредност показатеља која није усаглашена са методологијом ЕК и Еуростата, евалуатори су постављали нову вредност, како би серија података у периоду 2012-2018. година била методолошки усклађена и упоредива.

Тумачење вредности заједничких контекст показатеља у периоду 2012-2018. година

Социо-економски показатељи. Према подацима РЗС у тзв. осталим насељима (за потребе овог Извештаја и евалуације ИПАРД II програма тумаче се као претежно рурална насеља) живи око 40% становништва, а територија ових насеља заузима око 90% територије Србије (без Косова и Метохије). Посматрано према критеријуму густине насељености на локалном нивоу (методологија *OECD*), претежно рурални региони заузимају близу 80% територије Србије (без Косова и Метохије), а у њима живи око половина становништва Србије.

Просечна густина насељености у Републици Србији износи 90 становника по 1 km², а унутар регионални размештај становништва је веома неравномеран. Највећу густину насељености има Београдски регион (522,6 становника/km²), а најмању Регион Јужне и Источне Србије (57,4 становника/km²).

Становништво Србије је све старије. Просечна старост становника Србије према Попису 2011. износи 42,2 године, што Србију сврстава у ред земаља дубоке демографске старости, и то не само у европским, већ и у светским размерама. У периоду 2012-2018. године повећан је број становништва старости 65 година и више, а смањен број у другим старосним групама.

Стопа запослености, обрачуната према методологији Анкете о радној снази, у периоду 2012-2018. године бележи тренд раста, укупно и у типу насеља „остала“ (претежно рурални регион), док стопа незапослености бележи тренд пада, укупно и у типу насеља „остала“. Стопа ризика од сиромаштва није се значајно мењала.

Бруто домаћи производ по становнику (у текућим ценама), у еврима, према стандарду куповне моћи, повећан је у посматраном периоду за 36%, али је још значајно нижи од

просека ЕУ. Бруто додата вредност (у текућим ценама), у еврима такође је порасла за 25%, а у структури бруто додате вредности највеће је учешће терцијалног сектора (преко 60%). Учешће примарног сектора (А. Пољопривреда, шумарство и рибарство) у укупној БДВ креће се од 7,3% до 8,8%.

Број запосленог становништва, узраста 15-64 године се повећао, уз тренд пада учешћа запослених у примарном сектору и раст учешћа у секундарном и терцијалном сектору.

Секторски показатељи. У сегменту секторске анализе, у периоду 2012-2018. године. дошло је до следећих промена:

- ✓ запосленост у пољопривреди је смањена, док је истовремено повећана у шумарству, прехранбеној индустрији и туризму;
- ✓ продуктивност радне снаге у пољопривреди, као и у прехранбеној индустрији је смањена, и истовремено;
- ✓ вредност бруто инвестиција у основна средства у сектору А повећана је у периоду 2012-2017. година за 12,3%, као и учешће бруто инвестиција у БДВ пољопривреде, шумарства и рибарства.

У структури вредности пољопривредне производње благо је повећано учешће биљне производње, и незнатно смањено учешће сточарске производње, уз смањење броја условних грла за 4,3%. Такође, у 2018. у односу на 2012. годину утростручено је учешће пољопривредних површина које су у систему органске производње (ипак, и даље је проценуално учешће ових површина у КПЗ ниско у поређењу са ЕУ-28 (0,6 % у односу на 7,5% у 2018. години), а пољопривредна површина која се наводњава већа је за 60%.

У 2018. у односу на 2012. годину смањен је број ПГ за 10,6%, док се просечна величина ПГ повећала за 13,1%. Највећи пораст броја ПГ забележен је код газдинстава која поседују „20–29,9 ha“ и износи 44,2%.

Пољопривредна радна снага (број лица) смањена је за 7,3%, док су ГРЈ остале готово непромењене. Анализа старосне структуре управника ПГ указује да је највећи број управника у стросној доби преко 55 година, а у 2018. у односу на 2012. годину, број млађих управника (до 35 година) највише је смањен. Разматрањем нивоа обучености управника ПГ, закључује се да преко 90% управника има само практично пољопривредно искуство, уз непромењено учешће у укупном броју управника у 2012. и 2018. години.

Показатељи животне средине. У оквиру показатеља *Промена начина коришћења земљишта*, анализа *Corine Land Cover* базе података за Србију за 2018. годину показује присуство 31 од 44 класа CLC номенклатуре. Пољопривредне површине доминирају са преко 54,7% од укупне територије земље. Шуме и полуприродна подручја покривају скоро 30,0% земље, док пашњаци покривају 2,2% територије. У периоду између 2012. и 2018. године пољопривредне површине су смањене за 0,4%, површине под пашњацима су смањене за 6,6%, док су површине под шумама увећане за 0,8%.

У оквиру показатеља *квалитет вода*, контрола *садржаја нитрата у површинским и подземним водама* представља део редовног мониторинга стања животне средине у Републици Србији и врши се континуирано у периоду 2008-2017. године. Подаци о садржају нитрата у површинским и подземним водама достављају се *European Environmental Agency*. Вредности медијана нитрата у површинским водама крећу се у интервалу 0,5-1,98 (mg/l) што одговара одличном и добром еколошком статусу, на 90% мерних места. У подземним водама, просечна десетогодишња концентрација већа од 50 (mg/l) није одређена ни на једном мерном месту у периоду 2008 - 2017. године (Извештај о стању животне средине у Републици Србији за 2018. годину, www.sepa.gov.rs/download/Izvestaj2018.pdf).

Везано за *ерозију земљишта водом*, према проценама у нацрту „*Националног акционог плана ублажавања последица суше и деградације земљишта*“

(file:///E:/IPARD_2019/Materijal%20i%20podaci/UNCCD_NAP_SRBIJA_NACRT.pdf) 86,4% укупне површине територије Републике Србије погођено је деградацијом земљишта различитог типа и интензитета. Годишња продукција ерозионог материјала износи 487,85 m³/km², што је 4,88 пута више од нормалне (геолошке) ерозије. Према подацима РЗС у 2012. години еродирано земљиште захватало је 6.296 km², док је у 2018. години ова површина износила 3,834 km² (39,1%), што показује значајан позитиван тренд у смањивању еродираних површина (РЗС, Заштита од штетног дејства вода, саопштења за 2012. и 2018. годину, www.stat.gov.rs/oblasti/zivotna-sredina/vode/).

Обновљива енергија из пољопривреде и шумарства. Према подацима РЗС, производња биогаса у периоду 2013 – 2018. године повећана са 184 TJ на 939 TJ (510,3%), док је производња енергије из дрвених горива у периоду 2012-2018. године повећана са 11,480 TJ на 46,931 TJ (408,8%), (РЗС, Биланс биогаса - за поменуте године, Биланс дрвених горива - за поменуте године, www.stat.gov.rs/sr-latn/oblasti/energetika/tabele/).

Прилог 3. Извештај са фокус група

Укупно је одржано шест фокус група и то једна фокус група са не мање од шест учесника чији су пројекти одобрени за ИПАРД II програм, као и пет фокус група са не мање од шест учесника чији пројекти нису одобрени или који су одустали од реализације у оквиру ИПАРД II програма.

- ✚ Фокус група са ИПАРД корисницима којима су одобрени предлози пројеката у оквиру ИПАРД II програма одржана је у организацији и просторијама ПСС Нови Сад, 24.1.2020. године. Циљ фокус групе је утврђивање ставова одобрених корисника и анализа могућих измена ИПАРД II програма са циљем унапређења квалитета и комплетности достављене документације ИА.
- Фокус група са учесницима – потенцијалним корисницима ИПАРД подршке којима нису одобрени предлози пројеката или који су одустали од реализације ИПАРД пројеката одржана је у организацији и просторијама ПСС Сомбор, 20.12.2019. године. Циљ фокус групе је утврђивање разлога за одбијање и анализа могућих измена ИПАРД II програма како би се корисницима олакшале административне процедуре.
- Фокус група са учесницима – потенцијалним корисницима ИПАРД подршке којима нису одобрени предлози пројеката или који су одустали од реализације ИПАРД пројеката одржана је у организацији и просторијама ПССС Лесковац, 21.12.2019. године. Циљ фокус групе је утврђивање разлога за одбијање и анализа могућих измена ИПАРД II програма како би се корисницима олакшале административне процедуре.
- Фокус група са учесницима – потенцијалним корисницима ИПАРД подршке којима нису одобрени предлози пројеката или који су одустали од реализације ИПАРД пројеката одржана је у организацији и просторијама ПССС Ниш, 21.12.2019. године. Циљ фокус групе је утврђивање разлога за одбијање и анализа могућих измена ИПАРД II програма како би се корисницима олакшале административне процедуре.
- Фокус група са учесницима – потенцијалним корисницима ИПАРД подстицаја којима нису одобрени предлози пројеката или који су одустали од реализације ИПАРД пројеката одржана је у организацији ПССС Пирот, 21.12.2019. године, у просторијама Општине Пирот. Циљ фокус групе је утврђивање разлога за одбијање и анализа могућих измена ИПАРД II програма како би се корисницима олакшале административне процедуре.
- Фокус група са учесницима – потенцијалним корисницима ИПАРД подстицаја којима нису одобрени предлози пројеката или који су одустали од реализације ИПАРД пројеката одржана је у организацији и просторијама ПССС Младеновац, 26.2.2020. године. Циљ фокус групе је утврђивање разлога за одбијање и анализа

могућих измена ИПАРД II програма како би се корисницима и олакшале административне процедуре.

Прилог 4. Извештај о спроведеним структурираним интервјуима

Спроведено је укупно 45 структурираних интервјуа и то:

- Четири структурирана интервјуа са представницима ИПАРД УТ;
- Шест структурираних интервјуа са представницима ИПАРД Агенције;
- Два структурирана интервјуа са представницима Сектора за рурални развој – Група за саветодавство МПШВ;
- Три структурирана интервјуа са представницима Одбора за праћење спровођења ИПАРД II програма;
- Један структурирани интервју са представницима ИПАРД техничког тела – Фитосанитарна инспекција;
- Један структурирани интервју са представницима ИПАРД техничког тела – Инспекција за заштиту животне средине;
- Два структурирана интервју са представницима ИПАРД техничког тела – Пољопривредна инспекција;
- Један структурирана интервју са представницима ИПАРД техничког тела – Ветеринарска инспекција;
- Једанаест структурираних интервјуа са представницима консултантских кућа које су ангажоване на ИПАРД II програму;
- Четрнаест структурираних интервјуа са представницима ПССС.

Прилог 5. Упитник – ИПАРД Управљачко тело

1. Како оцењујете критеријуме прихватљивости (навести најзначајније препреке)?
  - Величина предузећа,
  - Повезана лица,
  - Услови пословања из претходног обрачунског периода и друго.
2. Оцените учесталост објаве конкурса, начин објаве (дељење мере М1) и износ средстава по позиву?
3. Оцените конкурсну документацију захтевану од корисника?
4. Оцените процедуру административне контроле захтева?
  - Пријем документације,
  - Поступак прегледа документације,
  - Могућност предаје непотпуне пријаве
  - Референтне цене и друго.
5. Оцените контролу на лицу места?
6. Оцените систем рангирања?
7. Оцените процедуру издавања ИПАРД решења?
8. Оцените административно управљање у фази након издавања решења (измена пројекта, рокови за извршење и слично)?
9. Наведите препреке у фази исплате пројекта (процедуре прикупљања документације, услова у погледу пословања у претходној години и сл.)?
10. Оцените систем имплементације стандарда?
11. Оцените систем контроле након исплате пројекта?
12. Наведите основне проблеме у реализацији пројекта (финансирање и слично)?
13. Оцените постављени систем рада других учесника (консултантске куће, пољопривредне станице, канцеларије за рурални развој, привредних комора и друго).
14. Да ли имате препоруку за унапређење ИПАРД процедуре?

Прилог 6. Упитник – ИПАРД Агенција

1. Како оцењујете критеријуме прихватљивости (навести најзначајније препреке)?
  - Величина предузећа,
  - Повезана лица,
  - Услови пословања из претходног обрачунског периода и др.
2. Оцените учесталост објаве конкурса, начин објаве (дељење мере М1) и износ средстава по позиву?
3. Оцените конкурсну документацију захтевану од корисника?
4. Оцените процедуру административне контроле захтева?
  - Пријем документације,
  - Поступак прегледа документације,
  - Могућност предаје непотпуне пријаве
  - Референтне цене и др.
5. Оцените контролу на лицу места?
6. Оцените систем рангирања?
7. Оцените процедуру издавања ИПАРД решења?
8. Оцените административно управљање у фази након издавања решења (измена пројекта, рокови за извршење и слично)?
9. Наведите препреке у фази исплате пројекта (процедуре прикупљања документације, услова у погледу пословања у претходној години и слично)?
10. Оцените систем имплементације стандарда?
11. Оцените систем контроле након исплате пројекта?
12. Наведите основне проблеме у реализацији пројекта (финансирање и слично)?
13. Оцените постављени систем рада других учесника (консултантске куће, пољопривредне станице, канцеларије за рурални развој, привредних комора и друго)
14. Да ли имате препоруку за унапређење ИПАРД процедура?

Прилог 7. Упитник – ИПАРД Одбор за праћење

1. Како оцењујете досадашње спровођење ИПАРД II програма?
  - Врло добро
  - Добро
  - Средња оцена
  - Недовољно добро
2. Како оцењујете досадашњи рад ИПАРД Одбора за праћење?
  - Врло добар
  - Добар
  - Средња оцена
  - Недовољно добро
3. Оцените сарадњу ИПАРД Одбора за праћење са другим телима и институцијама везаним за спровођење ИПАРД II програма?
  - Врло добро
  - Добро
  - Средња оцена
  - Недовољно добро
4. Да ли имате препоруку за унапређење ИПАРД процедура?

Прилог 8. Упитник – ИПАРД техничко тело: Инспекција за заштиту животне средине

1. До сада укупно извршене инспекције ИПАРД корисника?
  - Примарних (прва инспекција)
  - Корективних (накнадна инспекција у случају неусклађености)
  - Број позитивних решења

- Број негативних решења
- 2. Да ли корисник мора да испуни све националне и стандарде ЕУ у погледу заштите животне средине?
  - Да
  - Делимично (наведите процену процента стандарда који треба испунити или на други начин, објаснити):
- 3. У контроли ИПАРД корисника еколошка инспекција контролишше?
  - Контролише комплетно газдинство (и предмет ИПАРД инвестиције и постојеће капацитете)
  - Контролише само предмет ИПАРД инвестиције
- 4. Оценити систем еколошке инспекције на ИПАРД пројектима
  - Систем је ефикасан и одговарајући, промене нису неопходне
  - Могућа су унапређења система, молимо наведите
- 5. Оценити обуке и тренинге везане за ИПАРД II програм који су до сада реализовани за еколошку инспекцију?
  - Обуке су биле довољне
  - Потребне би биле обуке за следеће, молимо наведите:
- 6. Да ли постоје јавно доступни формулари и упутства за вођење евиденција за ИПАРД кориснике ?
  - Да
  - Не
  - Делимично (молимо вас објасните)
- 7. Оценити обуке и тренинге који су потребни корисницима, ПССС и другим учесницима у циљу остваривања стандарда у делокругу рада еколошке инспекције?
  - Нису потребне
  - Потребне би биле обуке за следеће, молимо наведите:
- 8. Оценити систем рада и сарадњу са другим телима у оквиру ИПАРД система (ИПАРД Агенција, ИПАРД Управљачко тело, ИПАРД Одбор за праћење, друга техничка тела и друго)?
  - Систем је ефикасан и одговарајући, промене нису неопходне
  - Могућа су унапређења система, молимо наведите
- 9. Постоји именовано лице од стране еколошке инспекције које је контакт за друга ИПАРД тела?
  - Да
  - Не
- 10. Оценити најзначајније препреке корисника у испуњењу стандарда у делокругу еколошке инспекције?
  - Недовољно знање и информисаност корисника
  - Недостатак инвестиционих средстава
  - Недостатак добављача/извођача радова
  - Друго, молимо наведите
- 11. Да ли имате препоруку за унапређење ИПАРД процедура у делокругу рада еколошке инспекције?

Прилог 9. Упитник – ИПАРД техничко тело: Пољопривредна инспекција

1. До сада извршених инспекција ИПАРД корисника?
  - Примарних (прва инспекција)
  - Корективних (накнадна инспекција у случају неусклађености)
  - Број позитивних решења
  - Број негативних решења

2. Да ли корисник мора да испуни све националне и стандарде ЕУ?
  - Да
  - Делимично (наведите процену процента стандарда који треба испунити или на други начин, објаснити)
3. У управљању стајњаком да ли је корисник у обавези да обезбеди управљање количином стајњака за регистровани капацитет фарме или за бројно стање стоке која ће бити држана на фарми након реализације пројекта?
4. Оценити систем пољопривредне инспекције на ИПАРД пројектима
  - Систем је ефикасан и одговарајући, промене нису неопходне
  - Могућа су унапређења система, молимо наведите
5. Оценити обуке и тренинге који су до сада реализовани за пољопривредну инспекцију?
  - Обуке су биле довољне
  - Потребне би биле обуке за следеће, молимо наведите
6. Да ли постоје јавно доступни формулари за вођење евиденције о заштити биља за кориснике?
  - Да
  - Не
7. Оцените значај и могућност унапређења рада у делу достизања стандарда из области пољопривредне инспекције других учесника (консултантске куће, пољопривредне станице, канцеларије за рурални развој, привредних комора и друго)
8. Оценити обуке и тренинге који су потребни корисницима, ПССС и другим учесницима у циљу остваривања стандарда у делокругу рада пољопривредне инспекције?
9. Оценити систем рада и сарадњу са другим телима у оквиру ИПАРД система (ИПАРД Агенција, ИПАРД Управљачко тело, ИПАРД Одбор за праћење, друга техничка тела и друго)?
  - Систем је ефикасан и одговарајући, промене нису неопходне
  - Могућа су унапређења система, молимо наведите
10. Навести најчешће недостатке код корисника везано за усклађивања у делокругу пољопривредне инспекције?
11. Оценити најзначајније препреке корисника у испуњењу стандарда у делокругу пољопривредне инспекције?
  - Недовољно знање и информисаност корисника
  - Недостатак инвестиционих средстава
  - Недостатак добављача/извођача радова
  - Друго, молимо наведите
12. Да ли имате препоруку за унапређење ИПАРД процедура у делокругу рада пољопривредне инспекције?

Прилог 10. Упитник – ИПАРД техничко тело: Фитосанитарна инспекција

1. До сада извршених инспекција ИПАРД корисника?
  - Примарних (прва инспекција)
  - Корективних (накнадна инспекција у случају неусклађености)
  - Број позитивних решења
  - Број негативних решења
2. Да ли корисник мора да испуни све националне и стандарде ЕУ у погледу заштите животне средине?
  - Да

- Делимично (наведите процену процента стандарда који треба испунити или на други начин, објаснити)
- 3. Оценити систем фито-санитарне инспекције на ИПАРД пројектима
  - Систем је ефикасан и одговарајући, промене нису неопходне
  - Могућа су унапређења система, молимо наведите
- 4. Оценити обуке и тренинге који су до сада реализовани за фито-санитарну инспекцију?
  - Обуке су биле довољне
  - Потребне би биле обуке за следеће, молимо наведите:
- 5. Да ли постоје јавно доступни формулари за вођење евиденције о заштити биља за кориснике?
  - Да
  - Не
- 6. Оцените значај и могућност унапређења рада у делу достизања стандарда из области фито-санитарне инспекције других учесника (консултантске куће, пољопривредне станице, канцеларије за рурални развој, привредних комора и друго)
- 7. Оценити обуке и тренинге који су потребни корисницима, ПССС и другим учесницима у циљу остваривања стандарда у делокругу рада фито-санитарне инспекције?
  - Потребне би биле обуке за следеће, молимо наведите
- 8. Оценити систем рада и сарадњу са другим телима у оквиру ИПАРД система (ИПАРД Агенција, ИПАРД Управљачко тело, ИПАРД Одбор за праћење, друга техничка тела и друго)?
  - Систем је ефикасан и одговарајући не требају промене
  - Могућа су унапређења система, молимо наведите
- 9. Навести најчешће недостатке код корисника везано за усклађивања у делокругу фито-санитарне инспекције?
- 10. Оценити најзначајније препреке корисника у испуњењу стандарда у делокругу фито-санитарне инспекције?
  - Недовољно знање и информисаност корисника
  - Недостатак инвестиционих средстава
  - Недостатак добављача/извођача радова
  - Друго, молимо наведите:
- 11. Да ли имате препоруку за унапређење ИПАРД процедура у делокругу рада фито-санитарне инспекције?

Прилог 11. Упитник – ИПАРД техничко тело: Ветеринарска инспекција

- 1. До сада извршених инспекција ИПАРД корисника?
  - Примарних (прва инспекција)
  - Корективних (накнадна инспекција у случају неусклађености)
  - Број позитивних решења
  - Број негативних решења
- 2. Да ли корисник мора да испуни све националне и стандарде ЕУ у области рада ветеринарске инспекције?
  - Да
  - Делимично (наведите процену процента стандарда који треба испунити или на други начин, објаснити)
- 3. Оценити систем ветеринарске инспекције на ИПАРД пројектима
  - Систем је ефикасан и одговарајући не требају промене
  - Могућа су унапређења система, молимо наведите

4. Оценити обуке и тренинге који су до сада реализовани за ветеринарску инспекцију?
  - Обуке су биле довољне
  - Потребне би биле обуке за следеће, молимо наведите:
5. Да ли постоје јавно доступни формулари за вођење евиденције о заштити биља за кориснике ?
  - Да
  - Не
6. Оцените значај и могућност унапређења рада у делу достизања стандарда из области ветеринарске инспекције других учесника (консултантске куће, пољопривредне станице, канцеларије за рурални развој, привредних комора и друго)
7. Оценити обуке и тренинге који су потребни корисницима, ПССС и другим учесницима у циљу остваривања стандарда у делокругу рада ветеринарске инспекције?
8. Оценити систем рада и сарадњу са другим телима у оквиру ИПАРД система (ИПАРД Агенција, ИПАРД Управљачко тело, ИПАРД Одбор за праћење, друга техничка тела и друго)?
  - Систем је ефикасан и одговарајући не требају промене
  - Могућа су унапређења система, молимо наведите
9. Навести најчешће недостатке код корисника везано за усклађивања у делокругу ветеринарске инспекције?
10. Оценити најзначајније препреке корисника у испуњењу стандарда у делокругу ветеринарске инспекције?
  - Недовољно знање и информисаност корисника
  - Недостатак инвестиционих средстава
  - Недостатак добављача/извођача радова
  - Друго, молимо наведите
11. Да ли имате препоруку за унапређење ИПАРД процедура у делокругу рада ветеринарске инспекције?

Прилог 12. Упитник – консултантске куће

1. Радили смо/оспособљени смо за рад на:
  - Мера 1
  - Мера 3
2. Како оцењујете остварење циља мера 1 и 3 побољшање конкурентности и увођење националних и стандарда ЕУ?
  - Да, у потпуности
  - Делимично
  - Није остварен
  - Коментар
3. Како оцењујете претходно знање и информисање корисника о ИПАРД II програму?
  - Корисници су одлично упознати
  - Корисници су донекле су упознати
  - Корисници не поседују знања
  - Коментар
4. Одговарају ли сектори, прихватљива улагања и издаци у Мери 1 приоритетним потребама пољопривреде?
  - Да, у потпуности
  - Делимично
  - Не
  - Коментар

5. Одговарају ли сектори, прихватљива улагања и издаци у Мери 3 приоритетним потребама пољопривреде?
  - Да, у потпуности
  - Делимично
  - Не
  - Коментар
6. Како оцењујете административне процедуре у фази подношења захтева за ИПАРД пројекат
  - Адекватне
  - Делимично су адекватне
  - Нису адекватне
  - Коментар
7. Како оцењујете административне процедуре у фази имплементације ИПАРД пројекта
  - Адекватне
  - Делимично су адекватне
  - Нису адекватне
  - Коментар
8. Како оцењујете административне процедуре у фази исплате ИПАРД пројекта
  - Адекватне
  - Делимично су адекватне
  - Нису адекватне
  - Коментар
9. Сматрате ли да услови других управних тела и прописи других надлежности битно отежавају остваривање права на ИПАРД подстицаје (грађевинске дозволе, издавање различитих сагласности и слично)?
  - Да
  - Не
  - Уколико је одговор да, молимо вас наведите најзначајније препреке
10. Наведите најзначајније разлоге слабе апсорпције ИПАРД средстава (уколико је потребно потврдите више поља)
  - Неупућеност
  - Недовољан капацитет у погледу величине газдинства
  - Компликоване процедуре у фази конкурисања
  - Компликоване процедуре у фази реализације
  - Компликоване процедуре у фази исплате
  - Проблеми у фази финансирања пројекта
  - Достижање обавезних стандарда
  - Дуг период од подношења захтева до исплате захтева
  - Недовољна стопа повраћаја (неадекватне референтне цене)
  - Високи трошкови припреме
  - Нешто друго, наведите
11. Наведите препоруке за унапређење ИПАРД II програма

Прилог 13. Упитник – Пољопривредне стручне и саветодавне службе

1. Радили смо/оспособљени смо за рад на
  - Мера 1

- Мера 3
  - Друго наведите
2. Како оцењујете систем трансфера знања промоције и обуке саветодаваца у ПССС везано за ИПАРД?
- Одличан
  - Средње
  - Не задовољава
  - Коментар
3. Обука саветодаваца у ПССС везано за ИПАРД је обухватила?
- Саветодавци су обучавани посебно према својим специјалностима за рад на појединим сегментима ИПАРД-а (нпр. припрема опште документације, бизнис план, стандарди у погледу екологије, стандарди у погледу добробити животиња, управљања стајњаком и слично)
  - Сви саветодавци су прошли исту обуку
  - Није било обуке
  - Коментар
4. Имам одређени део радног времена у коме радим на ИПАРД II програму?
5. Постоји специјализација/подела посла у раду на ИПАРД-у?
- Да, на ИПАРД пројекту саветодавци раде тимски на основу специјализације (агроекономиста - бизнис план, сточар - стандарде добробити животиња и слично)
  - Не
  - Друго наведите
6. Након завршене обуке имамо подршку у раду са корисницима на ИПАРД програму (институцију којој можемо да се обратимо за питања везано за недоумице у раду са корисницима)?
- Да
  - Не
  - Коментар
7. Резултати рада са корисницима прате се и оцењују (број попуњених захтева, број одобрених захтева, број исплаћених корисника и сл.)?
- Да
  - Не
  - Коментар
8. Како оцењујете остварење циља мера 1 и 3 побољшање конкурентности и увођење националних и стандарда ЕУ?
- Да, у потпуности
  - Делимично
  - Није остварен
  - Коментар
9. Како оцењујете претходно знање и информисање корисника о ИПАРД II програму?
- Корисници су одлично упознати
  - Корисници су донекле упознати
  - Корисници не поседују знања
  - Коментар
10. Наведите најзначајније разлоге слабе апсорпције ИПАРД средстава:
- Неупућеност
  - Недовољан капацитет у погледу величине газдинства
  - Компликоване процедуре у фази конкурисања
  - Компликоване процедуре у фази реализације
  - Компликоване процедуре у фази исплате

- Проблеми у фази финансирања пројекта
- Достицање обавезних стандарда
- Дуг период од подношења до исплате захтева
- Недовољна стопа повраћаја (неадекватне референтне цене)
- Нешто друго, наведите:

11. Наведите препоруке за унапређење ИПАРД II програма